

Tartu Ülikool

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

Kätlin Karama

Pornograafiat käsitlevate empiiriliste uuringute ülevaade nelja
peamise valdkonna teadusajakirja näitel ajavahemikus 2000-
2016

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Maria Murumaa-Mengel, MA

Tartu 2017

TÄNUSÕNAD

Selle teema käsitlemist alustasin seminaritöös ning tööprotsessi ajal olen saanud väga palju soovitusi mitmelt erinevalt inimeselt. Kõigepealt soovin tänada enda juhendajat Maria Murumaa-Mengelit, kes on olnud töö valmimisel väga suureks toeks, andnud tohutult palju huvitavaid mõtteid ja abistanud mind igasuguste küsimustega. Samuti on Maria enda entusiasmiga teema suhtes ka mind nakatanud ning vähendanud minu paanikat „Appi, ma ei jõua õigeks ajaks valmis!“. Arvan, et tegemist on juhendajaga, kes suudab tõesti inspireerida õppima.

Täna ka enda retsensenti Küllici Seppelit, kes juhtis eelkaitsmisel tähelepanu töö nõrkustele ning teemadele, mida peaksin veel käsitlema ning mis muudaksid töö terviklikumaks. Samuti täna Tiiu Tauri, kes panustas enda aega sellele, et töö struktuur saaks selgemaks. Kui seminaritööd hakkasin kirjutama, siis andis Ene Selart soovitus, et vaataksin, kuidas on teemakäsitus üldse alguse saanud. Suuresti just sellele soovitusele tuginedes pöörasin tähelepanu sellele, kuidas on teemat on ühiskondlikult raamistatud.

Töö kirjutamine oli teatud mõttes väljakutse, sest teema on lai ning teema uurimiseks on tohutult palju erinevaid võimalusi. Igal etapil mõne uue idee kaasamine tõi sageli kaasa veel teisigi kihte, mis kokkuvõttes muutsid bakalaureusetöö ka oodatust mahukamaks.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD.....	8
1.1. Teadustööde üldine raamistamisloogika	8
1.2. Pornograafia uurimise areng ja raamide esiletõus.....	14
1.3. Ühiskondlikult kasutusel olevad raamistused	19
1.4. Pornograafia tundliku uurimisteedena	22
1.5. Uurimisküsimused.....	25
2. MEETOD JA VALIM	27
2.1. Valimi moodustamise strateegia	27
2.1.1. Ülevaade neljast ajakirjast.....	30
2.2. Andmeanalüüsi meetodid	32
2.3. Kodeerimine ja kategooriad	34
3. TULEMUSTE ESITUS.....	38
3.1. Valimi artiklite üldised andmed	38
3.1.1. Artiklite ilmumise aeg ja uuringu geograafiline asukoht	38
3.1.2. Artiklite autorite arv	42
3.2. Pornograafia raamistamine.....	42
3.2.1. Uurimuste valdkonnad ja neid raamistavad märksõnad.....	43
3.2.1.1. Tarbimisharjumused ja tarbijate iseloomustus	43
3.2.1.2. Seksuaalne riskikäitumine ja tervis	46
3.2.1.3. Pornograafiline meediasisu	48
3.2.1.4. Seksuaalne rahulolu.....	49
3.2.1.5. Pornotööstus	49
3.2.1.6. Moraal/religioon.....	50
3.2.1.7. Muud valdkonnad.....	50
3.2.1.8. Uurimistööde märksõnad	51
3.2.2. Raamistav suhtumine uuringutes	52
3.2.2.1. Pornograafia raamistamise viisid	57
3.2.3. Uurimistööde teoreetiline raamistus.....	58
3.3. Uuringute metodoloogilised tendentsid	60
3.3.1. Uuringutes kasutatud meetodid	61

3.3.2. Valimite suurused ja koosseis	66
4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON.....	70
4.1. Järeldused	70
4.2. Diskussioon	76
4.3. Meetodi kriitika	81
4.4. Edasised võimalikud uurimissuunad	84
KOKKUVÕTE	86
SUMMARY.....	88
KASUTATUD ALLIKAD	91
LISAD.....	112
Lisa 1. Kodeerimisjuhend	112
Lisa 2. Kodeerimistabel.....	123
Lisa 3. Kombineeritud andmekogumismeetodid	142
Lisa 4. Rohkem kui üks kord esinenud märksõnad.....	143

SISSEJUHATUS

„*You don't want to be “the porn guy”*,” (Burke, 2014) öeldi pornograafia valdkonnas alustavale uurijale. Tegemist on sõnadega, mis just tõenäoliselt uurijat selles valdkonnas tööd alustama ei innusta. Taoline väljend võib olla ka üheks põhjuseks, miks on Eestis pornograafia valdkonda äärmiselt vähe uuritud.

„Eesti keele seletav sõnaraamat“ (2017) defineerib pornograafiat kui vaataja või lugeja seksuaalset erutust taotlevat seksuaalvahekorra ja sellega seonduva kujutamist sõnas ja pildis; niisuguse eesmärgi ja sisuga film, foto, raamat vm. Seega on tegemist suhteliselt laia definitsiooniga, mille keskmes on seksuaalne erutus. Pornograafiat on aga võrdlemisi selgelt defineerinud Popovic (2011), kelle järgi on pornograafia ilmse seksuaalse sisuga materjal, mille eesmärk on selle tarbijat seksuaalselt erutada ning pakkuda talle seksuaalset rahuldust ja naudingut. Vahel viidatakse pornograafiale ka terminitega SEM (*sexually explicit material*) või SEIM (*sexually explicit internet material*): professionaalselt või kasutajate poolt toodetud (audio)visuaalne materjal (internetis), mille tavaline eesmärk on tarbijat erutada ja mis kujutab seksuaaltegevusi ning (erutunud) suguelundeid ilmsel viisil, tavaliselt lähivõtetena oraalset, anaalset või vaginaalset suguühtest (Peter ja Valkenburg, 2011).

Otsides selle märksõnaga seonduvaid kohalikke uuringuid, leiab mõningaid, mis teemat vaid põgusalt puudutavad (näiteks Bank, 2010; Kald, 2014) ning rakendusuuringu, kus pornograafilise materjali tarbimise teema on olnud osa suuremast uuringust (Soo, 2004; Tamm, 2016). Nii näiteks käsitles üleriigiline sotsiaaluuring (Soo, 2004) Eesti noorte seksuaalse väärkohtlemise kogemusi ning hoiakuid, keskendudes ühe osana noorte kokkupuutele pornograafiliste materjalidega. Uuringu tulemustest ilmes, et arenenud infotehnoloogia ja massimeedia leviku tingimustes on noortel pornograafilise sisuga materjali suhteliselt lihtne hankida. Möödunud aastal avaldati kordusuuringu tulemused laste ja noorte seksuaalse väärkohtlemise leviku kohta, mille üheks osaks oli taas noorte kokkupuude prostitutsiooni ja pornograafiaga ning millest ilmnes näiteks, et 31% poistest vanuses 15–19 tarbib pornograafiat mõned korrad nädalas (Tamm, 2016). Lisaks on pornograafiat mitmetes uurimistöodes põgusalt käsitletud kui üht internetiohtu (Kalmus jt, 2010; Sõster, 2011; Tenneberg, 2013). Pornograafia teemale täpsemalt keskendub Carmen Karnö (2016) bakalaureusetöö, mis uuris läbi ekspertintervjuude Eesti noorte kokkupuuteid pornograafilise

meediasisuga ning sellise meediasisuga toimetulekuks vaja minevaid pädevusi. Karnö (2016) tööst ilmnes, et Eestis on seksuaalharidus ebaühtlane ja pornograafilise meediasisuga toime tulemise oskusi formaalses koolihariduses oluliselt ei arendata. Samuti on Eestis varem ühe seminaritöö raames (Kanger ja Roosna, 2005) uuritud pornograafiliste ajakirjade loodud naisekuvandit ning selle muutumist ajas.

Vaikselt on pornograafiat käsitlevad kirjutised ilmunud ka traditsioonilisse meediasse – nii on viimasel ajal pornograafia teemal avaldatud kirjutisi väljaannetes Sirp ja Mürileht. Janek Kraavi (2016) on kirjutanud pornograafia olemusest minevikus ja tänapäeval, tuues näiteid, kuidas on valitsev diskursus aastate jooksul muutunud. Piret Karro (2016) kirjutas aga Mürilehes pornorevolutsiooni algusest ning ühtlasi tutvustas ka feministliku pornotootja Erika Lusti filme, kelle looming erineb peavoolu pornograafiast, olles põhjalikult läbikomponeeritud ning kus naudingut ei saa vaid mees. Samuti on Eestis 2016. aastal toimunud vähemalt kaks avalikku filmiseanssi, mil publikule näidati kindlasse niši kuuluvaid pornograafilisi teoseid. Neist üks toimus (Film, uudised, 2016a) kevadel, mil Tallinnas näidati 1990ndate Barcelona *post-porno* liikumisest Lucía Egaña Rojase dokumentaalfilmi „*Mi sexualidad es una creación artística*”. Teine seanss leidis aset aga sügisel Genklubi pornofilmiõhtul, kui seal näidati mitut *queer*-pornograafia filmi (Film, uudised, 2016b).

Seda kõike on siiski vähe, arvestades, kui kättesaadavaks on pornograafiline meediasisu muutunud, olles vaid paari kliki või ekraanivajutuse kaugusel. Sealjuures on pornograafia tihedalt seotud internetiga (Downing, Schrimshaw, Antebi ja Siegel, 2014; Peter ja Valkenburg, 2011; Træen, Nilsen ja Stigum, 2006; Grubbs, Exline, Pargament, Volk ja Lindberg, 2016), kust on väga lihtne pornograafilise sisuga materjale leida ning kuhu lisandub iga päevaga aina rohkem sellist materjali. Pornograafia on inimestele nii lihtsasti tarbitav, et 24% nutitelefonide omanikest on tunnistanud, et nende seadmes leidub pornograafilise siuga materjali (Pornography Statistics: Annual..., 2017). Google'i otsing andis 2017. aasta jaanuaris fraasile „*porn sites*“ üle 35 miljoni vaste ning sõnale „*porn*“ 1,96 miljardit tulemust. Kogu interneti materjalist hõlmab pornograafia enda alla aga umbes 30 protsenti (Castleman, 2016). Alates 2015. aasta algusest on selle töö esitamise ajakspornograafiat internetist otsitud 4 595 200 953 korda (Pornography Statistics: Annual..., 2017) ning see number tõuseb tegelikult iga sekundiga.

2017. aasta alguses avaldas pornograafilist materjali pakkuv sait nimega Pornhub statistikat eelneva aasta kohta, millest selgus, et möödunud aastal veetsid erinevad inimesed saidil kokku 4 599 000 000 tundi ning leheküljelt vaadati kokku 91 980 225 000 videot ehk 12,5 videot iga inimese kohta maakeral (Pornhub's 2016 Year..., 2017). Need numbrid näitavad pornograafilise meediasisu tarbimise äärmiselt suurt ulatust ning viitavad ühtlasi selle teema uurimise olulisusele. Tegemist on väga paljude inimeste seksuaalelu osaga, mis mõjutab nende inimeste reaalseid seksuaalsuhteid (Braithwaite, Coulson, Keddington, ja Fincham, 2015; Jonas, Hawk, Vastenburg ja de Groot, 2014; Stein, Silvera, Hagerty ja Marmor, 2012; Weinberg, Williams, Kleiner ja Irizarry, 2010).

Bakalaureusetöös annan ülevaate sellest, kuidas on nelja peamise pornograafia teemat hõlmava rahvusvahelise teadusajakirja empiiriliste artiklite põhjal pornograafiat 21. sajandi jooksul uuritud. Töös koostan täpsema ülevaate eesmärgiga teada saada, kus, millal, mida, kuidas, millele tuginedes ning mil viisil pornograafiat on uuritud. Sealjuures on oluline rääkida ka kahest laiemast ühiskondlikust diskursusest, mis tulevad pornograafia eri taseme käsitlustes selgelt esile: pornograafia seostamine inimese kahjustamise ja seksuaalse ärakasutamisega ning lähenemine, mille järgi on pornograafia inimese seksuaalelu üks osa, mis võib seda ka edendada. Bakalaureusetöös toon välja, kuidas raamivad kaks vastandlikku ühiskondlikku diskursust pornograafilise meediasisu uurimist. Kuna tegemist on esimese taolise ülevaatega, mis on tehtud eesti keeles, siis võivad bakalaureusetöös välja toodud tendentsid ja mõtted olla alusmaterjaliks edasistele uuringutele Eestis ning võib-olla leiavad tulemused mingil määral kasutust ka praktikute seas, näiteks Eesti Seksuaalkoolitajate Liidu töös. Minu bakalaureusetööst võivad abi leida ka pornograafia valdkonda uurivad teadlased, kes saavad ehk sellest tööst abi publitseerimisstrateegiate kujundamisel.

Töö koosneb neljast suuremast osast. Esimeses osas avan pornograafilise meediasisu uurimise ajalugu ning toon välja valitsevad paradigmad pornograafia uurimises. Samuti seon pornograafia uurimise raamistamise teooriaga: selgitan raamistamise olemust, raamistamise erinevaid strateegiad ning annan üldise ülevaate akadeemilisest pornograafia uurimisest. Esimese osa lõpus on kirjas ka bakalaureusetöö uurimisküsimused. Teises osas selgitan töös kasutatud meetodeid ja valimit. Kolmandas osas esitan kogutud andmete põhjal töö tulemused ning neljandas osas toon nende põhjal välja järeldused ning diskussiooni. Samuti on viimases osas kirjas meetodi kriitika ning soovitusel ja mõtted teema edasiseks uurimiseks.

1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

Bakalaureusetöö teoreetilises osas selgitan eeldusi, millel tavaliselt uurimistöö põhineb. Toon Kuhnist (1970) lähtudes sisse mõiste paradigma, selgitan lühidalt paradigma olemust sotsiaalteadustes ning avan *framingu* ehk raamistamise teooria (Benford ja Snow, 2000; Entman, 2002; Goffman, 1986; Tversky ja Kahneman, 1981) tuues paralleele pornograafia uurimisega. Peatükis annan ka ülevaate pornograafia uurimise ajaloost ning teemat ühiskondlikult raamistava kahe vastanduva suuna põhilistest mõtetest. Samuti pööran peatükis tähelepanu pornograafia uurimise eripäradele, sest tegemist on suhteliselt delikaatse ning tundliku teemaga (Noland, 2012). Esimese osa lõpus esitan bakalaureusetöö uurimisküsimused.

1.1. Teadustööde üldine raamistamisloogika

Kõik teadustööd põhinevad teatud otsestel ja kaudsetel ontoloogilistel ja epistemoloogilistel eeldustel, fundamentaalsetel filosoofilistel alustel, mis raamistavad selle, kuidas teadlased vaatlevad ja uurivad sotsiaalset nähtust (Blaikie, 2009; Burrell ja Morgan, 1979). Ontoloogia viitab eeldustele, millisena uurija näeb ja tajub maailma (Bhattacharjee, 2012) ning need eeldused on seotud sotsiaalse reaalsuse olemusega. Nende eelduste põhjal saab väita, millised sotsiaalsed nähtused eksisteerivad ning millised mitte, nende eksisteerimise tingimused ning kuidas on need tingimused omavahel seotud (Blaikie, 2009). Epistemoloogia viitab aga eeldustele, kuidas on parim viis maailma uurida ehk kas peaks kasutama näiteks objektiivset või subjektiivset lähenemist sotsiaalse reaalsuse uurimiseks (Bhattacharjee, 2012). Epistemoloogilised eeldused on seotud sellega, millist laadi teadmine on üldse võimalik – kuidas me saame teada seda – ning kriteeriumidega, mille abil saab otsustada, kas teadmised on adekvaatsed ning legitiimsed.

Sotsioloogilised uurimistööd, mis on ka käesoleva töö uurimisfookuses, on tavaliselt läbiviidud lähtudes mõnest kindlast teooriast ning metodoloogilistest ideedest. Selliste välja kujunenud traditsioonidele viidatakse kui uurimistööde paradigmadele (Blaikie, 2009: 96).

Paradigmad on lisaks teoreetiliste ideede allikale ka lähteks ontoloogilistele ja epistemoloogilistele eeldustele (Blaikie, 2009). Sealjuures märgib Blaikie (2009), et kuigi paljudel uurijatel on kindel suhe mõne konkreetse paradigmaga, siis tema tõlgendab paradigmasid kui ideid ja eeldusi, mida kasutada sobilikus kohas – nii nagu on võimalik teha otsuseid uurimistöö meetodite ning uurimisküsimuste vahel, on võimalik uurijal valida ka kindel teadustöö paradigma lähtudes konkreetsest uurimistöö teemast. Näiteks on uurijal on ühe võimaliku variandina võimalik käsitleda pornograafiat lähtudes kriitilisest feminismist, uurides näiteks võimusuhteid (meeste domineerimist) pornograafias (Klaassen ja Peter, 2015) või siis näiteks sotsiaal-konstruktivistlikust lähenemisest, mille järgi annavad inimesed ise tähenduse meediasisule (Scarcelli, 2015). Seega on Blaikie (2009) järgi uurijal võimalik valida mitme erineva paradigma vahel, lähtudes teadustöö tegija teemakäsitlest.

Sõnaga „paradigma“ on tihedalt seotud Thomas Kuhn, kes teoses „*The Structure of Scientific Revolutions*“ (1970) nimetab paradigmaks n-ö teaduslikke saavutusi, mis kätkevad endas kahte tunnust: saavutus oli piisavalt mõjukas, et tõmmata endale konkureerivate mudelite järgijate tähelepanu; samal ajal on saavutus ka piisavalt abstraktne ja lahtine, et selle järgijad saavad saavutust edasi arendada. Seega ei taga paradigmat Kuhni (1970) järgi teadlastele mitte ainult otseseid juhiseid teema raamistamiseks, vaid ka suuniseid, mis on vajalikud teema edasiarenduseks. Näiteks Entman (1993: 56) nimetabki raamistamist uurimistöö paradigmaks, mis on defineeritud kui üldine teooria ning mis informeerib uurijaid kindla teema käsitlemisest ning selle mõjust kindlatele mõtete ja tegude süsteemile.

Kuhn (1970) selgitas ka paradigmade vahetust (*paradigm shift*), mis laiemalt tähendab teaduse muutumist: endine juhtiv teooria asendub uuega, mistõttu muutub ka paradigma. Kuhn (1970) on näitena välja toonud selle, et kaasaja õpikutes kirjutakse, et valgus on footonite voog. Enne seda aga käsitles Newton valgust kui materiaalsete osakeste voogu – seega on toimunud paradigma vahetus ning valgusele omandatud teine tähendus. Kuhn nimetab füüsilise optika muutust teaduslikuks revolutsiooniks ning ühtlasi edukaks paradigma muutuseks. Sarnase näite saab tuua pornograafia-teemalistest uuringutest (pikemalt peatükis 1.2.): kui esimestes teadustöödes pornograafia kohta seostati seda ebanormaalsuse ning hälbiva käitumisega, siis tänapäeval uuritakse pornograafiat üldjuhul seda sidumata ebanormaalsusega (Arrington-Sanders jt, 2015; Wright, 2015). Otsus aga heita üks paradigma kõrvale on Kuhni (1970) järgi alati samaaegselt ka otsus aktsepteerida eelmise paradigma

asemel uut paradigmat, mille asendusotsusele on eelnenud mõlema paradigma olemuse analüüsimine ning selle võrdlemine teise paradigmaga. Seega võib eelneva põhjal väita, et üks paradigma on vanema paradigma edasiarendus ning selle käigus asendataksegi varasem paradigma uuemaga.

Kuhni (1970) järgi võivadki teadlased, kes uurivad sama valdkonda ning on lugenud samu teoseid, enda professionaalses töös omandada erinevad paradigmad. See võib olla ka põhjus, mistõttu on pornograafia uurimisel paralleelselt kasutusel mitmed erinevad lähenemised ja paradigmad. Nii näiteks võib pornonäitlejate tööd uurida feministlikust paradigmast lähtuvalt (võimusuhted, domineerimine, ühiskondlikud struktuurid) (Ciclitira, 2004; Klaassen ja Peter, 2015), aga ka etnometodoloogiliselt, püüdes mõista pornonäitlejate igapäevaelu ja praktikaid (Lieberman, 2015; Saliki ja Chronaki, 2016). Green (2001) on välja toonud, et paradigmaatiline raamistamine tõstatub juba uurimisküsimuste püstitamisel. Greeni (2001) järgi on mitmeid põhjuseid, miks tasub akadeemilisest raamistamisest teadlik olla: nii näiteks suunab teadlik raamistamine uurijat nimetama oma positsiooni ning lähenemise eripära, millest sõltuvad töö aluseks olevad teooriad ja terminid; piiritleb täpselt argumendi, mille kaudu saavad teised inimesed välja toodud väitele enda argumendiga vastata ning autor esitada omakorda vastuargumente; raamistamine aitab autoril enda mõtteid organiseerida ning annab lugejale suunised, kuidas teemale läheneda.

Lisaks uurimisküsimustele (Green, 2001), suunavad uurijaid teatud paradigmadesse ka metodoloogilised valikud. Kvantitatiivne ja kvalitatiivne teadus on teaduse kaks avaldumisvormi (Õunapuu, 2014: 12). Ehkki suur osa teadusmetodoloogilisest kirjandusest üritab kvantitatiivset ning kvalitatiivset teadust vastanduda, pole tegelikult tegemist kahe vastandliku suunaga, vaid need on lihtsalt eri võimalused teadusloomeks (Õunapuu, 2014).

Sageli seostatakse kvantitatiivseid lähenemisi positivistliku ontoloogiaga. Kvalitatiivseid lähenemisi seostatakse enam aga tõlgendatava paradigmaga (Hughes, n.d.). Positivism on teaduspõhine seisukoht, mille järgi teaduslik teadmine uuritava nähtuse kohta saadakse reaalse tegelikkuse vaatlemise, mõõtmise, faktide võrdlemise ja eksperimenteerimise kaudu (Õunapuu, 2014: 30). Samas kaasneb positivistlike seisukohtade järgimisega oht, et sotsiaalne tegelikkus taandatakse vaid kvantitatiivsetele näitajatele, jättes tähelepanuta kvalitatiivse konteksti. Sotsiaalne konstruktivism omalt poolt aga vastandub eelnevale ning on

olemusõpetuse seisukoht, mille järgi ei ole olemas üldist objektiivset sotsiaalset tegelikkust ning et viimane on inimeste subjektiivne looming (Õunapuu, 2014: 31). Konstruktivismi järgi sotsiaalsed nähtused ja tähendusi täiustatakse pidevalt ning reaalsus on pluralistlik (Õunapuu, 2014).

Seejuures tõstatub ontoloogiline küsimus, kui uurija hakkab uurimistööd kavandama ning uurimismetoodikat välja töötama. Lähtudes objektivismist (inimesest eksisteerib sõltumatu objektiivne tegelikkus), siis valib uurija sotsiaalsete nähtuste uurimiseks formaalsed tunnused. Näiteks kui palju pornograafiat mingi grupp inimesi tarbib või millist pornograafiat vaadatakse (Bradley jt, 2016; Downing jt, 2014; Træen, Spitznogle ja Beverfjord, 2004). Kui aga uurija lähtub konstruktivistlikust lähenemist (inimesed loovad ise sotsiaalsed nähtused ja nende tähendused), siis keskendub uurija uuritavate subjektiivsetele arvamustele ja kogemustele (Õunapuu, 2014: 32-33). Näitena võib siia tuua uuringu, kus püütakse mõista naiste suhtumist ja kogemusi seoses pornograafiaga (Neville, 2015; Webber, 2013). Ehk siis positivistlik/objektivistlik lähenemine on enam seotud kvantitatiivse metodoloogiaga ning sotsiaal-konstruktivistlik lähenemine pigem kvalitatiivse metodoloogiaga.

Paradigmadevahelisi lahinguid ei saa aga Kuhni järgi (1970) lahendada tõenditega ning iga kindlat paradigmat pooldav rühmitus lähtub enda paradigmast, et seda kaitsta. Seega võib väita, et sotsiaalteadlastel ongi rohkem võimalusi teemat raamistada, sest sotsiaalteadustes eksisteerivad paljud erinevad paradigmad kõrvuti ning uus paradigma ei vaheta tingimata välja eelmist.

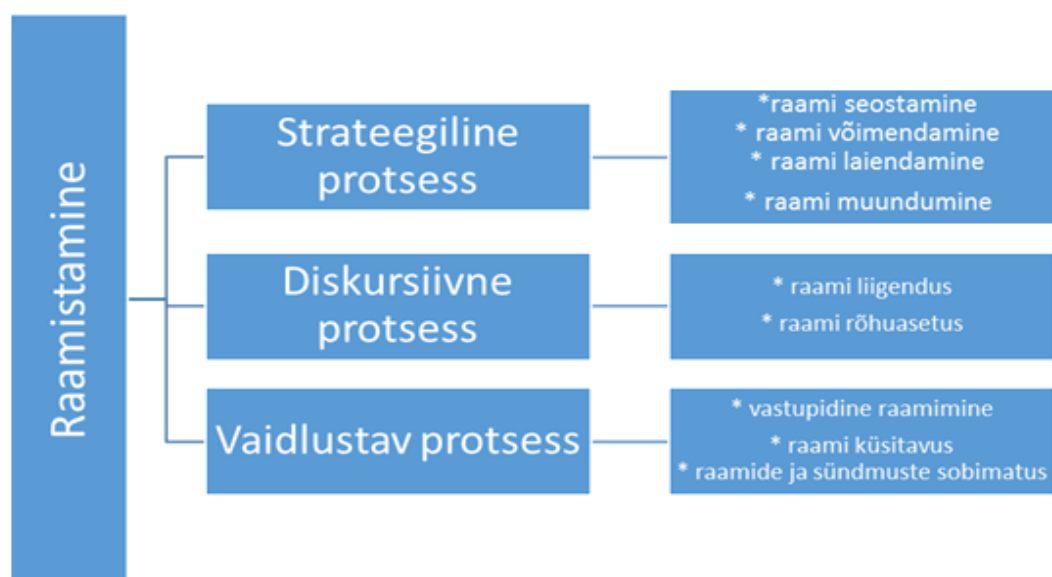
Oma töös olen valinud keskseks mõisteks **raamistamise** termini, kuna leian, et see kätkeb endas paradigmaatilist kuuluvust, kasutatud teoreetilisi lähtekohti ning metodoloogilisi valikuid. Esimene teoreetik, kes sotsioloogias raami mõistet kasutas oli Erving Goffman (Saharov, 2016). Goffman (1986) selgitab raamistamist kui tähtsaimat tõlgendust, mis järgneb mõnele konkreetsele sündmusele pärast selle märkamist – raamid on tõlgendatavad skeemid. Raamivad võivad olla korrapärased üksuste, reeglite ning eelduste süsteemid, mis aitavad inimestel mõista erinevaid sündmuseid, objekte ning kogetut (Goffman, 1986:21).

Goffman (1986) jagab raamid kahte erinevasse klassi: loomulikud ning sotsiaalsed, kus loomulik raamistamine toimub juhuslikult, suunamata ning raamistamine on algusest lõpuni

toimunud läbi loomulike tegurite ehk raamistamise protsessi ei sekku tahtlik vahendaja ei teadlikult ega juhuslikult. Loomulikus raamistamises puuduvad õnnestumine, ebaõnnestumine ning sellega pole seotud negatiivsed ega positiivsed piirangud.

Sotsiaalne raamistamine aga tagab inimestele tahtliku ning kindla allutava eesmärgiga sündmuse taustteadmised (Goffman, 1986). Sündmuste, nähtuste, objektide või kogemuste raamimine toimub lugematul hulgal hinnangulistel motivatsioonidel, nagu näiteks ausus, tõhusus, kasulikkus, turvalisus ning eelistus (Goffman, 1986: 21–22). Entman (2002) on selgitanud raamistamist kui protsessi, mis kätkeb endas informatsiooni valikut ja selle tekstist väljapaistvaks muutmist. Sealjuures on võimalik teemapüstitus ehk probleem raamistada enam kui ühel viisil (Tversky ja Kahneman, 1981). Raamistamine tähendab tajutud reaalsusest mõne aspekti valimist ning nende muutmist kommunikatiivses tekstis väljapaistvaks. Selleks kasutatakse Entmani (2002: 392) järgi probleemi defineerimist, vaba tõlgendamist, moraalset hinnangut ning kirjeldatud probleemile soovitusel pakkumist. Eelnevale tuginedes saab väita, et ka iga akadeemiline uurimistöö raamistab uuritavat teemat/nähtust/objekti mingil moel. Pornograafia akadeemilises uurimises on aja jooksul tekkinud selged viisid, mille kaudu pornograafiat raamitakse.

Raamistamine jaguneb Benford ja Snow (2000) järgi kolmeks erinevaks viisiks: strateegiline protsess, diskursiivne protsess ning vaidlustav protsess (Joonis 1).

Joonis 1. Raamistamise erinevad viisid (autori analüütiline üldistus Benford ja Snow, 2000 põhjal).

Benford ja Snow (2000) on välja toonud, et raamistamine võib esiteks toimuda **strateegilise eesmärgiga**: teadlikult praktilise kasu ning kindla eesmärgi nimel mingi teema raamimine. Sellise lähenemise järgi võetakse raamid kasutusele, et saavutada kindel eesmärk, milleks võib olla mõnda sotsiaalsesse rühma uute liikmete värbamine, liikumise moodustamine või näiteks vahendite hankimine. Eelnev tuleb esile näiteks sotsiaalsete liikumiste puhul, nagu endine Stop Porn Culture (2016) ning praegune Culture Reframed (2016). Strateegilise eesmärgiga raamistamine kätkeb endas nelja aspekti (Benford ja Snow, 2000):

1. Seostamine viitab kahe või enama ühilduva, kuid struktuuriliselt erineva raami seostamist kindla teemaga, mis võib esineda erinevate liikumiste omavahelise sidumisega.
2. Raami võimendamine kätkeb endas aga eksisteerivate väärtuste ja uskumuste idealiseerimist, kaunistamist, selgitamist või nende süvendamist.
3. Raami laiendamisega kaasneb aga mõne sotsiaalse liikumise huvide ja raami kirjeldamine, laiendades seda kaugemale liikumise peamistest huvidest eesmärgiga kaasata küsimusi ja muresid, mida arvatakse olevat teemast huvituvatele inimestele olulised.
4. Raami muundumine tähendab Benfordi ja Snowi (2000) järgi seda, et raamid on ajas muutuvad: vanad arusaamad ja tähendused muutuvad ja/või tekivad uues raamid.

Teine suurem raamistamise protsess, **diskursiivne protsess** põhineb loogikal ning järelduste tegemisel. Tegemist on raamiga, mis põhineb kollektiivsel tegevusel ning mis on tekkinud kahe peamise vastastikuse ja diskursiivse protsessi mõjul: raami liigenduse ning raami rõhuasetuse tõttu (Benford ja Snow, 2000). Raami liigendamine kätkeb endas sündmuste ja kogemuste omavahelist sidumist ning nende reastamist selliselt, et need sobivad ühtselt kokku ning on selle läbi ka kallutatud. Rõhuasetus tähendab aga viisi, millise nurga alt teemale lähenetakse ning millist tõlgendust auditooriumile esitatakse (Benford ja Snow, 2000). Seega on raami loomise aluseks see, kuidas, näiteks konkreetsel juhul, pornograafiat on uuritud. Sel viisil on raamistanud Dines (2010) pornograafiat kui meediasisu, mis kahjustab kõiki pornograafiat tarbivaid inimesi (About Stop Porn..., 2016). Diskursiivse protsessi puhul on oluline ka võimendamise protsess (Benford ja Snow, 2000): tekstist tõstetakse esile mõni kindel probleem, sündmus või uskumus, mis raamistab kogu materjali sisu.

Kolmandaks, teema raamimise puhul tuleb esile ka **vaidlustav protsess**, mis tähendab Benfordi ja Snowi (2000) järgi raamiloojate suutmatust soovitud raam konstrueerida ning seda esitada: soovitud raami loomist takistavad konkreetse teemaga seotud teised tegurid. Benford ja Snow (2000) toovad välja kolm protsessi, mis võivad takistada teema soovitud raamistamist: vastupidine raamimine oponeeriva poole esindajate, kõrvaltvaatajate ning meedia poolt; raami küsitavus kindla suuna raamijate seas; raamide ja sündmuste vaheline sobimatus.

1.2. Pornograafia uurimise areng ja raamide esiletõus

Akadeemilist pornograafia uurimise algust on tegelikult keeruline kindlaks määrata, sest kuigi teema kohta on hulgaliselt teaduslikke artikleid ja raamatuid, ei olnud enne 2014. aastal ilmunud akadeemilist perioodilist väljaannet nimega Porn Studies ajakirja, mis oleks pühendatud vaid pornograafia uurimisele (Dugdale, 2013). Nii leiab pornograafiateemalisi artikleid näiteks erinevatest seksuaalteemade uurimisele keskenduvatest väljaannetest (Journal of Sex Research, Archives of Sexual Behavior, Sexualities), terviseetemedega seotud ajakirjadest (Culture, Health, Sexuality, Journal of Sexual Medicine) või mõnest muust teemat raamivast väljaandest (Pornography and the Criminal Justice System, Aggressive Behavior, Journal of Communication, Journal of Sex, Marital Therapy, Journal of Homosexuality). Seetõttu puudub ühtne süsteem, mis annaks täieliku ülevaate pornograafia uurimisest. Põhjus, miks varem puudus kindel akadeemiline väljaanne pornograafia uurimise kohta, võib olla seotud sellega, et pornograafia sisaldab endas erinevaid seksuaalseid tegevusi (Daneback jt, 2009; Hald ja Malamuth, 2008; Stein jt, 2012; Weinberg jt, 2010), mille uurimine on selle tundlikkuse tõttu raskendatud (Noland, 2012). Metodoloogilistest dilemmadest pikemalt peatükis 1.4.

Märkimisväärne osa esimestest osaliselt kättesaadavatest teaduslikest artiklitest pornograafia kohta¹ seovad selle valdkonna ebanormaalsusega. Tabelis 1 välja toodud pealkirjadest võib näha, milliseid raamistusi on esimestes akadeemilistes uuringutes kasutatud (Pornography, 2016).

---

¹ Andmebaas Web of Science'i esimesed kaheksa tulemust otsingusõnaga *pornography** 2016. aasta jaanuari seisuga

Tabel 1. Esimesed uurimistööd pornograafilise meediasisu teemal (Allikas: Web of Science andmebaas, 2016)

Pealkiri	Autor	Aasta
„Psychiatric viewpoints on indecency, obscenity, and pornography in literature and the arts“	Eliasberg, W. G.	1962
„Pornography of ignorance. Who'll give the kids a third choice?“	Calderone, M. S.	1969
„Pornography and perversion“	Stoller, R. J.	1970
„Perverse reaction to pornography report	Pole autoreid nimetatud	1970
„Experience with pornography: Rapists, pedophiles, homosexuals, transsexuals, and controls“	Goldstein, M., Kant. H., Judd, L., Rice, C., Green, R.	1971
„Pornography and the sex offender: patterns of previous exposure and arousal effects of pornographic stimuli“	Cook, R. F., Fosen, R. H, Pacht, A.	1971
„"Pornography" as a public health problem“	Calderone, M. S.	1972
„Pornography and sexual promiscuity“	Crown, S.	1973

Välja toodud pealkirjad näitavad selgelt, et pornograafiat on esimestes uuringutes seostatud ebanormaalsusega (seksuaalkuriteod, terviseprobleem, perverssus, pedofilia jne) ning seeläbi raamistatud kui probleemset teemat.

Tänapäeval on raamistamise viisid muutunud, kuid siiski selgelt märgatavad. Mitmed akadeemilised artiklid (näiteks Albury, 2014; Noble, 2014; Stardust, 2014; Tzankova, 2015), mis on tehtud pornograafilise meediasisu uurimise kohta, asetavad uurimisteema kindlatesse raamidesse, näidates sellega võimalusi läheneda probleemile erinevalt. Nii seovad osad uurijad pornograafia tihedalt feminismiga (Ciclitira, 2004; Cole, 2014; Liberman, 2015; Kohut, Baer ja Watts, 2016; Vörös, 2015), teised aga mõjudega pornotarbija seksuaalelule (Braithwaite jt, 2015; Hald ja Malamuth, 2008; Löfgren-Mårtenson ja Månsson, 2010).

Sarnaselt loob raami ka kultuuriruum, milles konkreetset teemat uuritakse. Paasonen (2014) on välja toonud, et suurel määral on pornograafiauuringud keskendunud selle kultuurilisele tähendusele või siis on läbi selle üritanud selgitada meedia efekte (nt Malamuth ja Donnerstein, 1982; Wright, Bae ja Funk, 2013). Kultuuriuuringute näideteks aga on teadustööd seoses pornograafia kultuurilise muutumisega: näiteks pornograafia paradigma muutumine Türgis (Tzankova, 2015), pornograafiakultuuri avatus naistele Amsterdamis (Sanders-McDonagh, 2015), läbi pornograafiateemaliste ürituste pornograafia uurimine (Comella, 2014) või pornograafia rahvusvahelistumine erinevates kultuurides (Jacobs, 2014).

Näiteks Tzankova (2015) uuring Türgi naiste pornograafitarbimise põhjuste kohta toob ühe raamistava tingimusena välja seksuaalakti olemuse islami kultuuris ja ühiskonnas – vahekorda peetakse paljunemisaktiks, mis toimub abielu piires. Tzankova (2015) nimetab seksuaalakti olemust *frameworkiks* ehk raamiks, mis kätkeb endas kahte tingimust „õigele“ seksuaalaktile: selle uuringu kontekstis näiteks seda, et vahekord peab aset leidma kahe vastassoost inimese vahel ning seksuaalakt peaks kulmineeruma potentsiaalse reproduktsooniga. Seega on seksuaalakti olemus islami kultuuris ja ühiskonnas kindlates raamides, millega tuleb arvestada uurides selles kultuuris pornograafilist meediasisu. Ulatuslikult on ka uuritud pornograafias kujutatut, mis kirjeldab, annab kuju ja vormib sellised sotsiaalseid kategooriaid, nagu sugu, rass ja klass (Attwood, 2002; Hald, 2006; Kuhn, 1985; Shimizu, 2007 ja van Doorn, 2010 viidatud Paasonen, 2014 kaudu).

Teadustööd saab raamistada ka lähteteooriatega: valdkonna uuringutes on kasutusel seksuaalse stsenaariumi teooria (*sexual script theory*) (Shaughnessy, Byers ja Walsh, 2011; Sun, Bridges, Johnson ja Ezzell, 2016; Weinberg jt, 2010) või näiteks sotsiaalkognitiivne teooria (*social cognitive theory*) (Sinković, Štulhofer ja Božić, 2013; Sirianni ja Vishwanath, 2016; Træen jt, 2006).

Kaks peamist teoreetilist lähenemist, mis teadustöodes esinevad, on sotsiaalse õppimisega seonduvad teooriad (sh *sexual script theory, cultivation theory, social cognitive theory, social learning theory, theory of imitated behavior*,) ning selgelt feministlikul teoorial ja lähtekohtadel põhinevad uuringud (näiteks *queer theory, feminist theory, second-wave feminism, third-wave feminism, Marxist feminism, radical feminism theory*).

Sotsiaalse õppimisega seonduvate teooriate seast on uuringutes enim kasutust leidnud seksuaalse stsenaariumi teooria, mida tutvustasid 1973. aastal John Gagnon ja William Simon. Seksuaalse stsenaariumi teooria arenes välja vastukaaluks domineerivale bioloogilisele seksuaalsuse mudelile, mille järgi on seksuaalsus määratud kaasasündinud bioloogilise instinktide poolt (Beres, 2014). Seega teooria eiras arvamust, et seksuaalsus on puhtalt bioloogiline konstruktsioon. Dworkin ja O’Sullivan (2005) on toonud välja kolm tasandit, millel seksuaalsed stsenaariumid opereerivad:

- kultuurilised stsenaariumid piiritlevad selle, kelle vahel ning kuidas seksuaalaktid peaksid toimuma;

- interpersonaalsed stsenaariumid jõuavad inimesteni sotsialiseerumise käigus ja läbi isiklike kogemuste defineerivad need seda, kuidas inimesed tõlgendavad kultuurilisi stsenaariumeid seoses enda seksuaaleluga;
- vaimsed ehk seesmised stsenaariumid on konstruktsioonid ihast ning fantaasiast, mida tajume kõige sügavamal soorollide ja seksuaalse stsenaariumi sotsialiseerumise tunnetuslikul tasandil.

Seksuaalse stsenaariumi teooria järgi on seksuaalsus aga ka sotsiaalselt konstrueeritud ning mõjutatud sotsiaalsete normide, massimeedia, isiklike kogemuste, väärtuste ning inimese hoiakute poolt (Braithwaite jt, 2015). Seksuaalaktid leiavad aset kindlas sotsiaalses keskkonnas, mis määrab ära selle, mida seksuaalsuseks peetakse ning kuidas seksuaalakte sellises keskkonnas kujutatakse (Beres, 2014). Seksuaalsed stsenaariumid toimivad sarnaselt käsikirjadele, mida näitlejad kasutavad: need aitavad inimestel mõista enda rolli konkreetses olukorras ning seda, milleks konkreetne olukord võib areneda ning kuidas selles käituda (Braithwaite jt, 2015). Seksuaalsed stsenaariumid varieeruvad kultuuriti ja inimeseti nii, et ühtegi erinevatel inimestel ei ole identseid stsenaariumeid. Küll aga peaks samas kultuuriruumis elavatel inimestel (McCormick, 2010) olema ligipääs üldjoontes sarnastele stsenaariumitele. Ka *cognitive scripts* on eelmainitule sarnane: üks mälu struktuuri vorm, mis areneb tuginedes korduvalt samale stiimulile või korrates samasugust tegevust (Lakshmi-Ratan ja Iyer, 1988).

Võib märgata, et eelpoolnimetatud teooriad põhinevad paljuski samadel eeldustel, millel Bandura (1971) sotsiaalse õppimise ja imitatsiooni teooriad. Sotsiaalse õppimise teooria tähendab Bandura (1971) järgi, et käitumist õpitakse keskkonnast läbi vaatluse: näiteks lapsed vaatlevad, mida inimesed nende ümber teevad ning seeläbi ka õpivad nähtut ning arenevad läbi selle. Sama paralleeli võib tuua ka pornograafias nähtu ning tarbija puhul. Ka *theory of imitated behavior* (McLeod, 2016) tähendab sisuliselt sama ning McLeodi järgi on see arendatud edasi Bandura esialgsetest ideedest.

Feminist theory ehk üldisemalt **feministlikuks teooriaks** nimetatakse aga üht suurt sotsioloogia haru, mis on äratuntav selle poolest, kuidas selle haru esindajad muudavad enda analüütilist mõtlemist, eeldusi ning temaatilist fookust eemale maskuliinsest vaatenurgast ja kogemusest. Feministliku teooria esindajad keskenduvad sageli sotsiaalsetele probleemidele,

trendidele ning probleemidele, millele ajalooliselt domineerivam maskuliinsem lähenemine pole piisavalt tähelepanu pööranud. Sealjuures ongi üheks keskseks teemaks feministliku teooria puhul küsimused seoses seksuaalsuse, stereotüüpide ning soorollidega (Crossman, 2016). *Second-wave* ehk teise laine feminismi (Snyder-Hall, 2010) keskmes olid seksuaalsusega seotud probleemid ning feministide arvamused jagunesid teemaga seoses kahte vastanduvasse suunda, kui teemaks tuli pornograafia, seksuaalne töö ning heteroseksuaalsus: üks suund nägi teemades sugude ahistatust ja rõhumist nende poolt; teine pool nägi aga võimalusi seksuaalseteks naudinguteks ning mõjuvõimu sellele. *Third-wave* ehk kolmanda laine feminism on hakanud arenema alates 1990ndatest ning selle keskmes on ühendada ideaalne sooline võrdsus ning seksuaalne vabadus. Mittehukkamõistev ja pluralistlik kolmanda laine feminism austab vabadust olla naisel sõltumatu enda otsustes seksuaalsusega seotud teemades (Snyder-Hall, 2010).

Marksistlik feminism keskendub viisidele, kuidas on naised kapitalistlikust majandusest ja eraomandi süsteemist rõhutatud. Lähenemine leiab, et naised kasutatakse nii kodus kui ka töö juures ära, sest paljusid nende tegevusi ei kompenseerita (Ferguson, Hennessy ja Nagel, 2016). Paljud marksistid on väitnud, et naiste vabaduse nimel peaksid feministid liituma töölisklassi võistlusega kapitalismi vastu (Cliff, 1984). Radikaalse feminismi teooria järgi on võim aga suhe kahe poole vahel, kellest üks on alluv ja teine allutaja, mille analoogiks on ori ja käskija (Allen, 2016). Sealjuures on võimu olemasolu või puudumine mõlemal poolel täielik (Frye, 1983 viidatud Allen, 2016 kaudu).

Queer theory muutus päevakajaliseks 1980ndate lõpus, mil USA-s olid päevakorras küsimused seoses samasooliste õigustega. Sel perioodil toimusid ka konverentsid Yale'i ja Ivy League'i ülikoolis, kus paljud akadeemikud rääkisid enda uurimistööst, mille subjektid olid peamiselt homoseksuaalsed inimesed (Stein ja Plummer, 1994). *Queer theory* üheks eesmärgiks võib pidada keskendumist mitte-heteroseksuaalsetele subjektidele ning pöörates neile senisest rohkem tähelepanu – vastukaaluks domineerivale heteroseksuaalsele olukorrale (Green, 2007).

Loomulikult eksisteerib ka on palju teisi teooriad ja lähenemisi, millega tagatakse pornograafia teemal tööde teoreetiline raamistus, kuid välja toodud teooriad võib pidada pornograafia valdkonnas peamisteks, mis on täpsemalt välja toodud tulemuste peatükis.

1.3. Ühiskondlikult kasutusel olevad raamistused

Pornograafia laiemal raamistamisel, mille tõendeid leiab nii akadeemilistest töödest, kuid selgelt ka laiemast ühiskondlikust debatist, on Smithi ja Attwoodi (2014) järgi kujunenud välja kaks peamist diskursust, milles pornograafiat kujutatakse: käsitus jaguneb positiivseks ja negatiivseks suhtumiseks pornograafiasse, tuginedes sellele, kas seksuaalaktid pornograafilises meediasisus on head või halvad, vabastavad või allutavad. Smith ja Attwood (2014) eristavad kahte erinevat lähenemist pornograafilise meediasisu käsitlemises: **sex-positive lähenemine** ehk pornograafiasse jaatav suhtumine, mis käsitleb pornograafiat kui üht seksuaalelu osa ning **anti-porn lähenemine**, mis näeb pornograafiat kui meediavormi, mis on seotud vägivallaga ning mis allutab endale inimesi. Akadeemilistes töödes märkame näiteks, et radikaalse feminismi teooriatest lähtuvad uurimused esindavad reeglina *anti-porn* lähenemist, sidudes pornograafiat vägivallaga (Barron ja Kimmel, 2000; McKee, 2005; Štulhofer, Buško ja Landripet, 2010). Kaks suurt vastanduvat lähenemist on selgelt välja joonistunud avalikes aruteludes, mis ei ole alati tingimata akadeemilised. Kahe sfääri vahel on aga alati teatud ülekanded ja need on üksteist mõjutavad, kuna valdkonna uurijad esinevad sageli meedias arvamusiidritena ning mõjutavad avaliku arvamuse kujunemist ja kujundamist.

1970ndatel tuli USA-s pilti naisfeminist Andrea Dworkin, kellest sai üks olulisemaid pornovastase liikumise esindajaid (Ciclitira, 2004). Dworkin leiab, et pornograafia kõige tähtsamaks žanriliseks teemaks on meeste võim, mis on väljendatud läbi pornograafia (Dworkin, 1989:24), mille süsteemis võrduvad naised seksiga ning seks hooradega:

„kõige madalam hoor, kes kuulub kõikidele meestele, kes saavad teda läbi pornograafia osta,“ (Dworkin, 1989: 202).

Dworkini järgi on pornograafia vägistamise ja prostitutsiooni produkt (Dworkin 1995 viidatud Cole 2014 kaudu). Oluliseks pornograafiavastase suuna esindajaks on ka Catherine MacKinnon (1996), kelle järgi on pornograafia vägivaldne, seksistlik ning läbi selle allutab ja rõhub naisi. Kuna paljud uurimistööd pornograafia valdkonnas on läbi viidud pornograafiavastaste feministide või uurijate poolt, kes lähtuvad nende ideedest, siis aastani 2004 ei leidunud just palju teadustöid, mis oleksid keskendunud naiste isiklikele kogemustele

ja arvamustele seoses pornograafiaga (Ciclitira, 2004). Eelnev võib olla ka üks põhjustest, miks on pornograafiavastase suuna ideed enam saanud kõlapinda ning sageli uuritakse pornograafia seost seksuaalse riskikäitumisega.

Pornograafiavastase suuna raamistamisel ei ole pornograafiat tõlgendatud kui lihtsalt väljamõeldud sotsiaalsete võimuhete representatsiooni, vaid kui dokumentatsiooni, mis soodustab naistevastast vägivalda (Paasonen, 2014). Ka Diamond, Jozifkova ja Weiss (2011) on toonud kahe kõige väljapaistvamate autoritena esile Dworkini ja MacKinnoni (1988), kes on veendunud pornograafia negatiivsetes aspektides ning selles, et materjalide ligipääs võiks olla keelatud ja illegaalne. Samuti tõi endine organisatsioon Stop Porn Culture enda ajaloos välja Dworkini ja MacKinnoni kui akadeemikud, kelle tööd tõestasid pornograafia otsese seose naiste allutamisega (History of SPC, 2016). Pornograafiavastane lähenemine astub tulusesse diskussiooni uuringutega, mis on tõestanud pornograafia positiivset mõju inimeste seksuaalsusele (Albury, 2015; Daneback jt, 2009; Sanders-McDonagh, 2015; Tzankova, 2015; Weinberg jt, 2010).

Smith ja Attwood (2014) leiavad, et pornovastase suuna peamisteks tunnusteks on süüdlaste otsimine ning pornograafiat hukkamõistev kriitika, mille järgi peaks ka pornograafiat uurides keskenduma vägivallale ja ebavõrdsusele. Pornograafia vastu veel 2016. aasta alguses võidelnud organisatsioon Stop Porn Culture (SPC) viitab pornograafiale kui räpasele ärile, mis kahjustab nii naisi kui ka mehi (Dines, Jensen ja Russo, 1998). Nüüd, 2017. aasta alguses, kannab küll SPC uut (ja neutraalsemalt) nime – Culture Reframed – kuid tegelikult on organisatsiooni asutaja ka SPC eesvedaja Gail Dines (The Culture Reframed..., 2016) ning nende eesmärk on endiselt laias laastus sama: näidata ning levitada ideid, et pornograafia on infoajastu rahvatervise kriis (About us, 2016).

Kõige eelneva juures lähtub pornograafiavastane lähenemine kahest pidepunktist: lapspornograafiast ning „vägivaldsest“ pornograafiast ehk ühel osapoolest on domineeriv ning teisel alluv roll ning. Tegelikult aga *mainstream* pornograafias ei ole need kaks pidepunkti enamuses ega peegelda ka tavalisi valikuid pornograafilise meediasisu tarbimisel (Cole, 2014). Kuigi pornograafiavastane lähenemine tugineb nimetud aspektidele ning seob nendega kogu pornograafia, siis on see mõneti valeinformatsiooni levitamine, sest sellised n-ö žanrid ei peegelda representatiivselt *mainstream* pornograafiat (Klein, 2006). Seega on debatis

vastandunud *anti-pornography* ehk *pro-censorship* ning *anti-censorship* ehk *pro-pornography* pool (Cole, 2014).

Pornograafiavastasele poolele vastanduvad need feministid/uurijad, kes peavad pornograafiat nauditavaks, harivaks ning vabastavaks (Beggan ja Allison, 2003; Daneback jt, 2009; Webber, 2013). Esimest korda, vastukaaluks pornograafiavastasele liikumisele, võttis termini *pro-sex* feminism 1980ndate alguses kasutusele feminist Ellen Willis (Willis, 2005). Pornograafia annabki naistele võimaluse kogeda samasugust seksuaalset vabadust nagu meestele, mis on vajalik võrdse ühiskonna jaoks ning igaühel peab olema võimalik avastada seksuaalseid naudinguid läbi pornograafia, et elada enda valitud viisil (Hudson, 2006). Pornograafiat pooldava lähenemise järgi (Cadwalladr, 2013; McElroy, 2016; Smith ja Attwood, 2014) on pornograafia nauditav vahend avastamiseks erinevaid seksuaalseid võimalusi, mis kuuluvad seksuaalelu juurde. Jaatav suhtumine seksuaalaktidesse on kultuuriline filosoofia, mis mõistab seksuaalsust kui potentsiaalselt positiivset jõudu inimese elus, kes peab oluliseks seksuaalset mitmekesisust, erinevaid suhete toimimise struktuure ja ihasid ning inimese valikuid, mis lähtuvad tema nõusolekust (Queen ja Comella, 2008:278, viidatud Smith ja Attwood, 2014 kaudu). Smith ja Attwood (2014) toovad välja ka jaatava suuna seostamise vastuseisuga seksuaaltegevuste reglementeerimisele, erinevate seksuaaltavade esindatusele ning seksuaalhariduse piirangutele.

Kaasaegses ühiskonnas on märgata sotsiaalkonstruktivistliku paradigma võidukäiku, kus pornograafia tähenduse konstrueerib enda jaoks reeglina inimene ise ning see varieerub üksikisiku ning paarisuhte tasandil. Siiski lähtutakse pornograafia tähenduse konstrueerimisel kahest mudelist (Poulsen, Busby ja Galovan, 2013): **esimese mudeli järgi** on pornotarbimine üks seksuaalse väljenduse vorme, mille läbi saavad tarbijad laiendada enda arusaamist seksuaalsusest (Warner 2000 viidatud Poulsen jt, 2013 kaudu) või käitumine, mis võib tekitada erootilise kliima, milles paarid saavad eksperimenteerida ja rikastada enda seksuaalsuhet (Daneback jt, 2009). **Teine mudel** ütleb aga, et pornograafiatarbimine on üks vorm truudusetusest suhtes (Schneider 2002 viidatud Poulsen jt, 2013 kaudu) ning et pornograafia on normaalsusest hälbiv ning objektistab naisi (Schneider, 2000). Seega eksisteerivad veel tänapäeval ka uurijate sead kaks vastanduvat arusaama, kuid sealjuures on saab igaüks ise n-ö valida, millisest mudelist ta lähtub.

Samas on nii pornovastast naisliikumist kui ka organisatsiooni SPC (praeguse nimega Culture Reframed) erinevate akadeemikute poolt laialdaselt kritiseeritud ebapiisava teooria ning ebakindla tõendusmaterjali pärast väidete esitamisel seoses pornograafia ja vägivalla lahutamatu seostamisel (Smith ja Attwood, 2014). Pornovastase suuna esindajad küll viitavad soolisele võrdõiguslikkusele, laste kaitsmisele ning seksuaalsuse võrdsuse eesmärgile, kuid nende jäik raamistik ning katsed suunata valitsust pornograafiat reguleerima, võivad Smithi ja Attwoodi (2014) järgi tugevdada soolist, klassilist ja seksuaalset ebavõrdsust. Erinevatel uurijatel on korduvalt ebaõnnestunud pornograafia sidumine selle negatiivsete efektidega ehk (seksuaal)vägivallaga (Goldstein, Kant, Judd, Rice ja Green, 1971 viidatud Weinberg jt, 2010 kaudu). Samas on aga ka pornograafiat pooldavad uurijad küll väitnud selle positiivset mõju inimeste seksuaalelule, kuid neil on samuti olnud raskusi leida tugevaid empiirilisi tõendeid enda väidete esitamisel (Weinberg jt, 2010).

Pornograafia uurimisse jaatavalt suhtuv suund peab vajalikuks Smithi ja Attwoodi (2014) järgi pornograafiauuringute välja laiendamist – tegemist on teadustöödega, mis uurivad teemasid, mida varem pole uuritud ning mis aitavad mõista sügavuti vaatlusaluseid kultuure. Nendeks võivad olla antropoloogilised uurimistööd (Adams-Thies, 2015; Comella, 2014; Sanders-McDonagh, 2015) või tavapärasest erinevad viisid pornograafia uurimisel (Albury, 2015; Hester, Jones, ja Taylor-Harman, 2015; Hofer, 2014). Samas suhtutakse sageli pornograafiasse ning selle uurimisse ka äärmiselt lihtsustatult ning seda kujutatakse kindlas raamistikus nii meedias kui ka teaduslikes uurimistöödes lihtsalt kas hea või halvana (Albury, 2009). Näiteks Austraalias on tihti päevakorda tõusnud küsimused, mis peegeldavad kahte lihtsustaud arusaama hästi: kas pornoototjatel peaks olema õigus väljendusvabadusele või peaks kogukonda kaitsma sellise n-ö räpase materjali eest; kas pornotarbimine on tervislik hea ajaviide või ähvardab tarbijaid pornosõltuvus (Albury, 2009), jätmata tähelepanuta asjaolu, et pornograafiat saab käsitleda ka neutraalselt.

1.4. Pornograafia tundliku uurimisteemana

Siber ja Stanley (1988: 49, viidatud Dickson-Swift, James ja Liamputtong, 2008 kaudu) defineerivad sotsiaalselt tundliku uuringuna uurimistöid, millel on potentsiaalne tagajärg ja mõju uuringus osalenutele või inimeste rühmale, kes olid uurimistöös esitatud. Tundliku teema küsimus tuleb kõige selgemini esile uuringute puhul, mis võivad avaldada uuritava

valulikku kogemust millegi suhtes ning mille raames avaldavad uuritavad informatsiooni, mida nad reeglina teistega ei jaga (Lewis, 2003). Nolandi (2012) järgi on tundlikud uurimisküsimused teemad, mida arutades võivad uuritavad end ebamugavalt tunda. Need teemad võivad olla seotud tabudega, häbi- või süütundega, mis asetsevad üldiselt inimeste eraeludes. Lee ja Renzetti (1990) toovad välja ka selle, et tundlike teemadega tegeledes peavad uurijad endale teadvustama, et neil on vastutus: näiteks uuritavale võib teemast rääkimine tuua kaasa ebaseaduslikke tagajärjesid, kui uurija mingil viisil avaldab tema isiku. Nii võib seetõttu kaduda uurija ning uuritava vaheline usaldus ning samuti teadustöö usaldusväärsus.

Lee ja Renzetti (1990: 512) on välja toonud neli uurimisvaldkonda, milles uuringute läbiviimine võib tõenäoliselt tunduda ohtlik teema tundlikkuse tõttu:

- valdkond, kus uurimistöö tungib sisse eraelusse või kaevub mõnesse väga sügavasse isiklikku kogemusse;
- valdkond, mille uurimist peetakse kõrvalekaldeks normaalsusest või sotsiaalseks kontrolliks;
- valdkond, mille uurimine riivab mõjuvõimsate inimeste seaduspäraseid huvisid või domineerivaid ja sundivaid toiminguid;
- valdkond, mille uurimistöö tegeleb teemadega, mis on uuritavate arvates püha ning mida nad ei soovi rüvetada.

Sealjuures on märkimisväärne, et mitmed tehtud uurimistööd pornograafilise meediasisu kohta vastavad enam kui ühele välja toodud punktile ning kannavad teatud mõttes edasi esialgsete uuringute probleemina raamistavat ideed: uuringud lapspornograafia tarbimise ja mõjude kohta (Babchishin, Hanson ja VanZuylen, 2015; Diamond jt, 2011; Seto jt, 2015), usu ja moraali sidumine pornograafiatarbimisega (Grubbs, Exline, Pargament, Hook ja Carlisle 2015), pornonäitlejate seksuaalne ärakasutamine nende lapsepõlves ning nende enesega rahulolek võrreldes tudengite eelarvamustega pornonäitlejate suhtes (Griffith, Hayworth, Adams, Mitchell ja Hart, 2013). Teemaderingi mitmekülgse tundlikkuse tõttu võib väita, et empiirilise materjali kogumine pornograafilise meediasisu uurimise kohta võib olla raskendatud.

Ehkki bakalaureusetöö puhul ei olnud fookus suunatud ei alaealistele ega lapspornograafiale, siis võib pornograafia kui teema uurimist mõjutada see, et seda on seostatud seksuaalse ärakasutamise (Barron ja Kimmel, 2000; Kohut jt, 2016) ning lapspornograafiaga (Babchishin jt, 2015; Seto, 2010; Seto jt, 2015), mis on uuritavatele eriti tundlikud teemad. Sealjuures võib tundlikkuse aspekti pornograafia teemale lisada juurde asjaolu, et osades riikides ei pornograafia tarbimine seaduslik, mistõttu võib olla ka teema uurimine raskendatud. Näiteks Valgevenes on keelatud pornograafiat toota ning levitada (Шершеневич, 2015) ning näiteks ka Suurbritannias on pornograafias mõned tegevused (näiteks naise ejakulatsioon või *facesitting*) keelatud (Hooton, 2014).

Et uuritav avaneks enam ning räägiks vabamalt uuritaval teemal, nõuab tundliku teema uurimine sageli uurija ning uuritava vahelist suhtlemise arengut (Dickson-Swift, James, Kippen ja Liamputtong, 2009), milleks võib mõnikord olla ka isiklik kontakt.

Tundlikel teemadel tehtud uurimistööd kipuvad tavaliselt olema tehtud mitme erineva uurija poolt, sest sageli on teemad probleemikesksed ning see soosib ka uurijatevahelist tiimitööd. Sealjuures on tihti just tundlikel teemadel kirjutatud artiklite autorid naised (Lee ja Lee, 2012). Tundlike teemade uurimist on lihtsustanud tehnoloogia areng: seal hulgas just erinevad *online*-meetodid, mis võimaldavad uuringusse kaasata ka muidu raskesti kättesaadavaid huvigruppe ning on suurendanud uuritavate jaoks anonüümsust. Samas võivad *online*-meetodid takistada detailse informatsiooni kogumist ning keeruline on kontrollida seda, kes näiteks päriselt teisel pool ekraani küsimustikule vastab (Mangan ja Reipis 2007 viidatud Lee ja Lee 2012 kaudu). Kuna aga tundlik teema on delikaatne ning seda võib olla keeruline käsitleda, valivad osad uurijad selliste teemade puhul süvaintevjuu kui kvalitatiivse meetodi, mis võib panna uuritava rohkem sellel teemal rääkida (Lee, 1993; Liamputtong, 2007 viidatud Dickson-Swift jt, 2008 kaudu).

Samuti tuleb tundlikel teemade uurimise puhul eriti hästi esile eetika olulisus (Lee ja Renzetti, 1990). Näiteks alaealiste puhul tuleb enne nende uuringusse kaasamist küsida lapsevanematelt enda tegevuse jaoks loa (Luder jt, 2011; Löfgren-Mårtenson ja Månsson, 2010). Motivaator mõnes pornograafia teemalises uuringus osalemiseks võib olla ka selle eest saadav n-ö tasu. Näiteks tudengid saavad uuringus osalemise eest ainepunkte (Olmstead, Negash, Pasley ja Fincham, 2013; Paul, 2009; Sirianni ja Vishwanath, 2016) või et uuritavad saavad uuringus

osalemise kompensatsiooniks raha (Peter ja Valkenburg, 2011; Weinberg jt, 2010; Willoughby ja Busby, 2016).

1.5. Uurimisküsimused

Nagu sissejuhatuses välja toodud, on Eestis pornograafilise meediasisu ja selle tarbimine äärmiselt vähe uuritud ala, mistõttu on bakalaureusetöö eesmärgiks teha esmalt ülevaade sellest, kuidas on üldse pornograafiateemalisi uurimistöid läbi viidud ja raamistatud, eesmärgiga saada piisav arusaam pornograafia valdkonna uurimisest, et tulevikus ka Eestis sellist meediasisu uurida. Selleks analüüsin välismaal tehtud uurimistöid pornograafilise meediasisu teemal ning üritan nende põhjal välja tuua peamised suundumusi, mustreid ning pööran tähelepanu sel teemal ilmunud akadeemiliste artiklite sisule. Kuna valim koosneb neljast teadusajakirjast, siis tutvustan mõningaid tulemusi ka väljaannete lõikes, mis võivad anda pornograafiat uurivatele teadlastele juhiseid selle kohta, milliseid töid konkreetne väljaanne avaldab. Uurimisküsimused, mis aitavad seda eesmärki täita, on järgmised:

1. Millised tendentsid ilmnevad pornograafilist meediasisu ja selle tarbimist käsitlevates uuringutes 21. sajandil avaldatud inglisekeelsete artiklite põhjal?

- 1.1. Kuidas jaotuvad avaldatud artiklid 2000. kuni 2016. aasta lõikes ajaliselt?
- 1.2. Millistes riikides läbi viidud pornograafia-teemalisi uuringuid avaldatakse valimisse kuuluvates ajakirjades?
- 1.3. Mil määral avaldatakse artikleid mitme autori koostööna, mil määral ainuautorlusena²?

2. Kuidas raamistavad valimisse kuuluvad pornograafilist meediasisu ja selle tarbimist käsitlevad artiklid teemat?

- 2.1. Millistel teemadel on uurimisprobleemid püstitatud?
- 2.2. Millised on peamised teooriad ja märksõnad, mis tulevad valimi artiklite põhjal pornograafilise meediasisu uurimise puhul esile?
- 2.3. Mil määral ning kuidas tuleb avaldatud uuringutes välja *anti-pornography* ja *sex-positive* lähenemine?

---

² Uurimisküsimus on püstitatud lähtudes Lee ja Lee (2012) välja toodust, et tundlike teemade uurimistööd on sageli kirjutatud mitme autori koostööl.

3. Millised metodoloogilised tendentsid ilmnevad pornograafilist meediasisu ja selle tarbimist käsitlevate artiklite puhul?

- 3.1. Milliste meetoditega on pornograafia teemat uuritud?
- 3.2. Millised on uuringutes kasutatud valimid?

2. MEETOD JA VALIM

Peatükis selgitan põhjalikult valimi moodustamise strateegiat kui andmekogumismeetodit, andmeanalüüsimeetodeid, toon välja kategooriad, mis olid aluseks uurimistööde analüüsimisel ning selgitan, mistõttu võtsin vastu just sellised otsused. Peatükki esimeses alapeatükis tutvustan ka valimisse kuulunud artiklite väljaandeid.

2.1. Valimi moodustamise strateegia

Bakalaureusetöö valimi puhul on tegemist sihipärase valimiga (Rämmer, 2014), mis koosneb nelja akadeemilise perioodilise väljaande artiklitest. Valimi moodustamisel lähtusin väljaannete tunnetuslikust **objektiivsusest** ehk väljaanne ei käsitlenud pornograafiat läbi mõne kindla äärmusliku diskursuse (näiteks seksuaalkuriteod) ning samuti neutraalse sõnaga sooritatud otsingutulemusest. Valimi moodustamine algas teadusajakirjade otsimisest, milles on avaldanud pornograafia kohta uurimistöid, lähtudes Web of Science'i ning EBSCO andmebaaside tulemustest. Väljaannete kaasamine valimisse toimus aga järgmiselt.

Kõigepealt sooritasin mõlemas andmebaasis otsingu neutraalse sõnaga ***porn**** pealkirjas. Samuti märkisin **EBSCO**-st otsingut sooritades üheks tingimuseks selle, et tegemist oleks *peer reviewed* artikliga. Kolm enim pornograafiateemalisi artikleid avaldanud väljaannet olid EBSCO põhjal:

- Archives of Sexual Behavior,
- Sexualities,
- Journal of Sex Research.

Viie enim vasteid andnud väljaande seas oli ka Sex Addiction & Compulsivity ning Journal of Sexual Aggression – mõlemad väljaanded on kindla fookusega ning sel moel juba teemat raamivad, mistõttu otsustasin need väljaanded valimist välja jätta. Kui oleksin need väljaanded valimisse kaasanud, siis juba lähtudes väljaande nimest, oleksid uurimistulemused olnud kallutatud tõenäoliselt tugevalt *anti-porn* lähenemise suunal. Sooritades samasuguse otsingu **Web of Science'i** andmebaasis ning sain teada, et enim artikleid on sel teemal avaldatud raamatukogunduse väljaandes Library Journal, mille välistasin, kuna see viitas teostele, millel ligipääs mul puudus. Sellele järgnesid järgmised väljaanded:

- Journal of Sex Research,
- Archives of Sexual Behavior,
- Sexualities,
- Culture, Health, Sexuality.

Võrreldes mõlema andmebaasi tulemusi, otsustasin valimisse kaasata kolm kõige enam selle teemaga seonduvaid artikleid avaldatud väljaannet: **Journal of Sex Research**, **Archives of Sexual Behavior** ning **Sexualities**, mis ühtlasi tulid välja ka mõlemad andmebaasist kui väljaanded, milles on kõige rohkem pornograafiateema käsitletud. Kuigi ei EBSCO ega Web of Science'i ei indekseeri **Porn Studies** väljaannet, siis otsustasin siiski ka selle väljaande enda valimisse kaasata, sest tegemist on ainukese teadusliku ajakirjaga, mis uurib vaid pornograafiat. Ühtlasi on Porn Studies avanud palju tausta pornograafia uurimise ja raamistamise kohta (Smith ja Attwood, 2014).

Valimisse võtsin artiklid, mis olid avaldatud alates aastast 2000, sest seesugune kriteerium annab võimaluse teha järeldusi pornograafia uurimise kohta 21. sajandil. Samuti polnud mõistlik kaasata valimisse varasemate aastate artikleid, kuna pornograafia on tihedalt seotud tehnoloogiaga ning varem puudusid sellised laialdased võimalused pornograafia tarbimiseks nagu on olemas tänapäeval. Ka valimi esimeste artiklite põhjal ilmneb see, et interneti-pornograafia polnud veel niivõrd levinud, et seda uurida keskse teemana (Barron ja Kimmel, 2000; Beggan ja Allison, 2003; Goodson, McCormick ja Evans, 2001), vaid internetis leiduvat pornograafiat uuriti ühe teemana lisaks ajakirjades ja videois leiduva pornograafia kõrval.

Edasi liikusin kõigi nelja ajakirja otsingumootoris, kus sooritasin täpselt sama otsingu: sõna ***porn**** pealkirjas ning ajavahemik jaanuar **2000 kuni september 2016**. Kuna nii väljaanne Journal of Sex Research kui ka Archives of Sexual Behavior näitas otsingutulemustena ka artikleid, mis vastasid märksõnale *pornography*, kuid pealkirjas seda sõna ei esinenud, siis kaasasin tulemuste seast valimisse need artiklid, mille sisu oli tegelikult pornograafilise meediasisu uurimine ning mille pealkirjas esines fraas *sexually explicit media/materials* (näiteks Clark ja Wiederman, 2000; Doornwaard, van den Eijnden, Overbeek ja ter Bogt, 2015; Downing jt, 2014; Goodson jt, 2001; Maddox, Rhoades ja Markman, 2011; Shaughnessy jt, 2011). Selliselt toimides sain esialgsesse valimisse väljaannetest Journal of Sex Research 37, Arvhives of Sexual Behavior 38 ning Sexualities 34 artiklit. Esialgu kandsin

valimisse kõik Porn Studiesi artiklid, mis ilmusid ajakirja „*original articles*“ sektsioonis. Porn Studies 11 numbri põhjal oli väljaandes sellistele kriteeriumidele vastavaid artikleid ilmunud 59. Seega esialgses valimis oli kokku 168 artiklit.

Kuna bakalaureusetöö üheks eesmärgiks oli teada saada, millistel teemadel on pornograafiauuringutes fookus, siis oli artiklite valimisse kaasamisel üheks kriteeriumiks see, et tegemist oleks empiirilise uurimistööga ehk olulised olid uurimisküsimused ja hüpoteesid. Samas osade väljaannete tulemuste seas oli ka esseesid ning raamatuarvustusi, mille otsustasin enda valimist välja võtta. Et võrrelda kõigi nelja väljaande artikleid võimalikult sarnastel alustel, kaasasin lõpliku valimisse vaid need artiklid, kus oli selgelt määratletud andmekogumismeetod ning valim, et selle põhjal saaksin hiljem teha üldistavad järeldusi. Ühtlasi on bakalaureusetöö uurimisküsimused seotud nii artiklite valimi kui ka andmekogumismeetoditega.

Pärast selliseid välistavaid otsuseid jäid valimist välja paljud (auto)etnograafilised artiklid (Albury, 2009; Comella, 2014; Hendriks, 2014; McNair, 2009; Miller-Young, 2010; Ryberg, 2015; Voss, 2012), mis peegeldasid eelkõige uurija enda kogemusi, arvamusi ning mis annavad küll olulise taustteadmise pornograafia valdkonna kohta, kuid paraku ei vastanud need bakalaureusetöö valimi kriteeriumidele. Lisaks ei kaasanud ma lõplikku valimisse analüüse, mis selgitasid näiteks mõnd pornograafiaga seotud seaduse muutmist, vastuvõtmist või konkreetse riigi seadusliku raamistiku kirjeldust (Helgadóttir, 2014; Johnson, 2014; Jones ja Mowlabocus, 2009; Petley, 2014; Stardust, 2014).

Samuti jäid valimist välja väga paljud artiklid, mis küll andsid teadmised kindla teema kohta, kuid kus polnud kirjas ei meetodit ega valimit ehk autor oli artikli kohta üldistavalt öelnud, et tegemist on analüüsiga (Fisher ja Barak, 2001; Person, Hurka ja Knill, 2016; Stern ja Handel, 2001). Kindla valimi puudumise tõttu ei kaasanud ma lõpliku valimisse ka näiteks artiklit, mis tutvustas internetilehekülge www.sellyoursextape.com, analüüsis saidi videoid ning arutles nende autentsuse teemal (Hofer, 2014); artikleid, mis selgitasid metodoloogilisi aspekte pornograafia uurimise puhul (McKee, 2014; McKee, 2015; Regnerus, Gordon ja Price, 2016) ning esseelaadseid kirjutisi pornograafia teemal (Attwood, 2002; Berg, 2014; Gibson ja Kirkham, 2014; Giori, 2015; McGlotten, 2014; McNair, 2009; Miller-Young, 2010; Smith ja Attwood, 2014; Williams, 2014).

Seega oli minu eesmärk lõplikku valimisse kaasata artiklid, milles analüüsitakse kas kvalitatiivselt või kvantitatiivselt andmeid, mis on saadud kindlat andmekogumismeetodit rakendades ning kus on kirjas valimi (inimesed, tekstid, visuaalid) hulk pornograafia uurimise kohta. Pärast erinevaid välistavaid tegevusi jäi valimisse **91 artiklit** (Tabel 2).

Tabel 2. Bakalaureusetöö valimi artiklite ülevaade väljaande alusel.

Valimi ajaline piiritletus: jaanuar 2000 – september 2016		
Väljaande nimi	Algne valim	Lõplik valim
Journal of Sex Research	37	29
Archives of Sexual Behavior	38	32
Porn Studies	59	18
Sexualities	34	12
KOKKU	168	91

Järgnevalt annan lühiülevaate valimisse hõlmatud väljaannete fookusest ja toimimispõhimõtetest.

2.1.1. Ülevaade neljast ajakirjast

Valimi neljast väljaandest vanim on **Journal of Sex Research**, mis ilmub alates aastast 1965 (Journal Information, 2016). Tegemist on akadeemilise ajakirjaga, mis on pühendatud erinevate seksuaalsusega seotud valdkondade teadustööde avaldamisele. Väljaande eesmärk on edendada interdistsiplinaarseid arusaamasid kaasaegsest seksuaalteadusest. Nii avaldabki Journal of Sex Research eelkõige empiirilisi uurimistöid, samas ka raporteid, teoreetilisi esseesid, ülevaateid, metodoloogilisi artikleid, kommentaare ning toimetajale saadetud kirju. Ajakiri ei avalda isiklikke lugusid ega juhtumiaruandeid. Samuti otsib Journal of Sex Research pidevalt kaastöid uurijatelt väljastpoolt Põhja-Ameerikat (Aims and scope, 2016a). Aastas ilmub ajakiri üheksa korda, seda annab välja kirjastus Routledge, mis pärineb Suurbritanniast (Journal Information, 2016), selle peatoimetaja on Cynthia A. Graham (Editorial board, 2017a) ning artikleid antakse välja koostöös Ameerikas põhineva Society for the Scientific Study of Sexuality-ga (Society information, 2017).

Archives of Sexual Behavior on maailmas juhtiv ajakiri, mis keskendub seksuaalsusega seotud teemade uurimisele (Bergner, 2009) ning mis on ametlik International Academy of Sex Research artiklite väljaandja (Archives of Sexual..., 2016) ilmudes alates 1971 aastast. Tegemist on väljaandega, mille eesmärk on levitada laialt defineeritud seksuaalteaduste valdkonna teadmiseid. Archives of Sexual Behavior avaldab nii kvalitatiivseid kui ka kvantitatiivseid empiirilisi uuringuid, teoreetilisi ülevaateartikleid ja esseesid, kliiniliste juhtumite raporteid, toimetajatele saadetud kirju ning teoste arvustusi. Teadustöid avaldatakse väljaandes sellistel teemadel, nagu seksuaalkäitumine, rahvatervis ning sotsiaalteadus. Archives of Sexual Behaviorit annab välja kirjastus Springer US ning aastast ilmub see kaheksa korda (Archives of Sexual..., 2016). Ajakirja peatoimetaja on Kenneth J. Zucker, kes on pärit Kanada Toronto ülikoolist (Archives of Sexual..., 2016).

Valimi kolmas väljaanne **Sexualities** on ilmunud alates aastast 1998. Tegemist on ajakirjaga, mis katab erinevaid seksuaalsusega seotud teemasid, seal hulgas pöörates erilist tähelepanu seksuaalsusele klassi, rassi, soo ja vanuse alusel. Samuti toonitab väljaanne, et selle keskmes on ka uuringud samasoolistest naistest ja meestest ning *queer theory* (Sexualities, 2016). Sexualities ilmub kaheksa korda aastas ning avaldab eelkõige analüütilisi ning etnograafilisi uurimistöid, mis kirjeldavad, analüüsivad ning kritiseerivad seksuaalsuse muutuvat rolli kaasaegses sotsiaalses süsteemis. Ajakirja igas osas on kindel n-ö erilise seksiooni, milleks võivad olla raamatuarvustused, intervjuud, arvustused filmide ning filmifestivalide kohta, debatid ning arutlusringid, pornograafiline informatsioon, õpetavad esseed ning teised seksioonid (Aims and scope, 2016b). Väljaande asutanud toimetajad on Ken Plummer, Feona Attwood, Travis S. K. Kong ja Roisin Ryan-Flood, kellest kõik peale Kongi (Hong Kong) põhinevad Suurbritannias. Sexualities on välja antud SAGE UK kirjastuse poolt ning seega on ajakirja n-ö kodumaaks Suurbritannia (Sexualities, 2016).

Valimi neljas ajakiri on **Porn Studies**. Tegemist on esimese rahvusvahelise, eelretsenseeritud väljaandega, mis keskendub vaid pornograafiaga seotud teemade uurimisele ning mille esimene number ilmus 2014. aastal (Madrigal, 2014). Porn Studies tutvustab end kui väljaannet, mis uurib kriitiliselt sellised kultuurilisi tooteid ja teenuseid, mis tähistavad pornograafiat nende kultuurilises, majanduslikus, ajaloolises, institutsioonilises, seaduslikus ja sotsiaalses kontekstis. Porn Studies'i eesmärk on teadmiste arendamine seoses pornograafia variatiivsuse vormidega nii minevikust kui olevikust. Väljaanne avaldab teadustöid, mida

peetakse uuenduslikeks viisideks uurimaks sügavamalt seksuaalse sisuga meediavorme, nende seost laiemas meediamaaastikuga ning nende seoseid laiemas seksuaalvaldkonna töödega, lähtudes kindlast ajalooliselt ja rahvuslikust kontekstist. Kuna pornograafia uurimine on Porn Studies'i põhjal veel lapsekingades, siis on ajakiri huvitatud ka teoreetiliste lähenemiste, metodoloogia ning uurimistöö eetilise teemal diskuteerimisest (Aims and scope, 2017). Igal aastal ilmub Porn Studies'i neli numbrit ning selle väljaandja (nagu ka ajakirjal Journal of Sex Research) on Routledge (Journal information, 2016). Ajakirja (pea)toimetajad on Feona Attwood (Suurbritannia), Giovanna Maina (Itaalia) ning Clarissa Smith (Suurbritannia) (Editorial board, 2017b).

2.2. Andmeanalüüsi meetodid

Bakalaureusetöös olen kombineerinud mitut erinevat andmeanalüüsi meetodit eesmärgiga saada ülevaade sellest, kuidas on pornograafiat aastatel 2000–2016 uuritud. Bakalaureusetööd võib üldisemalt pidada süstemaatiliseks ülevaateks, mida kasutakse sageli meditsiini valdkonnas (Khan, Kunz, Kleijnen ja Antes, 2003), kuid mis on meditsiini eeskujul kasutusel ka sotsiaalteadustes (Victor, 2008). Süstemaatilise ülevaate eripäraks (Victor, 2008) on see, et andmete analüüsimisel tehakse kindlaid süsteemseid otsuseid ning tegemist on lähenemisega, mis identifitseerib ja analüüsib konkreetset teemat lähtudes kindlatest tingimustest. Sealjuures on süstemaatilised ülevaated Victori (2008) järgi eriti kasulikud uurides mahukaid kirjalikke tekste. Bakalaureusetööle sarnase töö on läbi viinud Short, Black, Smith, Wetterneck ja Wells (2012), nimetades enda ülevaatlikku uurimistööd lihtsalt sõnaga „review“ ning jättes termini ka defineerimata.

Bakalaureusetöö andmeanalüüsi täpsemaks meetodiks on **standardiseeritud kontentanalüüs**, mida on kombineeritud **kvalitatiivse sisuanalüüsi** ning **diskursuseanalüüsi** elementidega. Kalmus (2015a) selgitab standardiseeritud kontentanalüüsi kui silda kvantitatiivsete ja kvalitatiivsete meetodite vahel. Tegemist on uurimistehnikaga kommunikatsiooni eksplitsiitse sisu objektiivseks, süstemaatiliseks ja kvantitatiivseks kirjeldamiseks (Berelson, 1954: 489, viidatud Kalmus, 2015a kaudu). Seega analüüsitakse ainult teksti sõnaselgelt väljendatud ning kogu analüüsitava sisu peab olema valitud selgelt sõnastatud, järjekindlalt rakendatud reeglite alusel ning kontentanalüüsi viiakse läbi sõnaselgelt formuleeritud reeglite kohaselt (Kalmus, 2015a). Kuigi standardiseeritud

kontentanalüüs võimaldab statistiliste näitajate kaudu uuritavat teemat analüüsida, on meetodi nõrkuseks mõningane pealiskaudsus: tekstianalüüsi usaldusväärsuse kasvades kahaneb analüüsi sisukus ja sügavus (Kalmus, 2015a). Rakendan standardiseeritud kontentanalüüsi meetodit, et saada loendatavad kvantitatiivsed näitajad näiteks uurimuse aasta, geograafilise asukoha, uurimistööde autorite arvu ja andmeanalüüsi meetodite kohta. Samuti saan standardiseeritud kontentanalüüsi kasutades teada, milliseid pornograafia valdkondasid on uuritud ning kui palju seda tehtud on.

Standardiseeritud kontentanalüüsi meetodit kombineerin kvalitatiivse sisuanalüüsiga, et saavutada teatud aspektides suuremat põhjalikkust. Seda just ennekõike uuringute sisu puhul. Kvalitatiivse sisuanalüüsi all võib mõista rühma võrdlemisi paindlikke protseduure uuritavate tekstide sisu kirjeldavate süstemaatiliste vaatluste ehk kodeerimisotsuste tegemiseks (Kalmus, Masso ja Linno, 2015). Kuna standardiseeritud kontentanalüüsi nõrkuseks võib olla pigem üldine kui sügav analüüs (Kalmus, 2015a), siis kasutan kvalitatiivset summeerivat sisuanalüüsi, et pöörata tähelepanu ka harva esinevatele või unikaalsetele nähtustele tekstis (Kalmus jt, 2015). Summeeriva sisuanalüüsi eeliseks on see, et lisaks kvantitatiivsete andmete esitamisele, esitatakse ka andmeid, mis selgitavad välja toodud informatsiooni (Hsieh ja Shannon, 2005). Summeeriva sisuanalüüsi puhul loendatakse näiteks sõnade esinemissagedust, mis loetakse seejärel kokku ning need annavad sisu loodud koodidele (Morgan, 1993, viidatud Hsieh ja Shannon, 2005 kaudu). Summeerivat sisuanalüüsi kasutasin ka artiklite uurimisküsimuste/hüpoteeside kodeerimisel ning teooriate puhul, millest on teaduslikus artiklis lähtutud.

Samuti on üheks andmeanalüüsi meetodiks diskursuseanalüüs, mis on tekstianalüüsi erijuht. Tegemist on meetodite kogumiga, kuhu kuuluvad erinevad analüüsistiilid, -tüübid ja -koolkonnad (Kalmus, 2015b). Van Dijki järgi (2005: 236 viidatud Kalmus 2015b kaudu) on diskursuseanalüüs teksti ja kõne tegelike struktuuride süstemaatiline, üksikasjalik ja teoorial põhinev analüüsimine. Diskursuseanalüüsi puhul on olulised nii tekst kui ka sellest väljaspool olev ehk tegelikult analüüsitakse kõikides tekstides öeldut, kuid seal hulgas ka tekstis mitteöeldut. Analüüsitavateks ühikuteks võivad olla nii suured tekstiüksused kui ka sõnad ja fraasid (Kalmus, 2015b). Rakendasin diskursuseanalüüsi bakalaureusetöö puhul eesmärgiga liigitada artikleid vastavalt ühiskondlike paradigmade järgi *anti-porn* ning *sex-positive* lähenemise esindajateks. Kuna teadustöodes pole reeglina uurija välja toonud millist (ja kas)

lähenemist ta esindab, näis diskursuseanalüüs mõistlik, sest konkreetsest lähenemist lähtumise kohta saingi aimu nii kindlate fraaside järgi artiklites (nt teooriad, millega enda töö seoti) kui ka tekstis mitteöeldu järgi (nt teema ühepoolne käsitlemine). Diskursuseanalüüs toimib hermeneutilisel lähenemisel (Kalmus, 2015b): toimub tekstide mitmekordne lugemine, kus esmane lähilugemine annab üldise arusaama uuritavast, sellele järgneb analüüsiks valitud tekstiliste aspektide lähivaatlus.

2.3. Kodeerimine ja kategooriad

Bakalaureusetöö kvalitatiivse sisuanalüüsi aspekti puhul on tegemist induktiivselt deduktiivse kodeerimisega (Kalmus jt, 2015), sest esmalt lugesin valimis olevad uurimistööd läbi ning lõin erinevatesse kategooriatesse nende põhjal koodid, misjärel hakkasin neid koondama. Sealjuures kasutasin avatud koode (Kalmus jt, 2015), üritades neid luua võimalikult tekstilähedaselt. Näiteks kui uurimisvaldkonna kategoorias oli mõni esialge kood selline nagu „hardcore“, siis hiljem koondasin koodi alla „pornograafia žanr“. Andmekogumismeetodi kategoorias on koodidena „intervjuu + küsimustik veebis“, „intervjuu + küsimustik paberil“, „eksperiment + küsimustik“, „intervjuu + fookusgrupp“, mis ühtlasi kuuluvad ka koodi alla „kombineeritud meetod“. Sealjuures lähtusin (Kalmus, 2015a) soovituselt kodeerida standardiseeritud kontentanalüüsi puhul andmed pigem esialgu detailsemalt, kui kavas hiljem kasutada ehk esialgu oli mul alamkategooriad rohkem ning hiljem liitsin alamkategooriaid kokku.

Et tuua välja bakalaureusetöö diskursiivne aspekt, lõin kolm koodi ka artiklite latentse sisu kodeerimiseks: teksti varjatud, sõnaselgelt väljaütlemata kontekstist sõltuvad tähendused, mida edastatakse retoorilise ja grammatiliste struktuuride, eelduste jms abil (Kalmus jt, 2015). Tegemist on koodidega „sex-positive lähenemine“, „anti-porn lähenemine“ ning „neutraalne“, mida kasutasin uurimistöö lähenemise määramise kategoorias ning mille abil saab anda hinnangu pornograafia raamistamise kohta. Põhjus, miks nimetan neid koode latentseks on see, et valimis olnud uurimistöödes ei olnud autorid kordagi konkreetset nimetanud, et nende teadustöö esindab kindlat käsitlust. Tegelikult aga just latentsete tunnuste puhul tuleb siiski konkreetne lähenemine sageli esile, isegi kui uurija seda ei taotle. Tegemist on uurijate suhtumisega uuritavasse teemasse ehk pornograafiasse ning sellesse, kuidas see tuleb esile nende teadusartiklites. Et seesugust määratlust kasutada, lähtusin teadustöö

uurimisvaldkonnast ning samuti jälgisin teooriaid, millele uurimistöö oli põhistatud ning mille põhjal üritasin määratleda autori enda positsiooni. Näiteks uurimistöö, mille pealkiri „*Pornography and the Male Sexual Script: An Analysis of Consumption and Sexual Relations*“ (Sun jt, 2016) näib küll neutraalne, kuid mille sissejuhatuse esimesed laused viitavad juba sellele, et autor ei raamista teemat objektiivselt:

„Pornography has become a primary source of sexual education. At the same time, mainstream commercial pornography has coalesced around a relatively homogenous script involving violence and female degradation,“ (Sun jt, 2016: 983).

Näide viitab sellele, et artikkel seostab pornograafiat vägivalla ning naiste alandamisega. Seda kategooriat kasutades tuleb esile bakalaureusetöö diskursiivne ning kvalitatiivse sisuanalüüsi aspekt, sest toon tekstinäiteid, mis aitavad mul sellist määratlust rakendada.

Otsustasin loendada kokku ka artiklite märksõnad. Samas vaid loendamisega see kategooria paraku piirduski. Seda just seetõttu, et sageli kasutatakse ühe artikli märksõnastamiseks sünonüüme, mistõttu peaksin esmalt tegema otsuse, milline neist sünonüümidest on n-ö parim. Kui aga hakata märksõnu lihtsalt loendama ning koondama, tuleksid moonutatud tulemused just sünonüümide tõttu. Seega otsustasin bakalaureusetöös tuua sõnepilves välja märksõnad, mida esines analüüsitud artiklites rohkem kui kord. Enam kui kord esinevad märksõnad on kantud ka tabelisse, mille leiab töö lisade hulgast (Lisa 4). Märksõnade põhjalikum käsitlemine on võimalik mõnes tulevases uuringus.

Järgmiselt toon välja bakalaureusetöös kasutatud analüüsi põhikategooriad. Põhikategooriate väiksemad kategooriad leiab bakalaureusetöö lisade hulgast (Lisa 1):

- aasta – uurimistöö ilmumisaasta kaudu saan teada uuringute arvu 21. sajandil ning uurida, kas on märgata mingeid ajalisi rütme ning tendentse;
- riik – annab ülevaate sellest, millistes riikides ning kui palju on pornograafilise meediasisu tarbimist uuritud. Riigi määratlemisel lähtusin sellest, millises riigis on uuring läbi viidud;
- ajakirja seotus päritolumaaga – toon välja selle kategooria, et selgitada kuivõrd on väljaanne seotud enda väljaandja riigi ning et teada saada, kas sama riigi uurijad on teadustööde publitseerimisel eeliseisus;
- teadustöö artikli autorite arv – selle järgi saan teada, kas vastab tõele Lee ja Lee (2012) välja toodu, et tundlikel teemadel teevad autorid sageli koostööd. Samuti

saab selle järgi teada, kui palju autoreid on teadusartiklitel, mis on tehtud pornograafia kohta;

- teadustöö valdkond – uurimisküsimused/hüpoteesid annavad ülevaate sellest, mida on uuritud ning neid kodeerides saan teha üldiseid järeldusi uurimisteemade kohta. Uurimisküsimuste/hüpoteeside põhjal panen paika teadustöö valdkonna, nimetades seda ka nii;
- teoreetiline raamistik – läbi teooria tulevad välja peamised jooned, mille kaudu on uurimisküsimusele lähenetud. Toon välja teooriad, mida autor on enda töös kasutanud ning nendele viidanud;
- märksõnade sagedus – märksõnade sagedus on üks raamistamise viise ning nende esinemise sagedus näitab täpsemalt, millised märksõnad on seotud pornograafilise meediasisu tarbimise uurimisega (Morgan, 1993, viidatud Hsieh ja Shannon, 2005 kaudu). Märksõnade all pean silmas uurijapoolseid artikli märksõnu, mille leiab kohe artikli algusest.
- lähenemine pornograafiale – kas artiklist ilmneb pornograafiat pooldav ehk *sex-positive* lähenemine, pornograafiavastane ehk *anti-porn* lähenemine või siis suund ei tule esile. Üritan suundasid eristada, et teada saada, kuidas üldiselt 21. sajandil pornograafia uurimist raamistatakse;
- raamistamise protsesside esiletulek – kas analüüsitud artiklitest ilmnevad Benfordi ja Snowi (2000) kolm raamistavat protsessi ja nende tunnused;
- metodoloogiline lähenemine (kvalitatiivne või kvantitatiivne uurimismeetod) – määramaks artikli puhul analüüsimeetodit lähtusin analüüsitud artiklites välja toodud meetodist. Laiem uurimismeetod on eraldi kategooriana välja toodud, et saada ülevaade, kui palju on tehtud nii kvantitatiivseid, kvalitatiivseid kui ka kombineeritud meetodiga uurimistöid;
- andmekogumismeetod – analüüsimisel lähtusin Tartu Ülikooli sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaasist (2016) ning meetodist, mille konkreetse artikli autor oli enda töös meetodi osas välja toonud. Välistasin tööd, milles andmekogumismeetodit kirjas ei olnud. Andmekogumismeetodi esinemise sagedus võib anda suuniseid tulevasteks uuringuteks, lisaks ülevaate saamisele;
- valim – valimina toon välja objektide või inimeste hulga, mida on kvantitatiivse, kvalitatiivse või nende kahe meetodi kombineerimisel uuritud. Seejärel saan siduda omavahel andmekogumismeetodi ning valimi suuruse, et tuua välja, üldised

tähelepanekud sellest, kui paljude inimestega tehakse tavaliselt näiteks fookusgrupi intervjuusid tundlikul teemal nagu seda on pornograafia;

- valimi vanuseline koosseis – kas uuritavaks populatsiooniks olid lapsed, varateismelised (*adolescents*), täiskasvanud või üldpopulatsioon.

Lisaks kirjeldan kvalitatiivse sisuanalüüsi abil vaatlusaluste uuringute sisu ning põhjendan veel täpsemalt näidete abil seda, mille alusel liigitasin uurimistööd *sex-positive*, *anti-porn* suuna esindajateks. Kuna bakalaureusetöö aluseks on minu seminaritöö (Karama, 2016), siis esialgsed andmed sain ka enda bakalaureusetöö jaoks sealt. Kõik seminaritöö valimi artiklid kodeerisin aga bakalaureusetöö jaoks uuesti. Samuti esitan tulemusi valimi nelja teadusajakirja lõikes.

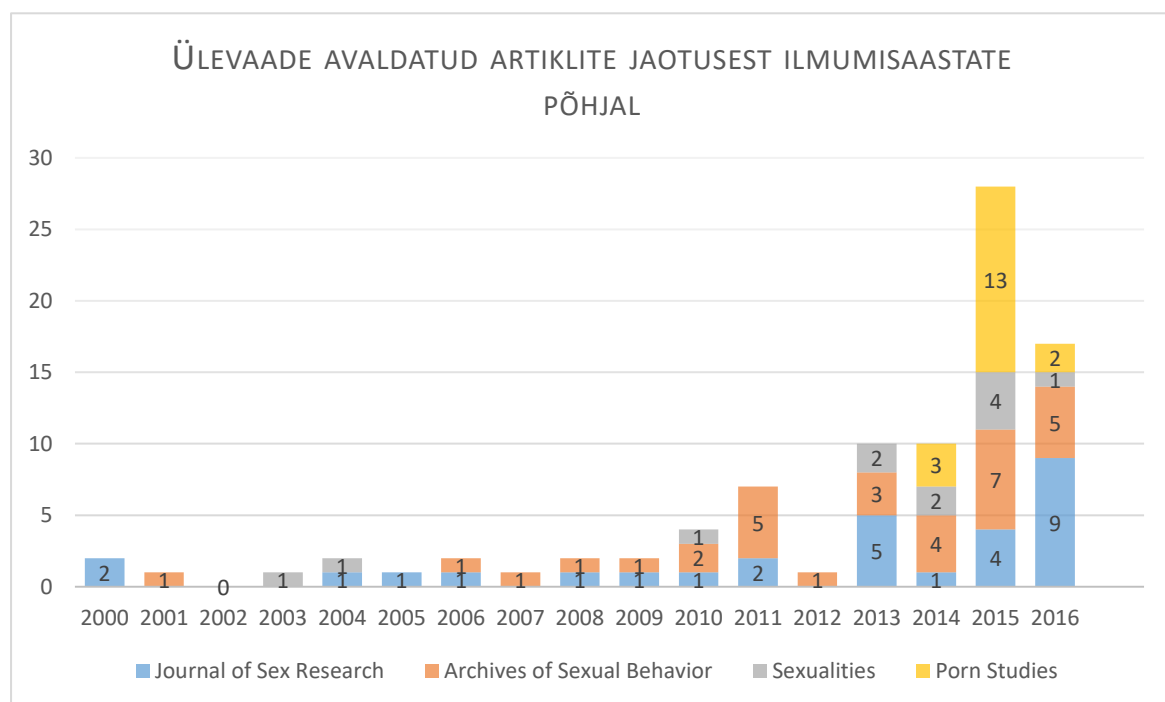
3. TULEMUSTE ESITUS

Tulemuste osas toon välja enda uurimiskategooriate kaupa leitud andmed, mille olen saanud läbi artiklite kodeerimise. Seega olen tulemuste osas välja toonud kategooriad nagu, aasta, riik, artikli autorite arv, seotus väljaande päritolumaaga, uurimisteemade valdkonnad, ühiskondlikult/akadeemiliselt raamistava lähenemise suuna, laiema uurimismeetodi, andmekogumismeetod, valimi suurused ja selle sihtrühmalise koosseis, uurimistöodes kasutatud teoreetiline raamistik ning sagedamini esinenud märksõnad.

3.1. Valimi artiklite üldised andmed

3.1.1. Artiklite ilmumise aeg ja uuringu geograafiline asukoht

Kuigi määrasin valimi algusajaks aasta 2000, siis alles kümme aastat hiljem ilmus minu valimi järgi aastast enam kui viis artiklit pornograafia uurimise kohta. 2002. aastal ei ilmunud aga mitte üheski valimi väljaandes empiirilisi uurimistöid pornograafia teemal. Kokku ilmus alates 2000 aasta jaanuarist 2016 septembrikuu seisuga 91 artiklit selle teema kohta (Joonis 2).

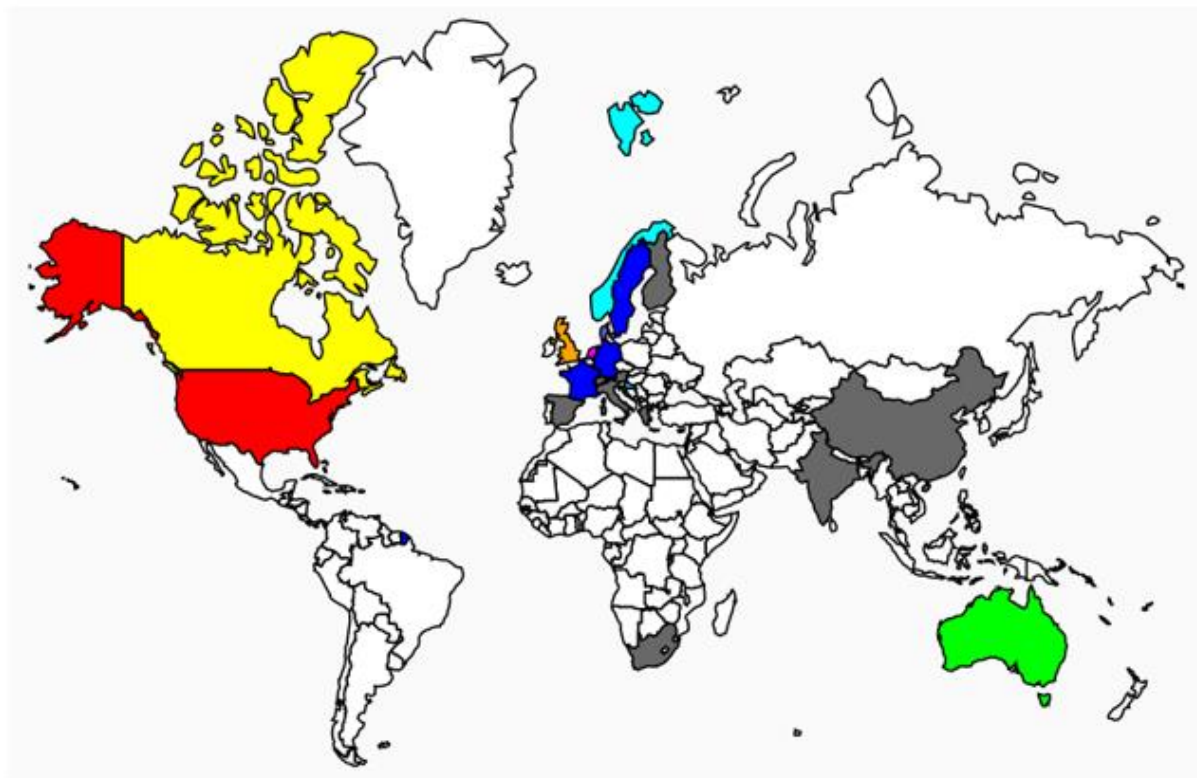
Joonis 2. Pornograafilise meediasisu tarbimise uurimise artiklite arv nelja akadeemilise väljaande põhjal alates 2000 aastast, n=91.

Jooniselt 2 tuleb selgelt välja see, et pornograafiat on aastatega ühe rohkem uuritud. Pornograafia uurimine on bakalaureusetöö valimi järgi olnud ühtlaselt tagasihoidlik aastani 2011, mil kahe väljaande põhjal ilmus aastas seitse artiklit selle teema kohta. Seevastu aastal 2012 ilmus vaid üks artikkel nimetatud teemal. Alates 2013. aastast on aga pornograafia uurimine muutunud aktiivsemaks ning siis ilmus aastas kümme artiklit pornograafia kohta. Kuigi 2014. aastal alustas ilmumist valimi üks väljaanne – Porn Studies – siis kohest artiklite kasvu uue väljaande ilmumisega ei kaasnenud. Ka 2014. aastal ilmus kümme artiklit.

2015. aastal ilmus suuresti just ajakirja Porn Studies tõttu ühe aasta jooksul kokku 28 empiirilist artiklit pornograafia teemal. Aastal 2016. on teemakohaseid artikleid ilmunud küll oluliselt vähem kui aastal 2015, kuid samas tuleb arvestada ka asjaoluga, et valimis pole artikleid, mis oleksid ilmunud aasta viimases kvartalis. Seega võib üldiselt siiski väita, et alates 2013. aastast avaldatakse konkreetsel teemal oluliselt rohkem artikleid kui seda tehti sajandi alguses. Sealjuures on hüppeline tõus pornograafia uurimises toimunud valimi järgi viimase nelja aasta jooksul. Kui vahemikus 2000 kuni 2013 ilmus aastate jooksul kokku kolme väljaande põhjal 26 artiklit, siis viimase nelja aasta jooksul ilmus nelja väljaande põhjal 65 empiirilist artiklit konkreetse teema kohta: seda on 2,5 korda rohkem kui varasema 14 aasta vältel. Seega on näha, et pornograafia empiiriline uurimine kasvab ajaga.

91 uurimistööd, mille olen nelja akadeemilise väljaande põhjal valimisse kaasanud, on ilmunud 2000. – 2016. aasta vältel ning läbi viidud 22 erinevas riigis. Järgmiselt näitan kaardil, millistes riikides on bakalaureusetöö valimi põhjal pornograafiat uuritud. Samuti toon välja selle kuivõrd on teadustöodes avaldatud artiklid seotud väljaande päritolumaaga.

Maailmakaardil on välja toodud riigid, kus on avaldatud valimis olnud 91 artiklist uurimistööd pornograafilise meediasisu tarbimise kohta (Joonis 3). Kaardi legendil olev $n=96$ tähendab seda, et kuigi valimis oli 91 uurimistööd, siis viis neist oli tehtud mitme riigikoostööl, mistõttu panustasid nad teema uurimisse mõlemas riigis ning seetõttu ka riigiti bakalaureusetöö valimit suurendasid.

Joonis 3. Pornograafilise meediasisu uurimine riigiti aastatel 2000–2016, n=96. ■ - 42 artiklit; ■ - 8 artiklit; ■ - 7 artiklit; ■ - 6 artiklit; ■ - 5 artiklit; ■ - 4 artiklit; ■ - 3 artiklit; ■ - 2 artiklit; ■ - 1 artikkel.

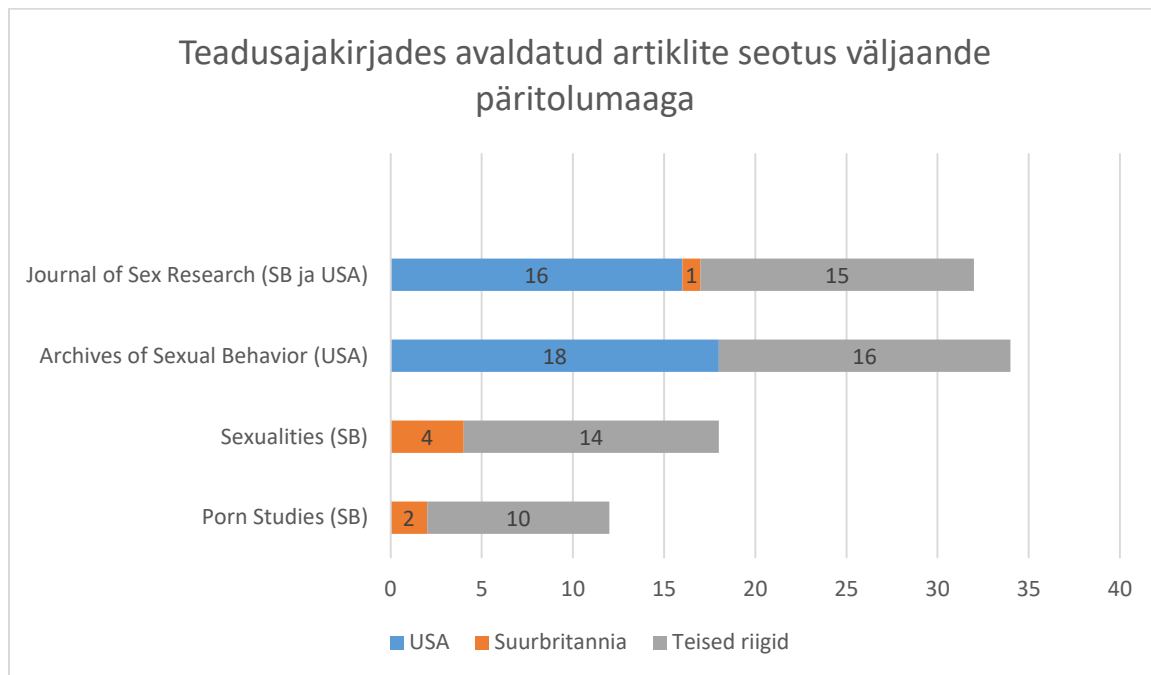
Aastatel 2000–2016 on valimi põhjal kõige rohkem ehk 42 uuringut pornograafia kohta läbi viidud Ameerika Ühendriikides. Artiklite arvult on teisel kohal Suurbritannia, kus on valimi järgi pornograafiat uuritud kaheksa korda. Seitse korda on valimi empiiriliste artiklite järgi teemat käsitletud Kanadas ning kuus korda Hollandis. Viiel korral on avaldatud artikleid, mille andmed on kogutud Austraalias, neli korda Taanis ning kolm Norras ja Horvaatias. Rootsis, Saksamaal, Prantsusmaal ja Iisraelis kaks. Austrias, Hispaanias, Soomes, Kreekas, Itaalias, Lõuna-Aafrika Vabariigis, Indias, Šveitsis, Hiinas ning Fidžil läbi viidud uuringutest on aga valimisse jõudnud igast üks uuring.

Seega ei jagune pornograafia uurimine maailmas riikide vahel võrdselt, vaid tuleb esile kindel liider selle valdkonna uurimises – USA, kus läbi viidud uuringutest on pornograafia-teemalisi artikleid avaldatud kordades rohkem kui valimi teistes riikides. Kui jätta välja Holland, siis on nende riikide ühiseks tunnuseks, kus on 2000.–2016. aasta jooksul läbi viidud vähemalt viis uuringut pornograafia teemal see, et üheks riigikeeleks on inglise keel, mis annab kindlasti tunnistust ka inglisekeelse teaduskirjanduse toimimisloogikatest ja eelistustest.

Valimi peatükis tõin välja kõigi nelja väljaande päritolumaad, et teada saada kuivõrd on konkreetne väljaanne enda n-ö kodumaaga seotud. Väljaannete päritolumaad on järgmised:

- Journal of Sex Research – Suurbritannia ja USA;
- Archives of Sexual Behavior – USA;
- Sexualities – Suurbritannia;
- Porn Studies – Suurbritannia;

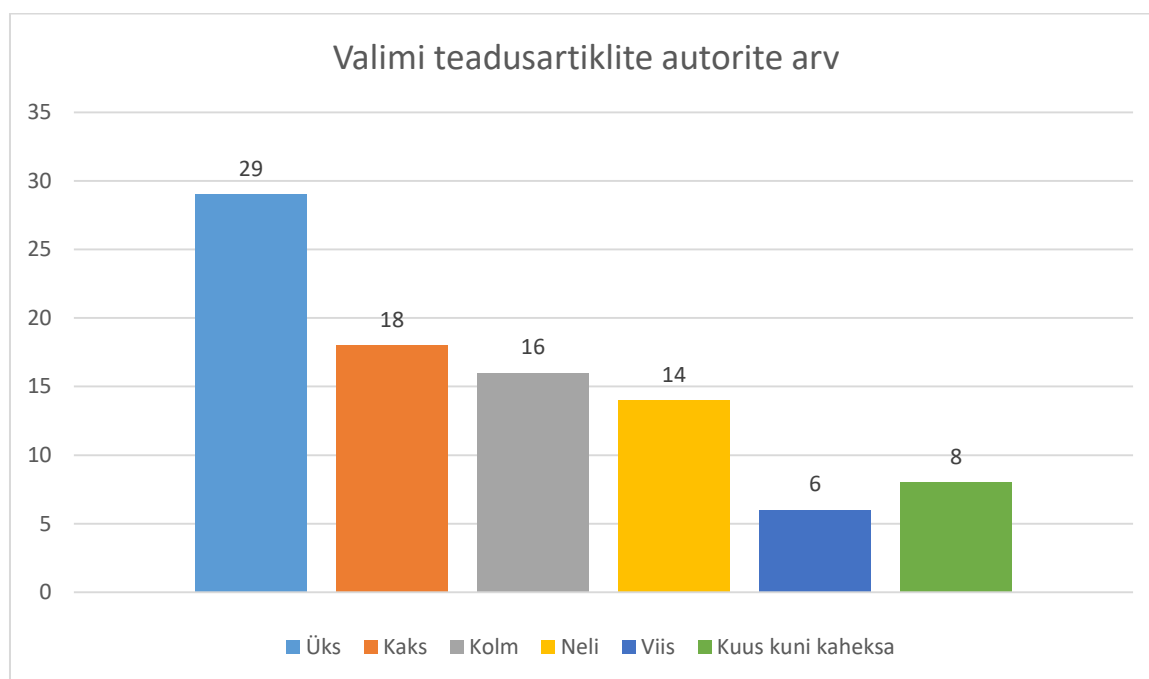

Joonis 4. Joonisel on nelja väljaande põhjal välja toodud, kui palju avaldab teadusajakiri artikleid, mis kattuvad väljaande päritolumaaga, n=96.

Jooniselt tuleb välja, et ajakirjades Journal of Sex Research ning Archives of Sexual Behavior avaldatud artiklid on võrdlemisi seotud väljaande päritolumaaga. Ajakirjas Journal of Sex Research on üle poole ehk 17 artiklit 32-st tehtud sama riigi kohta, kust pärineb ka väljaanne. Niisamuti on 34 Archives of Sexual Behavior artiklist 18 tehtud sama riigi ehk USA kohta. Seevastu väljaanded Sexualities ning Porn Studies enda kodumaaga niivõrd seotud pole ning avaldavad rohkem artikleid teistest riikidest, vastavalt 4 korral 18-st ning kahel juhul 12-st. Seega näeb, et USA-s ilmuvad ajakirjad eelistavad rohkem sama riigi uurimistöid kui väljaanded Sexualities ja Porn Studies, mis avaldavad enamasti väljaandeid uurijatelt, kes ei ole pärit ajakirja päritolumaalt.

3.1.2. Artiklite autorite arv

Bakalaureusetöö ühe uurimisküsimusena tõin välja selle, et enamik töid tundlikel teemadel tehakse mitme autori koostööl. Järgmiselt esitan andmed selle kohta, kui palju ja mitme autoriga uurimistöid nelja väljaande põhjal valimis leidis.

Joonis 5. Joonisel on nelja väljaande põhjal toodud välja artiklite arv artikli autorite arvu lõikes, $n = 91$.

Nagu jooniselt nähagi, siis artikleid, mis on kirjutatud mitme autori koostööl, leidis valimis pea kaks korda enam kui selliseid uurimistöid, millel oli vaid üks autor. Ühe autoriga artikleid oli valimis 29 ning mitme autoriga 62. Sealjuures varieerus mitme autori puhul nende arv kahest kaheksani. Kõige rohkem tegid valimi põhjal koostööd kaks autorit ning pea sama palju oli ka artikleid, mis olid tehtud kolme uurija koostööl. Kuus artiklit oli tehtud viie autori koostööl ning kaheksa artiklit autorite arv jäi kuue ja kaheksa vahele.

3.2. Pornograafia raamistamine

Toon välja, kuidas raamistavad uurimisvaldkonnad pornograafia uurimist ning milline on pornograafiat käsitlevate akadeemiliste artiklite teoreetiline raamistus. Samuti esitan tulemused selle kohta, milliste märksõnadega uurimistööde autorid ise enda teadusartikleid

raamistavad. Ka toon välja teadustööde autorite ühiskondlikud lähenemised pornograafia teemale nende uurimistööde põhjal. Sealjuures seon lähenemised nii konkreetse ajakirja kui ka aastatega, et teada saada kas ühiskondlik diskursus on aja jooksul muutunud. Lisaks esitan peatükis lõpus Benford ja Snowle (2000) tuginedes raamistamise erinevate viiside näiteid.

3.2.1. Uurimuste valdkonnad ja neid raamistavad märksõnad

Uurimisküsimuste ja hüpoteeside kodeerimistabeli leiab töö lisadest (Lisa 1) ning nendest lähtudes määrasin uurimistööde valdkonna. Kodeerisin pornograafia teemal ilmunud akadeemilisi artikleid 27 erineva koodi alusel, mille hiljem koondasin.

Tabel 3. Pornograafia uurimise valdkonnad valimi järgi.

	Valdkond	Koodide esinemise kord valdkonnas
1.	Tarbimisharjumused ja tarbijate iseloomustus	232
2.	Seksuaalne riskikäitumine ja tervis	53
3.	Pornograafiline meediasisu	34
4.	Seksuaalne rahulolu	31
5.	Pornotööstus	19
6.	Muu	13
7.	Moraal/religioon	11

Tabelisse 3 on kantud kategooriate ühendamisel tekkinud üldised valdkonnad, milles on pornograafiat uuritud. Kuna ühe teadustöö uurimisvaldkonnale vastab mitu koodi, siis on tegelikult nii koodid kui ka kategooriad tihedalt omavahel seotud. Seetõttu ei võrdsustanud ma vaid uurimistöid ühe valdkonnaga ega vaid ühe kategooriaga. Tabelist 3 näeb, milliste valdkondade vahel on pornograafia uurimine jagunenud. Järgmiselt avan detailsemalt kõikide valdkondade sisu alajaotuse kaudu. Valdkonna „muu“ alla paigutasin tööd, mida ei saanud teiste kategooriatega liita ning mille artiklite arv ei olnud üle kümne.

3.2.1.1. Tarbimisharjumused ja tarbijate iseloomustus

2000. kuni 2016. aasta septembri lõpuni on valimi põhjal kõige rohkem uuritud pornograafilise meediasisu tarbimisel kasutajate tarbimisharjumusi ning selle läbi neid

iseloomustatud. Järgmiselt toon välja, millised kategooriad moodustasid tarbimisharjumuste ja tarbijate iseloomuste valdkonna.

Tabel 4. Tarbimisharjumuste ja tarbijate iseloomuste valdkonna jagunemine.

Kood		Esinemise kord
1.	Tarbimisharjumused	54
2.	Tarbijate iseloomustus	53
3.	Soolised erinevused	30
4.	Seksuaalne taust	25
5.	Sotsiaalne taust	22
6.	Heteroseksuaalne sättumus	17
7.	Homoseksuaalne sättumus	16
8.	Kindel partner	11
9.	Mitteregulaarne partner	4

Kasutajate tarbimisharjumusi uuriti 54 ning tarbijaid iseloomustati 53 teadusartiklis. Tegemist on kategooriatega, mis on omavahel tihedalt seotud, sest enamasti läbi tarbimisharjumuste tarbijaid iseloomustataksegi. Näiteks on nii uuritud erinevate riikide inimeste pornograafilise materjali tarbimisharjumusi: kui palju ja millist pornograafiat inimesed tarbivad ning milline on nende suhtumine sellesse. Selliseid tarbimisharjumusi ning tarbijaid iseloomustavaid uuringuid on läbi viidud näiteks Norras (Træen jt, 2004; Træen jt, 2006), USA-s (Albright, 2008; Price, Patterson, Regnerus ja Walley, 2016; Sirianni ja Vishwanath, 2016; Wright, 2015), Austraalias (Rissel jt, 2016) ning Taanis (Hald ja Štulhofer, 2016). Samuti on sellised uuringud tehtud iseloomustamaks üldpopulatsiooni. Näiteks (Træen jt, 2004) saadakse teada üldiseid pornograafia tarbimisharjumusi: 76% uuritavatest on lugenud pornograafilist ajakirja või see, et meestel on positiivsem suhtumine pornograafiasse.

Sageli uuritakse aga kasutajate tarbimisharjumusi ning iseloomustust piiritletud valimiga: noored (Bleakley, Hennessy ja Fishbein, 2011; Luder jt, 2011; Löfgren-Mårtenson ja Månsson, 2010), mehed (Kraus ja Rosenberg, 2014; Lam ja Chan, 2007), naised (Neville, 2015; Wright jt, 2013), geid (Downing jt, 2014; Popovic, 2011). Näiteks uuringud, mis uurisid naiste pornograafiatarbimist ning mille põhjal tehti üldistusi konkreetsele rühmale:

miks naised tarbivad feministide pornograafiat (Lieberman, 2015) või meestevahelist pornograafiat (Neville, 2015).

Suur osa töödest keskendus meeste ja naiste soolistele erinevustele: kuidas sugu mõjutab pornotarbimist ning kuidas soost lähtudes tajuvad mehed ning naised pornograafiat erinevalt. Kodeerisin 30 artiklit koodiga „soolised erinevused“. Soolisi erinevusi uuriti sageli tudengite seas (Morgan, 2011; Shaughnessy jt, 2011; Weinberg jt, 2010). Näiteks nii ilmnes (Böhm, Franz; Dekker ja Matthiesen, 2015), et kuigi naistel ja meestel on pornograafiavaldkonnas pädevus ning eneserefleksioon suhteliselt hea, siis mehed muretsesid naistest enam pornograafia tiheda kasutamise pärast; naised seevastu muretsesid enam nähtu eetilise pärast. Sealjuures uuriti soolisi erinevusi pornograafiatarbimisel mitmel korral ka paarisuhtes olevatelt naistelt ja meestelt (Maddox jt, 2011; Shaughnessy jt, 2011; Willoughby, Carroll, Busby ja Brown, 2016). Kokku käsitles paarisuhte ning pornograafia seost ja mõju 11 artiklit. Näiteks Clarki ja Wiedermanni (2000) järgi ilmnes, et naistel on meeste iseseisvasse seksuaalkäitumisse negatiivsem suhtumine kui meestel ning et mõlemad sood nägid suurema probleemina partneri pornotarbimisest kui lihtsalt masturbeerimisest, sest pornotarbimine viitas valimis olnud inimeste põhjal suhtega mitterahulolule.

Suhteliselt võrdselt, vastavalt 25 ning 22 korral, seoti pornograafia uurimine ka uuritavate seksuaalse ning sotsiaalse taustaga. Nii sotsiaalne kui ka seksuaalne taust ilmnes näiteks uurimistöödest, mis analüüsisid uuritavate inimeste valikuid seoses pornograafiaga. Sellised olid uuringud näiteks pornonäitlejate karjäärivaliku kohta (Griffith, Mitchell, Hart, Adams ja Gu, 2013; Griffith jt, 2013b; Tsaliki ja Chronaki, 2016) või uuringud, milles sooviti teada saada inimeste tarbimisharjumusi lähtudes nende rassist (Arrington-Sanders jt, 2015; Rothman, Kaczmarzsky, Burke, Jansen ja Baughman, 2015).

17 uurimistöös oli üheks koodiks heteroseksuaalne sättumus ning 16 korral homoseksuaalne sättumus ehk töös toonitati, kui mingit teemat uuriti lähtuvalt orientatsioonist. Näiteks kuidas tarbivad just hetero- ja homoseksuaalsed inimesed seksuaalse sisuga materjale veebis: homoseksuaalsed inimesed otsivad aktiivsemalt internetist seksuaalse sisuga materjale kui heteroseksuaalsed inimesed (Albright, 2008), ning ka tarbivad seda enam (Træen jt, 2006). Sealjuures seoti seksuaalse riskikäitumise uurimist enam just homoseksuaalsete inimestega

(Arrington-Sanders jt, 2015; Downing jt, 2014; Jonas jt, 2014; Nelson jt, 2014; Nelson, Pantalone, Gamarel ja Simoni, 2016; Stein jt, 2012).

Suhtestaatust ja pornograafia seost käsitleti kokku 15 artiklis, neist neli teadustööd uurisid just pornograafia ning mitteregulaarse partneri seost. Näiteks uuring, mille hüpotees leidis kinnitust, et sagedasem pornograafiatarbimine on seotud rohkemate üheöösuhetega ning suurema seksuaalpartnerite arvuga (Braithwaite jt, 2015).

3.2.1.2. Seksuaalne riskikäitumine ja tervis

Valdkonniti on valimi aastate jooksul palju tähelepanu pööratud ka seksuaalsele riskikäitumisele ning tervisega seotud teemadele. Kokku esines selliseid koode valimi kõikide artiklite seas 53 korral.

Tabel 5. Seksuaalse riskikäitumise ja tervise valdkonna jagunemine.

	Kood	Esinemise kord
1.	Seksuaalne riskikäitumine	17
2.	Pornograafias nähtu jäljendamine	11
3.	Seksuaalne vägivald/väärkohtlemine/kuritegevus	8
4.	Füüsiline tervis	8
5.	Sõltuvus	5
6.	Vaimne tervis	4

Seksuaalset riskikäitumist uuriti valimi järgi 17 korda – kuidas mõjutab pornograafia seksuaalset riskikäitumist ning kuidas/kui palju on pornograafias seksuaalset riskikäitumist ehk reeglina kaitsevahendita vahekorda kujutatud. Nii uuriti näiteks pornograafia ja üheöösuhete seost (Adams-Thies, 2015; Braithwaite jt, 2015) ning pornograafia kui seksuaalset riskikäitumist kujutava meediumi rolli homoseksuaalsete meeste seas (Arrington-Sanders jt, 2015; Mowlabocus, Harbottle, ja Witzel, 2013; Stein jt, 2012). 11 artiklit uurisid ka seost pornograafia ja jäljendamise vahel: kuidas mõjutab pornograafias kaitsmata vahekorra nägemine tarbijate seksuaalkäitumist (Jonas jt, 2014; Nelson jt, 2014; Stein jt, 2012) või kas soovitakse nähtut enda seksuaalelus jäljendada (Rothman jt, 2015). Sealjuures oli

jäljendamise puhul fookus just negatiivsete aspektidel. Näiteks Sun jt (2016) uurisid pornograafia rolli ja mõju vahekordade, mis toimuvad mehe ja naise vahel. Leiti, et mida rohkem mees pornograafiat vaatab, seda tõenäolisemalt tahab ta seda ka vahekorras olles kasutada. Samuti kujutavad mehed erutuse säilitamiseks pornograafias nähtut ette, mistõttu muretsetakse ühtaegu enam nii enda seksuaalse soorituse kui ka kehapildi pärast. Sun jt (2016) toovad välja ka selle, et suurem pornotarbimine mõjutab negatiivselt partneriga intiimse tegevuse nautimist.

Kaheksa artiklit uurisid pornograafia seost seksuaalse vägivalga, väärkohtlemise ning kuritegevusega (Barron ja Kimmel, 2000; Hald ja Malamuth, 2015; Seto jt, 2015). Näiteks Klaassen ja Peter (2015) võrdlesid soolist (eba)võrdsust amatöör- ning professionaalses pornograafias selliste kategooriate järgi, nagu objektistamine, võim ja vägivald. Nende uurimistööst ilmnas, et pornograafias näidati mehi domineerivamatena ning naisi alluvatena. Samuti objektistatakse naisi enam. Sealjuures sisaldas amatöörpornograafia rohkem naiste vastu suunatud ebavõrdsust kui professionaalne pornograafia.

Kaheksa uurimistööd kodeerisin ka koodiga „füüsiline tervis“. Need artiklid on enamasti seotud ka seksuaalse riskikäitumisega. „Füüsiline tervis“ koodile vastab näiteks uurimistöö, mis uurib naiste suhtumist enda suguelundite ilulõikusesse (Jones ja Nurka, 2015). Samuti näiteks (Albury, 2015) artikkel, milles ta analüüsis naiste seksuaaltervise harimist ühe veebiplatvormi kaudu. Neli artiklit sidusid omavahel vaimse tervise ja pornograafia, uurides näiteks kuidas pornograafia mõjutab inimese töömälu (Laier, Schulte ja Brand, 2013) või seost psühhopaatia (Paul, 2009).

Tervise valdkonda paigutasin ka viis uurimistööd, mis uurisid pornograafia ja sõltuvuse seost. Näiteks hiljutine Austraalia ning Suurbritannia koostööl tehtud uuring (Rissel jt, 2016) leidis, et tegelikult on pornosõltuvuse probleem meedia poolt võimendatud ning väga vähesed kannatavad selle all päriselt. Samal ajal tajuvad religioossed inimesed pornosõltuvust tugevamalt ehk usul on positiivne seos tajutud pornosõltuvusega (Grubbs jt, 2015).

3.2.1.3. Pornograafiline meediasisu

Suuruselt kolmas valdkond, mida bakalaureusetöö valimi järgi on uuritud, oli täpsem pornograafiline meediasisu.

Tabel 6. Pornograafia žanri valdkondade jagunemine.

	Kood	Esinemise kord
1.	Pornograafia žanr	29
2.	Seksualiseeritud massimeediumid	5

29 uurimistööd keskendusid mingil määral pornograafia žanridele. Tegemist on artiklitega, mis lähtusid uurimistöö läbiviimisel kas siis konkreetsest žanrist (Hofer, 2016; Liberman, 2015; McKee, 2005) või sidusid pornograafia žanri näiteks tarbijate iseloomustusega (Cole, 2014; Hald, 2006; Neville, 2015; Tzankova, 2015) nii, et konkreetse žanri põhjal on võimalik selle tarbijat mingil määral iseloomustada. Nii on žanrist lähtudes uuritud seda, millised on *hardcore* pornograafia tarbijad (Hald, 2006) või näiteks tarbijaid, kes vaatavad pornograafiat, kus mehed on kaitsmata vahekorras teiste meestega (Stein jt, 2012). Pornograafia žanriliste uurimistööde alla liigitasin ka artiklid, kus näiteks analüüsiti erinevaid pornovideoid/ajakirju/pilte (Beggan ja Allison, 2003; Lee, 2014; McKee, 2005) lähtudes nähtust või tekstist (Wood, 2015). Kaks artiklit uurisid aga lisaks pornograafilisele žanrile sellist meediasisu ka läbi tehnoloogia. Neist esimene uuris mikropornograafiat ehk seksi-GIFe, mida naised kasutavad (Hester jt, 2015) ning teine tehnoloogiateemaline uurimistöö keskendub meeste eneseportreerimise uurimisele läbi selfie'de (Lasén ja García, 2015) ehk millist pornograafilist materjali nad läbi nende toodavad.

Viis artiklit vastasid koodile „seksualiseeritud massimeedia“, mis sidus omavahel pornograafia massimeediumidega. Näiteks teadustöö teemal, mis analüüsis noorte tarbimisharjumusi massimeediast seksualiseeritud sõnumite otsimisel: sellist sisu otsitakse aktiivselt nii filmidest, televisioonist, muusikast, ajakirjadest ning interneti pornosaitidelt (Bleakley jt, 2011).

3.2.1.4. Seksuaalne rahulolu

Koodid, mille määrasin seksuaalse rahulolu valdkonna alla, esinesid uurimistöodes 31 korral.

Tabel 7. Seksuaalse rahulolu valdkonna jagunemine.

	Kood	Esinemise kord
1.	Seksuaalne rahulolu	16
2.	Pornograafia kui seksuaalseid piire avardav tegur	12
3.	Seksuaalfantaasiad	3

Seksuaalset rahulolu ning pornograafia seost uuriti 16 korral. Näiteks mida suuremad on paaride erinevused pornograafiatarbimisel, seda väiksem on ka nende üldine seksuaalne rahulolu (Willoughby jt, 2016); kuidas mõjutab pornograafia seksuaalset rahulolu naistel enda suguelunditega (Jones ja Nurka, 2015) või mida enam pornograafiat tarbitakse, seda vähem on tarbijad rahul enda seksuaaleluga (Morgan, 2011). Kasutasin 12 uurimistöö puhul ka koodi „pornograafia kui seksuaalseid piire avardav tegur“, mille järgi on inimeste seksuaalsed piirid pornotarbimise tagajärjel laienenud. Piiride avardamist seoses pornograafiaga võib mõista seksuaalelu elavdamisena (Daneback jt, 2009), seksuaalse käitumisena, millega kaasneb rohkemate seksuaalpartnerite arv (Wright jt, 2013) või tegurina, mis suurendab pornotarbimine seksuaalset horisonti ehk mida peetakse normaalseks ning mida mitte (Weinberg jt, 2010). Näiteks Daneback jt (2009) järgi kasutas uuringus osalenud inimestest 77% pornograafiat, et elavdada enda seksuaalelu.

Seksuaalfantaasiatele keskendus kolm teadustööd, uurides seda, milliseid fantaasiaid pornograafia tekitab (Barker, 2014; Vörös, 2015) või analüüsides naistele suunatud erootilist fiktsiooni (Ziv, 2014).

3.2.1.5. Pornotööstus

Analüüsitud uurimistöodes leidis kokku 19 koodi, mille koondasin pornotööstuse valdkonna alla.

Tabel 8. Pornotööstuse valdkonna jagunemine.

	Kood	Esinemise kord
1.	Pornonäitlejad	10
2.	Pornotööstus/tootmine	9

Pornotööstusega seotud koode esines uurimistöodes 19 korral: suhteliselt võrdselt keskenduti nii pornonäitlejatele kui ka pornotööstuse ja tootmise eripäradele. Kümme uurimistööd keskendusid pornonäitlejatele ning üheksa pornotööstusele, uurides näiteks milline on pornotööstus Kreekas (Tsaliki ja Chronaki, 2016), kui ehtsad on pornofilmides nähtud seksuaaltegevused (Webber, 2013) või kuidas kujutavad kindla kompanii filmid mehi omavahel vahekorras (Lee, 2014). Pornonäitlejate puhul oli valimis näiteks artikleid, kus uuriti nende tausta ning motiive karjäärivalikul (Berg, 2016; Griffith jt, 2013a; Liberman, 2015) ning ka uurimistöid, kus analüüsiti pornonäitlejaid läbi pornotarbijate (Griffith jt, 2013b): milline on noorte suhtumine pornonäitlejatesse. Samuti kodeerisin selle koodiga uurimistööd, mille autorid analüüsivad pornonäitlejaid: kui palju objektistatakse pornograafias naisi ja mehi (Klaassen ja Peter, 2015; McKee, 2005).

3.2.1.6. Moraal/religioon

Tõin valdkonnana välja ka moraali/religiooni, sest 11 valimi artiklit sidusid pornograafia uurimise just nende aspektidega. Näiteks kuidas tajuvad usklikud inimesed pornograafiasõltuvust ning kas usk mõjutab nende arvamust sellest (Grubbs jt, 2015; Perry, 2016), kuidas pornograafia mõjutab arvamust abielueelsesse vahekorda (Wright, 2015) ning abieluvälisesse vahekorda (Wright jt, 2013). Samuti on siia valdkonda kategoriseeritud Træen jt (2004) artikkel, mis uuris ühe aspektina Norra inimestelt seda, kas nad näevad pornograafiatarbimist moraalse probleemina.

3.2.1.7. Muud valdkonnad

Kuna järgmiseid teemasid ei saanud koondada teiste kategooriatega, siis jätsin need eraldi valdkonda nimega „muu“.

Valimi kuus artiklit sidusid pornograafia feminismiga. Siia kategooriasse liigitasin nii artiklid, mis uurisid feministliku sisuga pornograafiat kui ka uurimistöid, mis käsitlesid konkreetset teemat lähtudes feministlikust lähenemisest (Iqani, 2015; Vörös, 2015). Näiteks (Iqani, 2015) uuris seda, kuidas on kioskites/poodides pornograafiaajakirjad riulile paigutatud ning leidis, et väljapaistvalt on paigutatud vaid need väljaanded, mis on suunatud heteroseksuaalsetele inimestele. Liberman (2015) uuris aga feministliku pornograafia iseärasusi, selle tootjaid, tarbijaid ning põhjuseid, miks naised seda tarbivad.

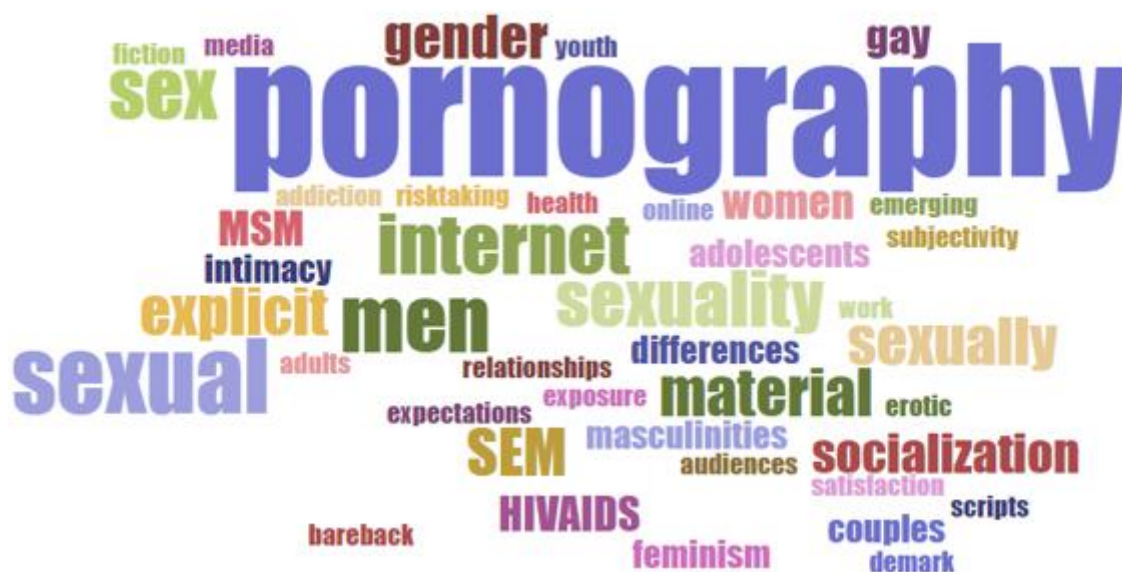
Valimi viis artiklit olid mingil määral ka seotud haridusteenusega, kuidas on *anti-porn* liikumise esindajad suutnud enda sõnumit auditooriumi seas levitada (Sumerau ja Cragun, 2015) või milline on pornograafia õpetav roll noormeeste seas (Arrington-Sanders jt, 2015).

Kaks uurimistööd olid aga tehtud uurimismeetodi väljatöötamise põhimõttel. Neist ühe puhul on tegemist *memory-work* projektiga, mille raames lasti pornotarbijatel kirjutada esseesid, mis peegeldaksid nende pornotarbimist nooruses (Paasonen, Kyrölä, Nikunen ja Saarenmaa, 2015). Teises üritati välja töötada uut mõõtevahendit, et mõõta seksuaalse sisuga meedia tajutavat mõju (Nelson jt, 2016).

3.2.1.8. Uurimistööde märksõnad

Märksõnad kodeerisin seetõttu, et anda ülevaade sellest, kuidas artikli autorid ise enda uurimistöödele viitavad ning milliste fraaside kaudu nendeni jõuda. Selle jaoks kandsin kõikide artiklite märksõnad kodeerimistabelisse (Lisa 1) ning andsin neile numbrilised koodid. 91 artikli põhjal tuli kokku 212 erinevat märksõna. Järgmiselt toon sõnapilvel välja koodid, mis esinesid artiklites enam kui üks kord. Journal of Sex Research enda uurimistöid ei märgistanud, mistõttu on sõnapilve märgitud 145 koodi 62 uurimistöö märksõna põhjal.

Kuigi esialgu mõtlesin 212 märksõna koondada suurematesse kategooriatesse, siis otsustasin just tähelepanu pöörata sellele, et märksõnu on keeruline temaatiliselt rühmitada. Tabeli, mille põhjal sõnapilve koostas, leiab töö lisade hulgast (Lisa 4).

Joonis 6. Rohkem kui üks kord artiklites esinenud märksõnad, n=145.

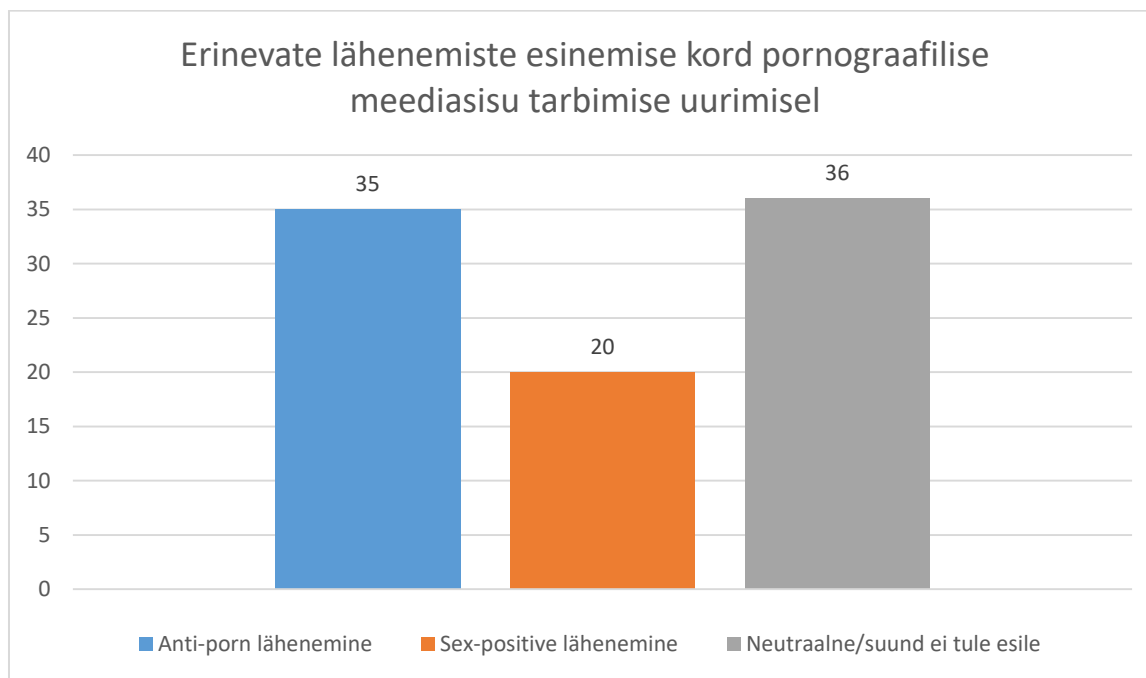
Välja toodud märksõnade hulk viitab sellele, et iga autor raamib enda artiklit märksõnade kaudu suhteliselt erinevalt ning kuigi mõned sõnad näivad sisult väga sarnased (näiteks *couples* ja *relationships*) ei pruugi erinevad artiklid sarnasusele viidata.

Kõige rohkem olid autorid märgistanud enda uurimistöid sõnaga „*pornography*“, mis tuleb selgelt esile ka sõnapilvelt. Sellele järgnevad erinevad seksuaalsusega ning internetiga seotud fraasid. Samuti tulevad sõnapilvelt tugevamalt esile sellised märksõnad, nagu „*men*“, „*gay*“ ja „*gender*“. Seega võib väita, et märksõnu koondamata on keeruline välja tuua mõnda kindlat terminit, millega on pornograafilise meediasisu uurimist kõige rohkem raamistatud, sest kõik autorid on enda artiklit üpriski spetsiifiliselt märksõnastanud, lähtudes enda uurimistöö detailidest ning nüanssidest.

3.2.2. Raamistav suhtumine uuringutes

Võttes aluseks Smithi ja Attwoodi (2014) lähenemise, kes töid välja jaatava suhtumise pornograafiasse ning pornograafiavastase suhtumise, liigitasin analüüsitud artikleid, et anda ülevaate, milline koolkond on 21. sajandil domineerivam pornograafilise meediasisu tarbimise uurimisel (Joonis 7). Kuna seesugune liigitamine on suhteliselt tunnetuslik ning subjektiivne, lähtusin kategoriseerimisotsuste tegemisel artikli uurimisküsimustest, kasutatud teooriatest

ning viidatud allikatest. Selles peatükis toon välja ka mõned tekstinäited, mille alusel tegin vastavad kodeerimisotsused.

Joonis 7. Artiklite raamistamise viisid. Joonisel on toodud välja kolm lähenemist pornograafilise meediasisu tarbimise uurimisel, n=91.

Valimi artiklitest esines kõige rohkem neutraalset suhtumist ehk seda artiklit ei saanud paigutada ei *anti-pro* ega *sex-positive* lähenemise alla. Nii oligi 36 valimi artiklit täiesti neutraalsed – nende uurimisküsimused ega lähtunud allikad ei peegeldanud minu hinnangul kindlat lähenemist ning pornograafia uurimine oli suhteliselt objektiivne. Sellised olid väga paljud artiklid, mis uurisid erinevate inimrühmade pornograafia tarbimisharjumusi. Näiteks uuringud, kus uuriti õpilaste suhtumist pornograafilise meediasisu tarbimisse (Böhm jt, 2015; Olmstead jt, 2013; Scarcelli, 2015).

Valimis oli peaaegu sama palju ka uurimistöid, mis sidusid pornograafia mingil määral *anti-porn* lähenemisega. Sellised olid näiteks artiklid, mis uurisid pornograafia ning seksuaalse vägivalla (Barron ja Kimmel, 2000; Seto jt, 2015; Vannier, Currie ja O'Sullivan, 2014) ning seksuaalse riskikäitumise seost (Griffith jt, 2013a; Stein jt, 2012; Wirght, 2013). Samas liigitasin osad artiklid *anti-porn* lähenemise alla lähtudes ka muudest aspektidest peale uuringu teema. Näiteks uurimistöö pealkirjaga „*Predicting Internet Pornography Use and Arousal: The Role of Individual Difference Variables*“ sidus paaris uurimisküsimuses

pornograafia psühhopaatia. Esialgu ei ilmne uurimistöö pealkirjast kuidagi aga see, et uurija vaatleb ühe tunnuseks pornograafia ja psühhopaatia vahelist seost (Paul, 2009: 346):

„H6: There will be a positive relation between psychopathy and Internet pornography use.

H7: There will be a positive relation between psychopathy and arousal in response to Internet pornography.“

Negatiivne lähenemine teemale tuli esile näiteks ka uurimistööst, mis keskendus pornograafia, seksuaalse sotsialiseerumise ning seksuaalse rahulolu mõjule (Štulhofer, Buško ja Landripet, 2010: 172):

„The four listed genres were: S & M and B & D, fetishism, bestiality, and violent/coercive sexual activities. Participants who reported preference for one or more of the four types were defined as users of paraphilic SEM,“

sellest näitest ilmneb, milliseid pornotarbijaid autorid hääbelisteks kasutajateks peavad. Samuti näiteks uurimistöö pealkirjaga *„Gender (In)equality in Internet Pornography: A Content Analysis of Popular Pornographic Internet Videos“*, mis küll uuris pornograafias sisalduvat (eba)võrdsust, kuid juba uurimisküsimuses tõi sisse otsese eeldusliku küsimuse seoses pornograafiaga (Klaassen ja Peter, 2015: 724):

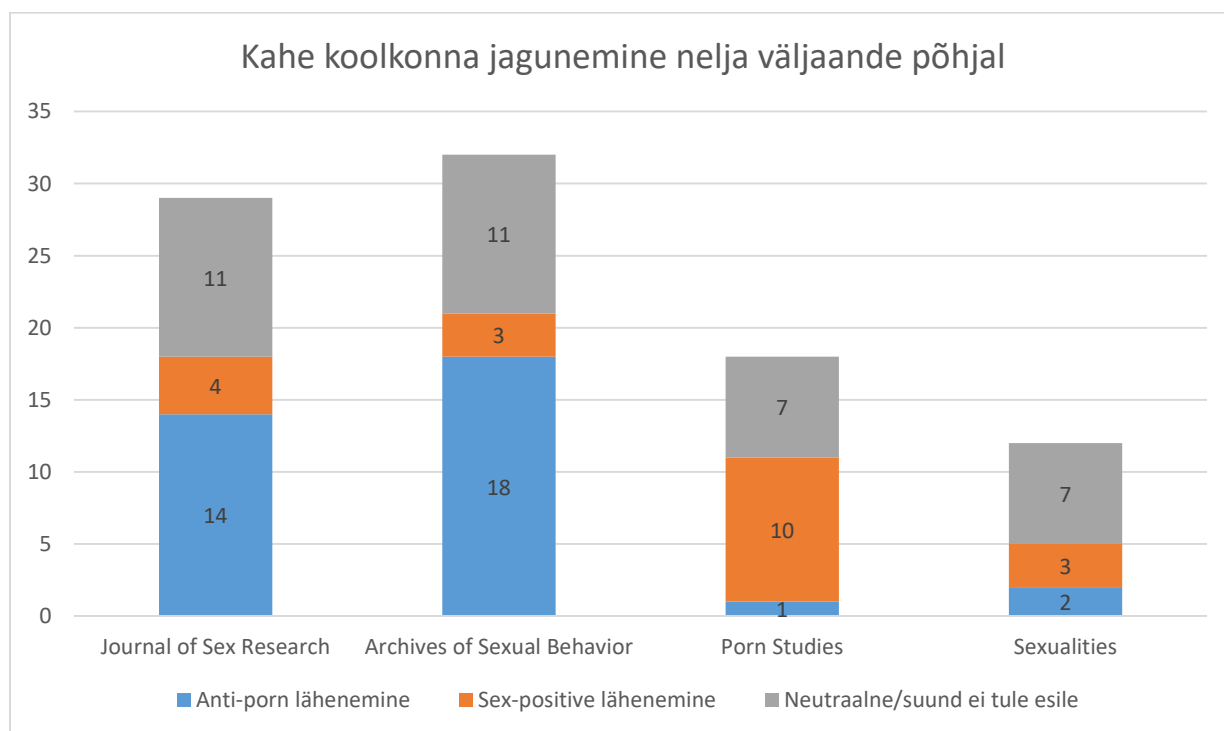
„RQ3: To what extent does Internet pornography depict violence against men and women?“

Valimi 91 artiklist oli minu hinnangul 20s esindatud *sex-positive* lähenemine. Seesuguse terminiga kodeerisin näiteks artiklid, mis tutvustasid pornograafiatarbimisega seotud kultuure (Albury, 2015; Hester jt, 2015; Liberman, 2015) või artiklid, mille tulemused olid pornograafiatarbimise suhtes positiivsed (Adams-Thies, 2015; Tzankova, 2015; Webber, 2013). Samuti jälgisin sel puhul artiklite uurimisküsimusi ning hoiakuid, mis tulevad teksti lugedes esile. Näiteks *sex-positive* suhtumine tuli selgelt esile artiklis (Tsaliki ja Chronaki, 2016), mis uuris Kreeka *mainstream* pornotööstust, intervjuuerides nii pornotootjaid kui ka näitlejaid ning millest ilmnes, et need inimesed, kes olid muu hulgas uurimistöös

identifitseeritud, nautisid pornotööstuses tegutsemisega kaasnenud tähelepanu. Samuti näiteks artikkel, mis uuris põhjuseid, miks naistele meeldib vaadata meestevahelist pornograafiat:

„Gay porn subverts the patriarchal order by challenging masculinist values, providing a protected space for non-conformist, non-reproductive and non-familial sexuality, and encouraging many sex-positive values. Is it any wonder that some women like it?“
(Neville, 2015: 204).

Toon välja ka selle, kuidas *sex-positive*, *anti-porn* ning neutraalne lähenemine tulid esile nelja väljaande artiklite puhul (Joonis 8).

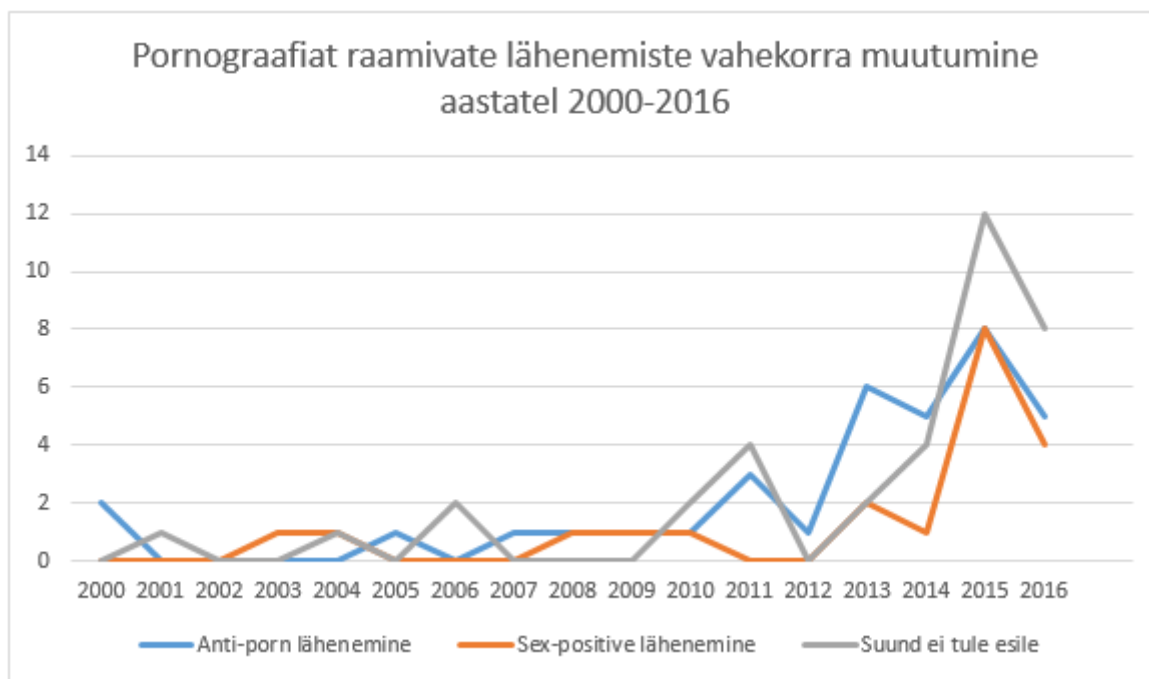
Joonis 8. Joonisel on kujutatud neljas väljaandes kasutatud lähenemisi teemade uurimisel, n=91.

Jooniselt 8 tuleb välja, et Journal of Sexual Researchi ning Archives of Sexual Behaviori uurimistöodes on kõige rohkem esindatud *anti-porn* lähenemine ning nende väljaannete artiklite seas on kõige vähem uurimistöid, mis kannavad endas *sex-positive* suuna ideid. *Sex-positive* ideid on kõige rohkem aga väljaandes Porn Studies, kus 18 artiklist kümme vastavad sellele lähenemisele. Seevastu *anti-porn* lähenemisele vastab vaid üks Porn Studies artikkel ning kaks artiklit Sexualites väljaande 12 artiklist. Selliseid artikleid, mis hinnanguid ei

kandnud ning olid neutraalseid, leidis kõikide väljaannete seas. Võrdselt oli neid Journal of Sex Researchi ning Archives of Sexual Behaviori artiklite seas – 11 artiklit. Seitse artiklit, mis vastasid sellele suunale, oli nii Porn Studies kui ka Sexualities väljaandes.

Seega saab väita, et omavahel sarnanevad väljaanded Journal of Sex Research ning Archives of Sexual Behaviori ja Porn Studies ning Sexualities. Arvuliselt esines uurimistööde seas 36 artiklit, mis olid neutraalsed ning millest ei tulnud esile kaks vastanduvat poolt, 35 *anti-porn* ning 20 *sex-positive* lähenemist esindavat artiklit.

Toon välja ka selle, kuidas on aastate jooksul muutunud erinevate lähenemiste suhtumine pornograafiasse.

Joonis 9. Joonisel on toodud ära, kuidas on aastatel 2000.–2016. muutunud pornograafiasse lähenemiste vahekord, n=91.

Nagu jooniseltki näha, siis erinevad lähenemised kerkivad üha enam esile just viimastel aastatel, lisaks üldisele teemakäsitluse tõusule. 2011. aastani on kolm suunda olnud enam-vähem samas vahekorras esindatud. Aastal 2011. pole aga *sex-positive* suund absoluutselt esindatud ning enam kerkivad esile *anti-porn* lähenemine ning neutraalne suund. Alates 2010. aastast domineerib valimi põhjal *anti-porn* lähenemine *sex-positive* suuna üle. Kõige rohkem on viimasel kahel aastal ilmunud uurimistöid, kus vastanduvad lähenemised esile ei tule,

eelmisel aastal oli sellised teadustöid kaheksa ning aasta varem 12. Huvitav tähelepanek, mida võib ajajoonelt näha on see, et enamasti muutuvad kindlat suunda esindavad lähenemised koos.

3.2.2.1. Pornograafia raamistamise viisid

Benford ja Snow (2000) on välja toonud raamistamise kolm erinevat viisi ning iga viisi kohta ka tunnused, mille kaudu raamistamine toimub ning millest kirjutasin peatükis 1.1. Toon lühidalt välja selle, kuidas erinevad raamistamise viisid tulid esile bakalaureusetöö valimi põhjal.

Strateegiline raamistamine kätkeb endas nelja aspekti. Üheks aspektiks on seostamine, mis tähendab seda, et seotakse struktuuriliselt erinevat kaks või rohkem teemat, mis omavahel ühilduvad ning mis võivad esineda erinevate liikumiste omavahelise sidumisega. Seoste loomisele viitab näiteks pornograafia sidumine seksuaalkuritegudega (Babchishin jt, 2015; Diamond jt, 2011) või näiteks ka pornograafianäitlejate sidumine nende seksuaalse ärakasutamisega (Griffith jt, 2013a). Teiseks strateegilise raamistamise aspektiks on raami võimendamine, mis tähendab seda, et idealiseeritakse, kaunistatakse, selgitatakse ja süvendatakse eksisteerivaid väärtuseid ja uskumusi. Näites uurides pornograafia seost läbi moraali, kuidas tajuvad religioossed inimesed pornograafiatarbimist (Grubbs jt, 2015).

Strateegilise raamistamise aspektideks on veel raami laiendamine. Näiteks olid erinevad huvigrupid (pornograafia tarbijad ja sisutootjad) kaasatud Libermani (2015) uuringusse, mis selgitas täpsemalt, kuidas kindla žanri pornograafiat toodetakse. Samuti on üheks aspektiks raami muundumine, mis tähendab seda, et raamid muutuvad ajas. Selline raamistamise protsess tuli esiele Albury (2014) näitel: tänapäeval pornograafia õpetliku funktsiooni kasutamine haridussüsteemis.

Diskursiivne raamistamine toimub raami liigenduse ja rõhuasetuse tõttu ning põhineb loogikal ja järelduste tegemisel. Diskursiivne raam tähendabki üldisemalt seda, kuidas on konkreetset teemat ehk pornograafiat uuritud. Nii on diskursiivselt raamistavad uuringud, mis seovad pornograafiat tarbivad inimesed seksuaalse riskikäitumisega (Braithwaite jt, 2015; Luder jt, 2011; Stein jt, 2012), pornograafia tarbimise kui seksuaalelu avardava ja parandava

vahendiga (Daneback jt, 2009; Weinberg jt, 2010) või näiteks pornograafia sõltuvusega (Grubbs jt, 2015; Rissel jt, 2016).

Kolmas raamistamise viis on **vaidlustav protsess**, mis tähendab seda, et tegelikult pole teadlastel õnnestunud konstrueerida püsivat raami ning pidevalt toimuvad protsessid ehk ilmuvad näiteks uurimistööd, mis muudavad konkreetse raami küsitavaks. Vaidlustaval viisil vastanduvad näiteks uuringud pornograafia tarbimisest kui seksuaalelu parandamise vahendist (Daneback jt, 2009; Weinberg jt, 2010) uuringutega, mis raamistavad pornograafiat vahendina, mis seostavad seda seksuaalse riskikäitumisega (Braithwaite jt, 2015; Luder jt, 2011; Stein jt, 2012). Sarnaselt käituvad vaidlustava viisina Smithi ja Attwoodi (2014) välja toodud *anti-porn* ja *sex-positive* lähenemine, mis teineteisele vastanduvad. Bronstein (2011) on selgitanud, et pornograafiavastane naisliikumine kui *anti-porn* lähenemine on muutud selleks läbi aja. Algselt meedias seksuaalvägivalla vastu suunatud liikumisest arenes aja jooksul radikaalne suund, mis raamistab pornograafiat kui üht vägivalla vormi.

Seega saab väita, et Benfordi ja Snow (2000) poolt välja toodud raamistamise protsessid ja nende aspektid on võrdlemisi selgelt esindatud pornograafia uurimises. Kõige selgelt pistab tõenäoliselt silma vaidlustav protsess: seda just *anti-porn* ja *sex-positive* lähenemise ja kahtlemata ka käesoleva töö fookuse tõttu.

3.2.3. Uurimistööde teoreetiline raamistus

Valimi 91 artiklis leidis 31 erinevat teooriat, millest konkreetsetelt lähtuti uurimistöö kirjutamisel. Enamik artikleid lähtusid siiski aga varasematest uuringutest või autorite kirjutatust, toomata välja kindlat teooriat ning sidumata sellega enda uurimistööd. Kokku oli selliseid artikleid 41, kus ei olnud märgitud teooriat, mis oleks uurimistöös selgelt välja toodud. Näiteks artikkel, mis rääkis noorte heteroseksuaalsete Taani inimeste sugudevahelistest erinevusest seoses pornograafilise meediasisu tarbimisega (Hald, 2006) viitas vaid varasematele tehtud uuringutele, kuid kordagi ei olnud artiklis mainitud, et uuring paigutatakse mõne kindla teooria konteksti. Niisamuti ei lähtu konkreetsest teooriast artikkel, mis uuris GIFide kui mikropornograafia olemust (Hester jt, 2015): töös on kirjutatud mikropornograafia olemusest ning viited erinevatele empiirilistele uuringutulemustele, kuid läbiv teooria puudub. Paraku moodustasid selliseid artikleid valimi artiklitest väga suure osa.

Siiski tuli uurimistöödest esile kaks suuremat teooriate valdkonda, millest teadustöodes lähtuti. Nendeks on erinevad **jäljendamise ja sotsiaalse õppimise teooriad** ning **feministlikud lähenemised**.

Kõige rohkem kasutati artiklites seksuaalse stsenaariumi teooriat – 21 korral. Viiel korral kasutati uurimistöodes sotsiaal-kognitiivset lähenemist, neljal korral *queer* teooriat ning kolmes artiklis kasutati *sexual socialization* lähenemist. Ülejäänud teooriad, mis ei moodustanud omaette rühma ning mida kasutati kahes või ühes uurimistöös, leiab bakalaureusetöö kodeerimisjuhendist (Lisa 1). Samuti leiab kodeerimistabelist nende vastavuse konkreetse uurimistööga (Lisa 2).

Seksuaalse stsenaariumi kaudu on uuritud näiteks seda, milline on pornograafia mõju erinevate seksuaaltegevuste normaliseerimisel (Weinberg jt, 2010), kuidas mõjutab varajane kokkupuude seksuaalse sisuga materjalidega meeste seksuaalset rahulolu (Štulhofer jt, 2010), kuidas naised suhtuvad partneri pornograafiatarbimisse (Benjamin ja Tlusten, 2010), kuidas mõjutab pornograafiatarbimine noorte meeste seksuaalkäitumist ning üheöösuhteid (Braithwaite jt, 2015), milline on ameeriklaste suhtumine abielueelsesesse seksuaalelusse ning pornotarbimise (Wright, 2015), millised on soolised erinevused pornograafilise meediasisu tarbimisel (Böhm jt, 2015). Näidete põhjal võib väita, et seksuaalse stsenaariumi teooria üheks kasutamise põhjuseks võib olla soov teha potentsiaalseid üldistusi uuritavate rühmade kohta: näiteks mehed, naised, ameeriklased. Seega kasutatakse teooriat sageli, kui soovitakse inimese seksuaalkäitumist ning pornograafiatarbimist kujutada konkreetsetes kultuuriruumis.

Sexualization ehk ***sexual socialization*** teooriat on kasutatud kolme uurimistöö puhul. Nii on näiteks uuritud pornotarbimise mõju noorte inimeste seksuaalsele rahulolule ning seksuaalsele sotsialiseerumisele: pornograafiat žanr mõjutab varajasel kokkupuutel pornograafiaga seksuaalset rahulolu (Štulhofer jt, 2010). Seksuaalse sotsialiseerumise lähenemist on kasutatud ka siis, kui uuriti, kuidas pornotarbimine mõjutab ameeriklaste suhtumist abielueelsesesse vahekorda (Wright, 2015) – pornotarbimine suurendab positiivset suhtumist abielueelsesesse seksuaalakti. Samuti on Træen jt (2004) sellise teoreetilise raamistuse põhjal uurinud norrakate nägemust pornograafiast: kas nad näevad pornograafiat kui seksuaalelu

laiendavat vahendit, moraalselt probleemi või kui avatud teemat, millest saab sõpradega rääkida.

Kognitiivset stsenaariumit kasutasid aga Sun jt (2016), uurides pornograafia rolli seksuaalse stsenaariumi ning seksuaaleelistuse loomisel ehk kuidas mõjutab pornograafia inimeste seksuaalkäitumist ning ühtlasi ka seksuaalset ebakindlust. **Sotsiaal-kognitiivsest teooriast** lähtuti aga teadustöö puhul, mis uuris seda, kui paljud Norra inimesed pornograafilisi ajakirju, filme ja videoid on tarbinud (Træen jt, 2006). Sotsiaal-kognitiivne teooria tuli esile artiklis, kus analüüsiti pornotarbijate hoiakuid ja suhtumist seksuaalse sisuga materjalidesse ja nende leidmisesse (Goodson jt, 2001). Sellise lähenemise järgi uuriti näiteks ka seda, kuidas nooruses pornograafiaga kokkupuutumine mõjutab seksuaalse põnevuse otsimist ning seeläbi ka riskikäitumist tervisele (Sinković jt, 2013). Samuti kasutati lähenemist uurimistöös, mis keskendus problemaatilisele pornotarbimisele ning millest ilmnes, et puudulik eneseregulatsioon pornograafiatarbimisel on seotud sotsiaalsete vajadustega (Sirianni ja Vishwanath, 2016).

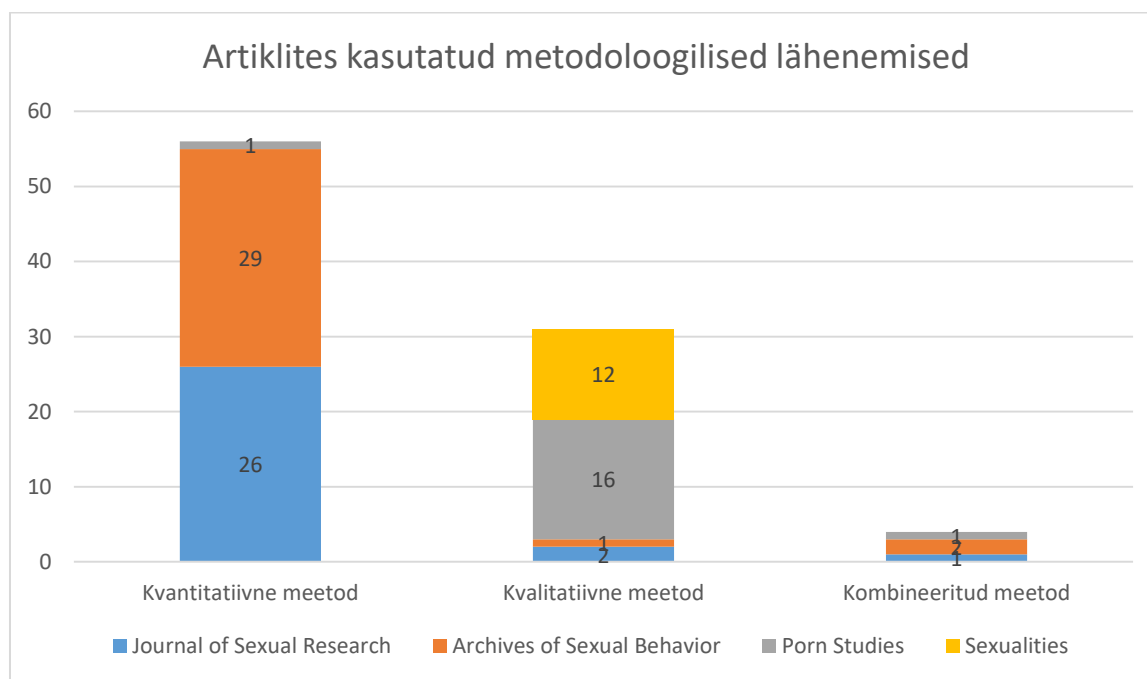
Bakalaureusetöö valimis oli **queer teooriat** kasutatud kolme uurimistöö puhul. Näiteks artikkel sellest, millised pornoajakirjad on paigutatud ajalehekioskites ning poodides kõige ülemisele riiulile ning millest ilmneb, et n-ö ülemise riiuli pornograafia on homoseksuaalsete inimeste vaatepunktist ebaõnnestunud ning seksistlik, sümboliseerides patriarhaalset regulatsiooni (Iqani, 2015). Samuti oli teooria esindatud artiklis, milles uuriti naistelt, kes astuvad üles lesbipornograafias, kui ehtne ning autentne on kaamera ees toimuv ning kui palju näidatakse videois enda n-ö päris-mina ning porno-mina (Webber, 2013). **Feministlikust teooriast** nimetati teooriana kahes artiklis. Neist ühes võrreldi erinevates meediumides seksuaalvägivalda pornograafias (Barron ja Kimmel, 2000) ning teises analüüsi anti-pornograafia, eriti Andrea Dworkini, tööde valguses naiste suhtumist ja arvamust pornograafiasse (Ciclitira, 2004).

3.3. Uuringute metodoloogilised tendentsid

Peatükis toon välja uuringutes kasutatud meetodid, andmekogumismeetodid, valimite koosseisu ja valimite suurused. Samuti esitan tulemused väljaannete lõikes.

3.3.1. Uuringutes kasutatud meetodid

Pornograafilise meediasisu tarbimise uurimisel jagasin uurimismeetodid kõigepealt kolmeks: kvantitatiivseteks, kvalitatiivseteks ning kombineeritud meetodiks, kus kasutati kombineeritult mõlemat (Joonis 10).

Joonis 10. Joonisel on välja toodud artiklite kolm üldist lähenemist meetodite puhul, n=91.

91 artikli puhul oli kasutatud kvantitatiivseid uurimismeetodeid 56 korral ning kvantitatiivseid meetodeid kasutati pea kaks korda vähem – 31 korral. Valimis oli ka neli artiklit, milles oli öeldud, et tegemist on uurimistööga, mis on nii kvalitatiivne kui ka kvantitatiivne. Seega kasutati kolmest viisist kõige enam kvantitatiivseid uurimismeetodeid.

Joonis 10 näitab selgelt ka konkreetse väljaande meetodieelistust. Näeme, et Journal of Sex Research ning Archives of Sexual Behavior on meetodivalikult suhteliselt sarnased, eelistades kõige rohkem kvantitatiivseid meetodeid – vastavalt 26 ning 29 korral. Ajakirjas Journal of Sex Research on avaldatud kvalitatiivseid uurimistöid vaid kahel ning väljaandes Archives of Sexual Behavior vaid ühel korral. Samas sarnanevad omavahel ka Porn Studies ning Sexualities, sest mõlemas ajakirjas avaldatakse kõige rohkem kvalitatiivseid uurimistöid – vastavalt 16 ja 29 korral. Kvantitatiivset uurimistööd on bakalaureusetöö valimi järgi Porn Studies avaldanud üks kord, Sexualities väljaandes aga pole ilmunud ühtegi sellist artiklit.

Kõiki nelja ajakirja ühendab see, et kõige vähem on neis avaldatud uurimistöid, milles on kombineeritud kvantitatiivne ning kvalitatiivne meetod: väljaandes Archives of Sexual Behavior on sellist meetodit kasutatud kahel korral. Journal of Sex Research ning Porn Studies on sellisel kombineeritud meetodil avaldatud aastatel 2000–2016 uurimistöid vaid üks kord.

Andmekogumismeetoditelt jagunesid valimi põhjal artiklid kaheksa erineva suurema meetodi vahel (Tabel 9): küsitlus, kombineeritud meetod, intervjuu, standardiseeritud kontentanalüüs, kvalitatiivne sisuanalüüs, eksperiment, vaatlus ning muu meetod. Sealjuures on paljudel suurematel meetodil tegelikult ka alajaotused. Kuna sageli kombineeritakse teadustöodes mitut meetodit korraga, siis otsustasin teha nende jaoks eraldi kategooria. Täpsemalt leiab kombineeritud meetodit andmekogumismeetodite vahekorra töö lisade seast (Lisa 3). Jätsin liigitusse sisse ka meetodina sõna „muu“, kuhu paigutasin artiklid, mis teistesse kategooriatesse ei sobinud.

Tabel 9. Andmekogumismeetodite jagunemine valimi artiklite põhjal arvuliselt, n=91.

Meetod	Täpsem meetod	Esinemise kord	Esinemise korrad kokku
Küsitlus	Ankeetküsitlus veebis	28	40
	Ankeetküsitlus paberil	10	
	Ankeetküsitlus telefoni teel	1	
	Ankeetküsitlus veebis ning paberil	1	
Kombineeritud meetod			18
Intervjuu	Silmast silma intervjuu	12	15
	Telefoniintervjuu	1	
	Silmast silma + telefoniintervjuu	2	
Standardiseeritud kontentanalüüs	Standardiseeritud kontentanalüüs tekstile	1	7
	Standardiseeritud kontentanalüüs visuaalile	6	
Kvalitatiivne sisuanalüüs	Kvalitatiivne sisuanalüüs tekstile	4	5
	Kvalitatiivne sisuanalüüs tekst + visuaal	1	
Muu meetod			3
Eksperiment			2

Vaatlus	Osalusvaatlus	1
---------	---------------	---

Andmekogumismeetodina kasutati kõige rohkem erinevaid **küsitluse** vorme, kokku 40 korral: 28 uurimistöös kasutati andmete kogumiseks ankeetküsitlust veebis, kümnel korral paberil, ühel korral telefoni teel ning ühes uuringus lasti uuritavatel küsimustik täita kas veebis või paberil. *Online*-ankeetküsitlust on kasutatud näiteks uurimaks pornograafia mõju nii üheöösuhetele (Braithwaite jt, 2015), seksuaalsele riskikäitumisele (Stein jt, 2012) kui ka soo põhjal pornograafia eelistuste uurimisel (Böhm jt, 2015; Hald, 2006). Kümnel korral kasutati andmekogumismeetodina paberil ankeetküsitlust. Paberil ankeetküsitlusi viidi mitmel korral läbi tudengite seas uurimaks pornograafia seost seksuaalpiiride avardumisega (Weinberg jt, 2010), seost ootustega tulevasele romantilisele suhtele (Olmstead jt, 2013), eelarvamusi seoses pornograafias näitlevate inimestega (Griffith jt, 2013b) või meestudengite kogemust lapsedpornograafiaga (Seto jt, 2015). Telefoni teel kasutati ankeetküsitlust vaid ühel korral (Træen jt, 2004), mil uuriti Norra täiskasvanute pornograafia tarbimisharjumusi.

Intervjuusid kasutati andmekogumismeetodil 15 korral. Kõige rohkem intervjuusid toimus uurija ning uuritava vahel silmast silma – kokku 12 korral. Intervjuusid kasutati mitmel korral, et teada saada mõne grupi inimeste arvamus konkreetse teema kohta: näiteks milline on naiste arvamus pornograafiatarbimisest (Wirght, 2015; Wood, 2015), miks naised tarbivad homoseksuaalset pornograafiat (Neville, 2015), mida arvavad noored tüdrukud pornograafiast (Scarcelli, 2015). Kaks korda kombineeriti omavahel silmast silma ning telefoniintervjuu, näiteks uurimaks USA meeste pornotarbimisharjumusi kolme kümnendi vältel (Wright, 2013). Telefonintervjuud kasutati ühel korral, kui uuriti austraallaste pornograafiaga seotud sotsiaaldemograafilisi ning käitumislake faktoreid (Rissel jt, 2016).

Standardiseeritud kontentanalüüsi kasutati kokku seitse korda, neist kuuel korral rakendati seda visuaali analüüsimisel. Nii uuriti näiteks Candida Royalle'i pornograafiafilme (Beggan ja Allison, 2003), naiste objektistamist pornovideois (McKee, 2005), homoseksuaalsete meeste seksuaalset käitumist pornograafias (Downing jt, 2014) või seda, kuidas on kujutatud naisi „teen“ ja „MILF“ videois (Vannier jt, 2014) – kõiki välja toodud näiteid ühendab see, et uurimistööd on keskendunud pornograafias nähtule või mõnele žanrile. Ühel korral rakendati standardiseeritud kontentanalüüsi ka tekstile, kui uuriti kindlate kriteeriumide alusel kui palju vägivalda sisaldab pornograafia kolmes eri meediaüksuses (Barron ja Kimmel, 2000).

Kvalitatiivset sisuanalüüsi kasutati seevastu rohkem tekstide analüüsimiseks – neljal korral. Näiteks uurimistöös, kus analüüsiti Türgi naiste pornograafiateemalisi pihtimusi ühes foorumis (Tzankova, 2015) või kui analüüsiti soomlaste mälestusi varajasest pornotarbimisest nende kirjutatud esseede põhjal (Paasonen jt, 2015). Kvalitatiivset sisuanalüüsi nii tekstile kui ka visuaalile rakendasid Hester jt (2015) mikropornograafiat uurides. Kokku oli seega valimis viis artiklit, milles rakendati kvalitatiivset sisuanalüüsi.

Valimi järgi esines **eksperimenti** uurimistöös seas kaks korda: isikuomaduste seos vägivaldse pornograafia tarbimisega (Hald ja Malamuth, 2015) ja pornograafia mõju inimese töömälule (Laier jt, 2013).

Vaatlust kasutati bakalaureusetöö valimi järgi vaid ühel korral ning tegemist oli osalusvaatlusega – uurija jälgis iga päev kuidas on pornoajakirjad poes paigutatud (Iqani, 2015).

Kategoorias „muu“ on uurimistööd, millele oli keeruline leida sobivamat ühisnimetajat. Näiteks kuulub sinna artikkel, mida uurija tutvustab sõnaga „projekt“ ning mis räägib sellest, kuidas uurija arutles koolitundides õpilastega meedia pornofitseerumisest (Mulholland, 2015). Samuti paigutasin kategooriasse uurimistöö (Lasén ja García, 2015), mis käsles endas väga mitut erinevat andmekogumismeetodit: intervjuusid, piltide analüüsi, etnograafilist uurimistööd, fookusgrupi intervjuusid ning vestlemist inimestega *workshoppidel*. Veel paigutasin kategooriasse *big data* analüüsi sellest, milliste põhimõtete järgi pornograafiavideoid märksõnastatakse ning kuidas on need omavahel seotud (Mazières, Trachman, Cointet, Coulmont ja Prieur, 2014).

Kõige rohkem kombineeriti intervjuud teiste meetoditega: erinevate küsimustiku vormidega, fookusgrupi intervjuudega, vaatluse ning tekstianalüüsiga. Perry (2016) uuris näiteks intervjuu ning veebis tehtud küsitluse kaudu seda, kas pornograafiatarbimine mõjutab aja jooksul religioossust. Samuti kombineeriti küsitlust mitme teise andmekogumismeetodiga. Näiteks eksperimendi puhul, mis uuris, kas pornograafiatarbijad tahavad pigem kohe väiksemat rahuldust või suudavad selle rahulduse edasi lükata, et saada seda hiljem rohkem (Negash, Sheppard, Lambert ja Fincham, 2016) või siis uurimistöös, mis kombineerides

ankeetküsitlust, fookusgrupi ning intervjuudega uurisid põhjuseid, mistõttu meeldib naistele feministide (Lieberman, 2015) ning meestevaheline pornograafia (Neville, 2015). Valimis olnud artiklites kombineeriti ka mõnd tekstianalüüsi meetodit teiste meetoditega neljal korral. Näiteks uurimistöös (Sumerau ja Cragun, 2015), mis keskendus sellele, kuidas *The Church of Jesus Christ of Latter-Day Saints* juhid üritasid *anti-porn* põhimõtteid enda jälgijate seas levitada läbi sõnavõttude, artiklite, seaduste ning ühiskondliku tegevuse, oli rakendatud kvalitatiivset sisuanalüüsi tekstile ning ka diskursuseanalüüsi. Kvalitatiivset sisuanalüüsi visuaalile ja diskursuseanalüüsi rakendas Lee (2014), kes uuris, kuidas kindla kompanii filmid kujutavad mehi kondoomita vahekorras.

Järgmiselt toon tabelis välja selle, kuidas andmekogumismeetodid jagunesid väljaannete põhjal.

Tabel 10. Andmekogumismeetodite jagunemine valimi nelja väljaande põhjal, n=91. Sinisel taustal on andmekogumismeetodid, mis on konkreetses väljaandes kasutatud kõige rohkem.

Andmekogumismeetod	Väljaande nimi ja meetodi esinemise kord			
	Journal of Sex Research	Archives of Sexual Behavior	Porn Studies	Sexualities
Silmast silma intervjuu	1	3	5	3
Telefoniintervjuu	1	-	-	-
Silmast silma + telefoniintervjuu kombineerimine	2	-	-	-
Ankeetküsitlus veebis	11	15	2	-
Ankeetküsitlus paberil	2	8	-	-
Ankeetküsitlus telefoni teel	1	-	-	-
Ankeetküsitlus veebis ning paberil	-	1	-	-
Standardiseeritud kontentanalüüs	1	-	-	-
Standardiseeritud kontentanalüüs visuaalile	3	1	-	2
Kvalitatiivne	-	-	2	2

sisuanalüüs tekstile				
Kvalitatiivne sisuanalüüs tekst + visuaal	-	-	1	-
Muu meetod	1	-	1	1
Osalusvaatlus	-	-	1	-
Eksperiment	1	1	-	-
Kombineeritud meetodid	5	3	6	4

Tabelist ilmneb, et kõikidel väljaannetel on kindel meetod, mida eelistatakse. Journal of Sex Researchis on kõige rohkem avaldatud artikleid, mille andmed on kogutud *online*-küsitluse abil. Sama meetod on ka kõige enam hinnas Archives of Sexual Behaviori puhul, mis on selle meetodiga kogunud andmeid valimi uuringute jaoks 15 korral. Porn Studies on suhteliselt võrdselt kombineerinud erinevaid meetodeid andmete kogumisel ning kasutanud selle tarbeks silmast silma intervjuusid, vastavalt kuuel ja viiel korral. Täpselt sama tendents tuleb esile ka Sexualities puhul, kus andmete kogumisel kasutati silmast silma intervjuusid kolmel korral ning mitut erinevat meetodit kombineeriti neljal korra.

3.3.2. Valimite suurused ja koosseis

Bakalaureusetöö üheks tingimuseks oli seatud see, et valimisse kaasan uurimistööd, milles on välja toodud kindel inimeste või objektide arv. Siiski ei too ma selles alapeatükis välja kõikide meetodite järgi valimi keskmiseid suuruseid: valimeid meetodite järgi koondada on suhteliselt keeruline, sest mitmes uurimistöös on mitu erinevat meetodit ning seetõttu ka mitu erinevat valimit või siis on andmeid kogutud mitmel erineval etapil (näiteks Grubbs jt, 2016; Kraus ja Rosenberg, 2014; Negash jt, 2016; Nelson jt 2016). Seega toon välja üldised tähelepanekud valimite suuruse kohta selliste meetodite puhul, mida esines valimis rohkem. Osade meetodite puhul toon välja ka valimi keskmise suuruse. Detailise ülevaate valimi suurustest leiab bakalaureusetöö lisade hulgast (Lisa 2).

Valimi suurused varieerusid nelja väljaande artiklite põhjal suhteliselt palju. Kõige suurem valim oli ühel **big data analüüsil** – 1 166 278 videot – milles uuriti, kuidas ja milliste märksõnadega pornograafiavideoid iseloomustatakse ning mil viisil on need omavahel seotud (Mazières, 2014). Ka tulevad võrdlemisi suured valimid esile **online-küsitlustes**. Kokku viidi

sellise meetodiga läbi 29 uurimistööd. *Online*-küsitluse kolm kõige väiksemat valimit koosnesid 337 (Paul, 2009), 340 (Sirianni ja Vishwanath, 2016) ja 404 inimesest (Olmstead jt, 2013). Enamik inimeste hulk, keda *online*-küsitlustes kasutati, jääb paari tuhande vahele. Suurim valim *online*-küsitluse puhul oli aga 15 246 inimest, mil uuriti ameeriklaste seksuaalsete tegevuste otsimist internetis (Albright, 2008). Kui välja arvata kolm uurimistööd, mille **paberil tehtava ankeetküsitluse** valim oli üle (paari) tuhande, siis üldiselt jäi paberil oleva ankeetküsitluste valim alla tuhande ning seitsme uurimistöö põhjal oli selle keskmine 426 inimest.

Silmast silma intervjuusid tehti 12 korral. Neist ühel korral moodustasid valimi 18 225 naist, kui uuriti läbi nelja aastakümne naiste suhtumist ning individuaalseid eelistusi pornograafiasse (Wright jt, 2013). Kahel korral oli intervjuueeritavate hulk samuti võrdlemisi suur: 420 (Wright, 2015) ning 684 (Bradley jt, 2016). Kuna ülejäänud üheksa artikli suurused olid võrdlemisi sarnased ning ühegi valimis ei olnud üle 100 inimese, toon nende põhjal välja intervjuueeritavate keskmise arvu – 27 inimest.

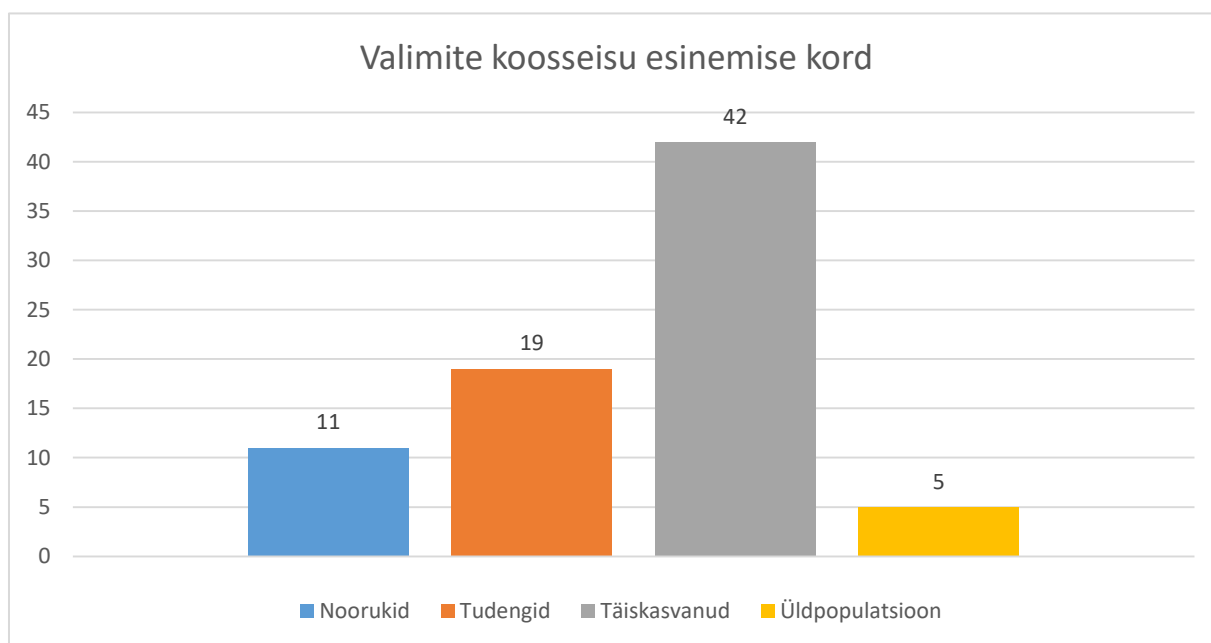
Ehkki **fookusgrupe** kombineeriti kõikides uurimistöödes ka mõne teise meetodiga, toon välja kui palju inimesi osales keskmiselt fookusgrupi intervjuus. Fookusgruppi kasutati kombineeritult teise meetodiga neli korda. Reeglina saadakse ühe uurimistöö raames kokku mitme erineva fookusgrupiga. Näiteks ühes teadustöös saadi kokku seitsme erineva fookusgrupiga, mis koosnes iga kord kuuest kuni kümnest inimesest: seitsmel korral intervjuueriti fookusgrupis kokku 51 inimest (Löfgren-Mårtenson ja Månsson, 2010). Samas on olnud ka selliseid fookusgrupe, mis leidsid aset kahel korral ning mil mõlemal korral oli valimis viis poissi ja viis tüdrukut, kokku 20 noort (Scarcelli, 2015). Või näiteks uuring, kus kohtuti 18 erineva inimesega neljal korral: esimesel korral neli inimest, teisel korral kuus, kolmandal kolm ning viimasel korral viis inimest (Liberman, 2015). Seega võib väita, et fookusgrupid varieeruvad korraldusviisilt, kuid üldiselt ei ole fookusgrupi intervjuus üle kümne inimese.

Kvalitatiivset sisuanalüüsi tekstile rakendati neljal korral ning nende järgi on selle meetodi valimi keskmine suurus 28,5 ühikut. Kvalitatiivset sisuanalüüsi tekstile ja visuaalile tehti vaid ühel korral, mil analüüsiti GIF pornograafiat (kätkeb endas nii visuaali kui teksti) ning siis oli valim 25 GIFi (Hester jt, 2015). **Standardiseeritud kontentanalüüsi** kasutati seitsmel korral,

neist kuuel tehti seda visuaalile. Keskmise visuaalide arv, millele kuue artikli põhjal standardiseeritud kontentanalüüsi tehti oli 246.

Toon eraldi kategooriana välja uurimistööde valimis olnud inimeste vanuselise suhte, et hiljem selle põhjal järeldada, millist sihtrühma on valimi põhjal kõige rohkem uuritud. Selleks kodeerisin artiklid, mille valimid moodustasid neli rühma:

- noorukid (*adolescents*);
- tudengid;
- täiskasvanud;
- üldine populatsioon.

Joonis 11. Joonisel on välja toodud arvuliselt erinevate inimrühmade koosseisu esinemine uurimistöödes, n=77.

Kõige rohkem kasutati valimina uurimistöödes täiskasvanud inimesi – 42 korral. 19 korral moodustasid valimi tudengid, kes tihtipeale said uuringus osalemise eest vastutasuks ka ainepunkte (Negash jt, 2016; Paul, 2009; Sirianni ja Vishwanath, 2016). 11 korral olid uuringu sihtrühmaks aga noorukid. Nende seas uuriti näiteks poiste ja tüdrukute erinevat seksuaalset arengut, mis on tingitud pornograafilise meediasisu tarbimisest (Doornwaard jt, 2015), kuidas ning kas pornograafiatarbimine suurendab noortel seksuaalseid piire (Baams, Overbeek, Dubas, Doornwaard, Rommes ja van Aken, 2015) või miks noored pornograafiat tarbivad (Scarcelli, 2015).

Viiel korral oli aga valim minu hinnangul representatiivne üldpopulatsiooni suhtes, mistõttu andsin sellele rühmale nimetuse „üldpopulatsioon“. Näiteks uurimistöö, mis uuris norrakate suhtumist ning selle muutumist pornograafiatarbimisse (Træen jt, 2004): valimi moodustasid 1004 inimest vanuses 15–91. Samuti liigitasin selliseks artikli, mis uuris ameeriklaste suhtumist abielueelsesse vahekorda ja pornograafiatarbimisse ning mille valim koosnes 420 inimesest vanuses 18–89 aastat (Wright, 2015).

Seega saab väita, et bakalaureusetöö artiklite puhul keskenduti pornograafia kui tundliku teema uurimise puhul kõige vähem noorukitele ning kõige rohkem uuriti täisealisi inimesi.

4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Järelduste osas annan vastused peamistele uurimisküsimustele, paigutan oma bakalaureusetöö olulisemad tulemused laiemasse konteksti ning püüan anda neile tähenduse. Samuti on selles osas kirjas töö diskussioon, kus võrdlen enda tööd teise sarnase uurimusega ning diskuteerin pornograafia uurimise teemal. Lisaks toon selles peatükis välja meetodi ning enda bakalaureusetöö kriitika ja võimalikud viisid uurimisteema edasiarendamiseks. Järeldused esitan kolme peamise uurimisküsimuse kaupa.

4.1. Järeldused

Millised tendentsid ilmnevad pornograafilist meediasisu ja selle tarbimist käsitlevates uuringutes 21. sajandil avaldatud inglisekeelsete artiklite põhjal?

Pornograafilise meediasisu uurimisel tulevad esile mitmed konkreetset tendentsid. 2000.–2016. aasta septembrini on valimi põhjal ilmunud artiklite arvust näha, et pornograafiat käsitlevate empiiriliste artiklite avaldamine kasvab pidevalt. Kui valimi esimesel ehk 2000. aastal ilmus kolme teadusajakirja põhjal pornograafia kohta vaid kaks artiklit, siis valimi viimastel aastatel ilmus artikleid teema kohta nelja väljaande põhjal kordades rohkem. 2015. aastal ilmus 28 uurimistööd pornograafia teemal ning 2016. aastal 17 akadeemilist artiklit. Oluline on juhtida siin tähelepanu ka asjaolule, et valimisse pole kaasatud 2016. aasta viimases kvartalis ilmunud artikleid. Seega võib vaid eeldada, et tõenäoliselt ilmus möödunud aastal teema kohta isegi mõnevõrra rohkem uurimistöid, kui käesoleva bakalaureusetöö tulemustest ilmneb.

Pornograafia uurimise suurenemise põhjuseks võib olla asjaolu, et sellist materjali on üha lihtsam kätte saada, iga aasta tarbivad inimesed seda üha rohkem (Pornography Statistics: Annual..., 2017) ning see mõjutab otseselt inimeste seksuaalelusi (Böhm jt, 2015; Morgan, 2011; Sun jt, 2016). Samuti on viimastel aastatel pornograafia kohta ilmunud üha rohkem artikleid seetõttu, et alates 2014. aastat ilmub esimene akadeemiline väljaanne Porn Studies, mis vaid pornograafiaga seotud teemasid uuribki (Madrigal, 2014). Ajakirja Porn Studies

olulisusele pornograafia uurimise valdkonnas võib bakalaureusetöö valimi nelja väljaande põhjal viidata see, et 2015. aastal oli aasta jooksul 28 pornograafia teemal tehtud uurimistööst 13 avaldanud Porn Studies (Joonis 2).

Teine huvitav tähelepanek, mis analüüsitud teadustöödest ilmneb on see, et bakalaureusetöö valimi põhjal on kõige rohkem uurimistöid avaldatud USA-s: veidi alla poole ehk 42 uurimistööd on sel teemal seal läbi viidud. Sealjuures tulevad teise ja kolmanda kohana pornograafia uurimises esile ka kaks teist (osaliselt) ingliskeelset riiki, kus uuritakse pornograafilist meediasisu valimi põhjal enam kui teistes riikides – Suurbritannias ja Kanadas. Eelneva põhjuseks võib olla see, et valimisse kuuluvad teadusajakirjad soosivad n-ö oma maa inimeste poolt tehtud uurimistöid. Eelkõige tuleb see esile just USA puhul: Archives on Sexual Behaviori päritolumaa on USA ning aastatel 2000–2016 ilmunud 34 artiklist on 18 tehtud just USA kohta (Joonis 4). Ehkki Journal of Sex Research väidab, et nende eesmärk on avaldada väljastpoolt Põhja-Ameerikat tehtud uurimistöid, tuleb sama tendents esile ka selle väljaande puhul. Journal of Sex Researchi päritolumaa on USA ning ajakirjas on USA-s läbi viidud uuringuid avaldatud pooltel juhtudel ehk 16 korral 32st. Samas tuleb muidugi arvestada ka asjaoluga, et USA on äärmiselt suur ning seal on tõenäoliselt rohkem võimalusi ja ressusse pornograafia uurimiseks, mistõttu paratamult tehaksegi seal teema kohta rohkem uuringuid kui näiteks mõnes väikeses Euroopa riigis. Põhjus, miks Suurbritannias on Euroopa riikidest enim pornograafilist meediasisu uuritud, võib olla selles, et ajakirjade Sexualities ja Porn Studies päritolumaa on Suurbritannia. Samuti tuleb märkida, et Feona Attwood on üks väljaande Sexualities asutaja ning ühtlasi on tegemist Porn Studies ühe peatoimetajaga. Ka see võib olla põhjuseks, mistõttu on just Suurbritanniat uuritud Euroopa riikide hulgas kõige rohkem. Eelnev võib viidata sellele, et need väljaanded on sarnase suunitlusega.

Lee ja Lee (2012) töid välja selle, et pornograafia kui tundliku teema käsitlemisel teevad uurijad sageli omavahelist koostööd. Valimi põhjal ilmneski, et enamik uuringuid, mis on pornograafia uurimiseks läbi viidud, on valminud mitme autori koostööl. 91 valimi artiklist oli 29 uurimistöö autoriks vaid üks teadlane ehk 62 korral olid teadustööd läbi viidud mitme autori koostööl. Sealjuures varieerus artiklite puhul nende autorite arv suhteliselt palju. Valimis oli teadustöid, mis olid valminud kahe kuni kaheksa autori koostööl.

Seega võib väga üldistavalt väita, et kõige rohkem tehakse pornograafia teemal uurimistöid mitme autori poolt USA-s, mida ühtlasi avaldatakse enim ka USA väljaannetes. Samuti on muutunud teema uurimine aktuaalsemaks, mistõttu ilmub igal aastal selle kohta üha enam uurimistöid.

Kuidas raamistavad valimisse kuuluvad pornograafilist meediasisu ja selle tarbimist käsitlevad artiklid teemat?

Green (2001) tõi välja, et paradigmaatiline raamistamine tõstatub juba uurimisküsimuste püstitamisel ning et sellest sõltuvad ka teadustöö aluseks olevad teooriad ja edasised valikud. Lähtudes raamistamise teooriast ilmnes, et pornograafia uurimine on aastakümnetega muutunud suhteliselt palju. Kui varasem diskursus käsitles pornograafiatarbimist kui ebanormaalsust ning hälbivat käitumist, siis tänapäeval on akadeemiline teemakäsitus pornograafiast oluliselt muutunud. 2000. aasta algusest 2016. aasta septembri lõpuni on teemat raamistanud eelkõige tarbimisharjumuste ja tarbijate iseloomustamise valdkond. Kuna inimesed tarbivad pornograafiat üha enam, siis on just nende tarbimisharjumuste teadasaamiseks viidud 21. sajandil läbi kõige rohkem uuringuid, keskendudes täpsemalt loendavatele tunnustele: kui palju tarbitakse (Downing jt, 2014), mida tarbitakse (Seto jt, 2015) ning millised on tarbimise tagajärjed inimeste seksuaalelule (Poulsen jt, 2014). Samuti on uuringute fookuses sooliste iseärasuste võrdlemine.

Kuigi enam ei läheneta pornograafia tarbimisele enamjaolt läbi ebanormaalsuse, on nüüd tõstatunud uued valdkonnad, mis teemat raamistavad. Sageli tehakse uurimistöid ka seksuaaltervise valdkonnas, uurides näiteks kas pornograafias nähtu soodustab seksuaalset riskikäitumist (Sinković jt, 2013; Bradley jt, 2016). Kolmas suurem valdkond, mis pornograafia uurimist raamistab, on pornograafiline sisu ehk teadustöid tehakse pornograafias nähtu põhjal. Analüüsitakse konkreetset žanri ning iseloomustatakse pornograafitarbijaid selle kaudu: näiteks millised on *hardcore* pornograafia tarbijad (Hald ja Malamuth, 2008).

Lisaks erinevatele valdkondadele, raamistavad teadustöid ka teooriad ehk teoreetiline raamistik (Green, 2001). Analüüsitud uurimistöödest aga ilmnes, et pea pooltes ehk 41 teadusartiklis ei olnud uurijad enda teadustööd mõne konkreetse teooriaga sidunud. Selle asemel viidati varem selles valdkonnas läbi viidud empiirilistele uuringutulemustele.

Teoreetilise raamistusena tulid aga esile sotsiaalse õppimise ja jäljendamise teooriad ning feministlik lähenemine. Kõige enam olid uurijad enda teadustöid põhistanud seksuaalse stsenaariumi teooriaga. Tegemist on teooriaga, mille järgi on inimese seksuaalne käik seotud keskkonnaga, kus ta viib ning mida on mõjutanud sotsiaalsed normid, massimeedia, isiklikud kogemused, väärtused ning hoiakud. Igas keskkonnas on kindlad sotsiaalsed normid ehk n-ö käikirjad (Braithwaite jt, 2015), millest inimene kui näitleja lähtub.

Seksuaalse stsenaariumi teooriaga on näiteks uuritud Norra heteroseksuaalsete paaride pornograafiakasutust (Daneback jt, 2009) ning paigutatud nende pornograafiatarbimine seksuaalse stsenaariumi mudelisse: näiteks paaridel, kes ei kasutanud pornograafiat enda seksuaalelu parandamiseks, on n-ö erootiline kliima väiksema sallivusega, mistõttu võib neid seksuaalse stsenaariumi järgi pidada traditsioonilisemaks. Tavaliselt uuritigi seksuaalse stsenaariumi teooria järgi inimeste käitumismustreid kindlas ühiskonnagrupis. Greeni (2001) järgi on raamistav omadus ka fraasidel ehk selleks kodeerisin uurimistööde autorite kirja pandud märksõnad. Paraku olid märksõnad suhteliselt laiali valguvad ning esile tulid vaid fraasid „*pornography*“, „*internet*“, „*sexuality*“ ja „*gender*“.

Märksõnadest enam tulid nelja väljaande põhjal esile ühiskondlikud diskursused (Smith ja Attwood, 2014), mille järgi jaguneb pornograafia käsitlemine kaheks suhteliselt vastanduvaks suunaks: *sex-positive* ja *anti-porn*. Ehkki kõige rohkem on nelja väljaande põhjal siiski teadusartikleid, mis on kirjutatud neutraalselt ning millest vastandlikud lähenemised välja ei paista, on valimi artiklite seas veidi rohkem uurimistöid, mis esindavad *anti-porn* suunda, mille järgi on pornograafia kahjustav ja seotud vägivallaga. Samas tulevad kaks lähenemist hästi esile, kui analüüsida neid väljaannete lõikes. Nii Journal of Sex Research kui ka Archives of Sexual Behavior on pigem *anti-porn* suunitlusega ning see avaldub ka väljaande artiklite uurimisküsimustest. Pornograafiat seksuaalelu normaalseks osaks pidav *sex-positive* lähenemine on aga kõige rohkem esindatud väljaandes Porn Studies, kus 18 artiklist kümnes leidis selle lähenemise tunnuseid. Ajakirjas Sexualities on kõige rohkem neutraalseid uurimistöid.

Seega võib väita, et kõige rohkem on 21. sajandil uuritud pornograafiat tarbivate inimeste tarbimisharjumusi ning neid läbi selle ja soo lõikes iseloomustatud. Sealjuures ei domineeri enam suhtumine, mille järgi seostatakse pornograafiat ebanormaalsusega. Teoreetilised

raamid seovad pornograafia eelkõige sotsiaalse õppimise ja jäljendamise teooriatega ning feministliku lähenemisega. Pornograafiat raamiv *sex-positive* ja *anti-porn* lähenemine tulevad eelkõige esile valimi väljaannete lõikes.

Millised metodoloogilised tendentsid ilmnevad pornograafilist meediasisu ja selle tarbimist käsitlevate artiklite puhul?

Green (2001) tõi välja selle, et lisaks uurimisküsimustele suunavad uurijaid teatud paradigmadesse ka metodoloogilised valikud. Bakalaureusetöö valimis leidis kõige rohkem artikleid, milles oli kasutatud kvantitatiivseid meetodeid: kokku 56 korral. Kvalitatiivseid meetodeid oli kasutatud teadustöodes oluliselt vähem ning neid leidis 31 uurimistöös. Õunapuu (2014: 12) toobki välja selle, et kvantitatiivne ja kvalitatiivne teadus on teaduse kaks avaldumisvormi.

Samas tuleb nelja erineva teadusajakirja lõikes hästi esile see, kas väljaanne eelistab kvalitatiivse või kvantitatiivse meetodiga teadusartikleid avaldada. Näiteks Sexualities ajakirjas avaldatud teadustööd olid kõik tehtud lähtudes kvalitatiivsest lähenemisviisist. Kvalitatiivset meetodit eelistab ka Porn Studies, kus seda rakendati 16 artiklis 18st. Kvantitatiivseid meetodeid eelistavad Archives of Sexual Behavior ja Journal of Sex Research, milles on pea kõikides teadustöodes ka sellist meetodit rakendatud. Seega võib Õunapuu (2014) põhjal väita ehk Archives of Sexual Behavior ja Journal of Sex Research on kvantitatiivse metodoloogiaga tõttu seotud rohkem positivistliku/objektivistliku lähenemisega ning Porn Studies ja Sexualities on kvalitatiivse metodoloogia tõttu enam seotud konstruktivistliku lähenemisega.

Pornograafilise meediasisu uurimisel on kasutatud mitmeid erinevaid andmekogumisviise. Kuna tegemist on tundliku teema, on selle uurimine mõnevõrra raskendatud (Noland, 2012), sest tegemist võib olla osade inimeste jaoks teemaga, mida nad seostavad tabudega, häbi- või süütundega ning mis asetsevad üldiselt inimeste eraeludes. Andmekogumismeetodina kasutati pornograafia kui tundliku teema uurimiseks kõige rohkem erinevaid ankeetküsitluste vorme. Selle erinevaid vorme kasutati 40 ehk pea pooltes teadustöös. Ankeetküsitluse kasutamise põhjuseks võib olla see, et see tagab uuritavatele suurema anonüümsuse (Sociological

Research Skills, 2017) kui näiteks fookusgrupi intervjuu. *Online*-ankeetküsitlust kasutati valimis olnud artiklites 28 korral, paberil olevat ankeetküsitlust aga kümnel korral.

Ankeetküsitluse tugevuseks võib olla ka see, et uurijal võimaldab see suurelt inimeste hulgalt lihtsasti andmeid koguda ja neid analüüsida (Sociological Research Skills, 2017). Samuti on tegemist meetodiga, millele saab uuritav vastata täiesti üksi ning anonüümselt. Ilmselt on meetodi lihtsus ning anonüümsuse tagamine meetodi populaarsuse põhjuseks pornograafilise meediasisu uurimisel. Samas on ka ankeetküsitlusel nõrkusi (Sociological Research Skills, 2017): näiteks ei pruugi vastaja saada küsimusest õigesti aru ega pruugi sellesse süvenda piisavalt. Samuti on keeruline kindlaks teha, kes täitis *online*-ankeetküsitluse tegelikult.

Mitmed valimi uurimistööd (Rothman jt, 2015; Vörös, 2015; Wright, 2013) aga kasutasid meetodina intervjuud. Intervjuude tugevuseks on näiteks vahetu kontakt intervjuueeritavatega, paindumus ning teemat on sel viisil võimalik põhjalikumalt analüüsida (Pros & Cons of..., 2003), kuid samal ajal on meetodi kasutamine ajamahukas ning tuleb arvestada erinevate teguritega, mis võivad intervjuud mõjutada, nagu hääletoon, küsimuste esitamise viis, märkmete tegemine ning teised mitteverbaalsed aspektid. Intervjuusid kasutati 15 artikli puhul. Intervjuudest veidi rohkem ehk 18 korral kasutati n-ö kombineeritud meetodeid ehk ühe uurimistöö raames kasutati nii ühe inimesega tehtavaid kui ka fookusgrupi intervjuusid või näiteks diskursuseanalüüsi, mida kombineeriti kvalitatiivse sisuanalüüsiga.

Valimi väljaannete puhul tuli esile ka kõikide teadusajakirjade meetodieelistus. Kõige rohkem on 2000.–2016. aastani väljaanntes Archives of Sexual Behavior ja Journal of Sex Research kasutanud andmete kogumiseks *online*-küsitlust. Porn Studies ja Sexualities on enamasti ühe teadustöö jaoks andmeid kogunud kõige rohkem mitme erineva meetodiga. Valimi suuruste kohta on aga keeruline välja tuua üldistavaid järeldusi, sest nelja väljaande põhjal varieerusid valimid suhteliselt palju: näiteks *online*-küsitlise puhul oli kõige väiksemas valimis 337 inimest, kuid suurimas valimis 15 246 inimest. Samas näiteks fookusgruppide puhul ilmnes see, et reeglina korraldati neid ühe uuringu raames mitu korda ning keskmiselt oli ühes fookusgrupis umbes kuus või seitse inimest. Ka silmast silma tehtavate intervjuude valimid varieerusid suhteliselt palju, kaasates maksimaalselt 18 255 inimest. Kui aga tuua üheksa tüüpilisema intervjuu puhul esile keskmine intervjuueeritavate hulk, siis selleks on 27 inimest.

Nelja akadeemilise väljaande põhjal tuli esile ka see, et enamasti moodustasid valimite koosseisu täiskasvanud. Täiskasvanuid on uuringutes mõnevõrra lihtsam kasutada kui näiteks lapsi, kelle puhul läheb vaja nende uuringus kaasamiseks reeglina vanema või hooldaja luba (Levine, 2008). Peale täiskasvanute moodustavad arvestatava eraldiseiva valimi koosseisu tudengid, kelle kaudu uuriti pornograafiat 19 uurimistöös.

Metodoloogiliste järelduste põhjal võib väita, et kõige rohkem uuritakse pornograafiat kvantitatiivsete meetodite abil ning andmete kogumiseks eelistakse veebis tehtavat küsitlust. Kõige uuritavam populatsioon pornograafia teemal on täiskasvanud ning valimi suurus on analüüsitud teadusartiklite põhjal äärmiselt varieeruv. Samuti tuleb kõigi analüüsitud nelja väljaande puhul esile nende kindel metodoloogiline suunitlus ning andmekogumismeetodite eelistused.

4.2. Diskussioon

Pornograafia on teema, mis aina enam on väga paljude inimeste (seksuaal)elu üks osa. Infotehnoloogia arengu tõttu on seda suhteliselt lihtne hankida ning veel lihtsam tarbida. Eelmisel aastal oli ainuüksi pornosaidil Pornhub üle 23 miljardi külastuse (Pornhub's 2016 Year..., 2017). Peale nimetatud saidi on aga sadu tuhandeid teisi lehekülgi, kust pornograafilist meediasisu tarbida. Nagu mainisin sissejuhatuses, tekitavad nii suured numbrid küsimuse, miks on Eestis pornograafia ja selle tarbimine niivõrd vähe uuritud ala. Ühtne vastus sellele küsimusele puudub. Võib-olla veel üllatavam on see, et Eesti pole ainuke riik, kus täiskasvanute pornograafiatarbimisele eriti tähelepanu ei pöörata.

Kuigi kindla liidrina pornograafiauuringutes tuli esile USA, siis tegelikult ühendab pea kõiki riike, kus pornograafilist meediasisu uuritud on, asjaolu, et enamjaolt on tegemist n-ö esimese maailma riikidega. Valimi põhjal on pornograafia täiesti uurimata ala näiteks Lõuna-Ameerikas, Aafrikas, Lähis-Idas, Venemaal. Vähene pornograafiauurimine nimetatud kohtades võib olla seotud näiteks religiooniga, mistõttu võidakse pidada pornograafiat ning selle uurimist konkreetses riigis tabuks. Näiteks Lõuna-Ameerikas on Peruus inimestest 82% usklikud, Brasiilias aga 79% ning Argentiinas 72% (Akkoc, 2015). Samas ei pruugi olla religioon peamiseks faktoriks, miks pole pornograafilist meediasisu paljudes riikides uuritud. Tegemist võib olla ka teiste põhjustega, mis tulenevad konkreetsest kultuuriruumist. Samuti

võib olla pornograafia vähene uurimine osades paikades seotud sellega, et pornotarbimisele on rakendatud erinevad seaduslikud piirangud (Hooton, 2014) või näiteks tehnoloogia arengu tõttu pole mõnes riigis sellel nii palju tarbijaid, et teema uurimine oleks vajalik. 2013. aasta seisuga oli näiteks väga paljudes Aafrika riikides internet levinud alla 20 protsendi (Internet Population..., 2013), mis tähendab seda, et tõenäoliselt ei ole seal ka pornograafiatarbimine sama levikud kui näiteks USA-s.

Üldisem põhjus, miks pole pornograafiat paljudes riikides niivõrd uuritud võib olla see, et pikka aega peeti pornograafiat ebanormaalsuseks ning hälbivaks käitumiseks. Näiteks esimene riik maailmas (Hald, 2006), mis 1967. aastal legaliseeris pornograafilise sisuga tekstide müügi ning 1969. aastal pornograafilise sisuga piltide müügi, oli Taani. Sealjuures on samuti tegemist väga tundliku teemaga, mis tungib inimese eraelusse ning millest ei pruugi uuritavad ka kergelt rääkida (Lee ja Renzetti, 1990). Tundlikel teemadel – nagu seda on pornograafia – rääkimine võib olla uuritavate jaoks ebanugav, sest teemad võivad olla seotud tabudega, häbi- ja süütundega (Noland, 2012), mida ei ole harjutud teistega jagama. Pornograafia võib olla ebameeldiv teema uuritavate jaoks ka seetõttu, et seda on pikka aega peetud ebanormaalsuseks ning normaalsusest hälbivaks käitumiseks.

Sealjuures on ühiskondlikus debatis saanud palju kõlapinda *anti-porn* ideed, mille järgi on pornograafia üks vägivalla vorme ja inimesi allutav (Smith ja Attwood, 2014) ning eelnev võib inimestes veelgi suurendada pornograafiatarbimisega seotud (vale)häbitunnet. Pornograafiavastased on ajaloo jooksul minu hinnangul olnud kindlasti häälekamad ning ka edukamad pornograafia ja vägivalla seostamises kui *sex-positive* suuna esindajad. Ehkki Andrea Dworkini ja Catharine MacKinnoni puhul on tegemist radikaalsete feministidega (Johnson-Lewis, 2016) on nende poolt kirjutatud pornograafia ja vägivalla teemal väga paljud teosed, mille ideedest lähtuvad teadustööd, mis kannavad endas või uurivad *anti-porn* ideid (Ciclitira, 2004; Cole, 2014). Tõsi on see, et pornograafia on mingil määral raamistatud lapspornograafia ning prostitutsiooniga. Näiteks Eestiski läbi viidud kriminaalpoliitika uuring uuris laste ja noorte³ puhul kokkupuuteid pornograafiaga lähtudes seksuaalvägivallast (Soo, 2016) ning prostitutsioonist (Tamm, 2016). Samas aga jäetakse pornograafiast rääkides ja uurides kõrvale tihtipeale asjaolu, et lapspornograafia ega vägivaldne pornograafia ei raamista *mainstream* pornograafiat (Cole, 2014): tegemist on äärmustega, millega kaudu on n-ö

---

³ Uuring täiskasvanuid ei käsitlenud, mistõttu toon näitena selle välja laste ja noorte kohta.

ebaõiglane kogu teemat raamistada (Klein, 2006), kuna sellised žanrid peegelda representatiivselt *mainstream* pornograafiat.

Seesugusele ühiskondlikult domineerivale *anti-porn* diskursusele on viimastel aastatel aina enam vastandunud *sex-positive* lähenemine, mis leiab, et pornograafia on inimeste seksuaalelu osa ning seda peaks uurima samamoodi nagu igasugust teist kultuuri. (Smith ja Attwood, 2014). Ehkki sellised lähenemised on tekkinud mitmekümnete aastate jooksul, tuleb bakalaureusetöö valimist välja, et just *sex-positive* lähenemine on enam n-ö pilti tulnud viimastel aastatel. Paljuskki on ühiskondlik diskursus muutunud pärast väljaande Porn Studies ilmumist, mis analüüsib pornograafiat tavapärasest käsitlusest teistmoodi, uurides ka teemasid, millele aastakümneid ilmunud ajakirjad Archives of Sexual Behavior ja Journal of Sex Research pole erilist tähelepanu pööranud, näiteks uurimistööd pornotööstuse kohta läbi sisuloojate (Berg, 2016; Tsaliki ja Chronaki, 2016; Wood, 2015).

Lisaks pornograafiat raamistavatele ühiskondlike diskursustele, tuli bakalaureusetöö põhjal esile see, et iga teadusajakiri raamistab teemat erinevalt. Kui teha nelja väljaande põhjal üldistusi, siis ilmneb tulemustest, et väljaanded Archives of Sexual Behavior ja Journal of Sex Research on teineteisega suhteliselt sarnased. Tegemist on teadusajakirjadega, mis kasutavad kvantitatiivseid meetodeid, eelistavaid andmekogumismeetodina küsitlusi ning avaldavad kõige rohkem ajakirja väljaandja riigis läbi viidud teadustöid, milles domineerib uurimistööde analüüsimise põhjal *anti-porn* suund. Eelnevast lähtudes nimetan neid kahte väljaannet üldistavalt valimi konservatiivseteks teadusajakirjadeks. Täpselt vastupidised aspektid tulevad esile aga Porn Studies ja Sexualities puhul: väljaandega sama riigi uurija ei paista olevat teadustöö publitseerimisel eelisseisus, enamasti eelistakse kvalitatiivseid meetodeid, andmeid kogutakse kas intervjuude või mitme meetodi kombineerimisel ning bakalaureusetöös analüüsitud artiklitest tuli kahest vastanduvast lähenemisest selgelt esile *sex-positive* suhtumine. Seega nimetan neid teadusajakirju üldistavalt progressiivseteks väljaanneteks. Oluline on märkida ka seda, et viimati välja toodud ajakirjad võivad juba rohkem sarnaneda sellepärast, et Feona Attwood on üks väljaande Sexualities asutaja (Sexualities, 2016) ning samuti on tegemist Porn Studies ühe peatoimetajaga (Editorial board, 2017b).

Archives of Sexual Behavior ja Journal of Sex Research on minu hinnangul n-ö konservatiivsemad ka seetõttu, et nende artiklid on väga kindla struktuuriga, mistõttu on

artiklitest oluliselt lihtsam ka soovitud informatsiooni leida. Mõlema väljaande artiklites on ära toodud eraldi alapealkirjadena töö meetod, valim, valimi moodustamise strateegia ning tulemused. Teadusajakirja Sexualities struktuur on aga oluliselt keerulisem ning seesugused kindlad alapealkirjad on vaid osadel artiklitel. Seega pole nii lihtne leida artiklist näiteks informatsiooni teoreetilise raamistiku kohta. Ka Porn Studies paistab silma enda suhteliselt struktuuritu ülesehituse poolt. Artikli erinevad osad on omavahel väga põimunud, mistõttu on veidi keerulisem leida tekstist nii meetodit, valimit, teooriad kui ka tulemusi. Kuna Porn Studies väljaanne alustas ilmumist alles suhteliselt hiljuti, 2014. aastal (Madrigal, 2014), siis võib-olla põhjus, miks pole artiklites sarnast ning hästi struktureeritud stiili, on selles, et tegemist on väljaandega, mis on veel kujunemisjärgus. Samas jäi mulle mulje, et artiklites kindla struktuuri puudumine võibki olla väljaande üks taotlus, mis viitab muutustele, vabamale kirjutamisstiilile, lähtudes toimetajate eelistustest.

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli anda neljas teadusväljaandes avaldatud artiklite erinevaid tunnuseid analüüsides ülevaade pornograafia uurimisest 2000.–2016. aastani. Suhteliselt sarnase töö on varem avaldanud Short jt (2012), mis keskendus kümne aasta pornograafiauuringute metodoloogiale ja sisule. Bakalaureusetöö ja Shorti jt (2012) üheks erinevuseks on see, et Short jt (2012) ei põhista enda uuringu tulemusi teooriale ning selline alapeatükk kui teoreetiline raamistik puudub. See tendents tuli tegelikult esile ka bakalaureusetöös analüüsitud teadustöödest. Kuna uurisin seda, kuidas erinevad aspektid pornograafia uurimist raamistavat, siis tundus mõistlik lähtuda raamistamise teooriast. Enne valimi artiklite analüüsimist eeldasin, et sellisest teooriast on varemgi lähtutud pornograafia uurimisel. Tegelikult ei tulnud teooria aga analüüsitud töödes esile ning selgelt ilmnes see, et sageli selle valdkonna uurijaid ei põhistagi enda uurimistööd mõnele suuremale raamivale teooriale. Esile tulid vaid sotsiaalse õppimise ja jälgendamisega seotud teooriad, mis tegelikult on ka praktilisemad raamistamaks empiirilisi pornograafiauuringuid.

Paljuski aga bakalaureusetöö ning Short jt (2012) poolt tehtud kriitiline ülevaade pornograafiast sarnanevad. Ka Short jt alustasid valimi moodustamist otsides kahest andmebaasist sarnaste terminitega „*internet pornography*“ ja „*sexually explicit material*“ artikleid, mis on pornograafiat käsitletud. Nende valimis 41 artiklit oli kvantitatiivse loomusega ning vaid 2 kvalitatiivsed (Short jt, 2012). Seegi tendents tuli esile ka käesoleva bakalaureusetöö tulemustest. Samuti langeb kahe uurimistöö puhul kokku see, et

kvantitatiivsetest meetoditest kasutati kõige rohkem *online*-küsitlust ning seejärel küsitlust paberil. Kvalitatiivsetest meetoditest oli aga nii bakalaureusetöö kui ka Short jt (2012) uuringu põhjal esindatud enim silmast silma intervjuu. Veel on mõlema teadustöö sarnasus see, et pornograafiat uurides on valimi suurused äärmiselt varieeruvad (Peatükk 3.3.2.). Short jt (2012) toob välja ka selle, et paljudes uuringutes ei olnud pornograafia defineeritud, mistõttu pidi uuritav selle enda jaoks ise tõlgendama. Ehkki bakalaureusetöö valimi artiklites ma seda aspekti konkreetset ei analüüsinud, märkasin samuti, et üldiselt pornograafiat (ning ka teisigi termineid) teadustöodes ei defineerita. Short jt (2012) järgi ilmnis analüüsitud teadustööde põhjal seegi, et kõige rohkem uuritakse pornokasutajatelt põhjuseid ja eesmäärke pornograafia tarbimisel. Eelneva põhjal võib väita, et ehkki bakalaureusetöö valim oli suurem ning ajaliselt pikem, olid kattuvate analüüsitud kategooriate tulemused kahe teadustöö põhjal vägagi sarnased.

Pornograafiat võib pidada suhteliselt kirgi kütvaks teemaks, kus sageli tulevad uurijate isiklikud arvamused esile ka nende teadustöödest. Nagu eelnevalt mainisin, siis tegemist on tundliku teemaga, mis võib olla ka põhjuseks miks tulid bakalaureusetöö põhjal kõige rohkem esile kvantitatiivsed uurimistööd ankeetküsitlustega (Braithwaite jt, 2015; Grubbs jt, 2015; Morgan, 2011; Paul, 2009). Samas nõuab tundlik teema vahel just otsest kontakti uurija ja uuritava vahel (Dickson-Swift jt, 2009), mis ilmes ka paaris bakalaureusetöö analüüsitud artiklitest. Näiteks Adams-Thies (2015) uuris 15 aasta jooksul, kuidas homoseksuaalsed mehed suhtuvad pornograafiasse nendega aja jooksul vesteldes ning neid aastate jooksul jälgides. Kuna uurija ning uuritavad olid pidevas kontaktis, siis sai uurija lumepallimeetodi abil teadustöö valimisse läbi isikliku kontakti ka teisi homoseksuaalseid inimesi. Valerie Webber (2013) on aga uurija, kes on ka ise tootnud ning osalenud pornograafilises materjalis, mistõttu võib eeldada, et tõenäoliselt tekkis tema uuringus kaheksal naisel, keda ta intervjueris homoseksuaalse pornograafiatootmise teemal, uurijaga usalduslikum suhe.

Sealjuures on pornograafia uurimisega ka tugevalt seotud eetika. Ehkki eraldi kategooriana ma tööde eetilisust käesolevas töö ei analüüsinud, tuli pea kõikidest inimesi uurivatest artiklitest esile see, et uurimistöö on heaks kiitnud mõni eetikakomisjon ning alaealiste puhul on saadud teema uurimiseks luba noorte vanematelt (Löfgren-Mårtenson ja Månsson, 2010; Peter ja Valkenburg, 2011; Students as research..., 2012). Ühe eetilise kaalutluskohana tudengite kaasamisel uurimistöösse on see, kas neile tagatakse uuringus osalemise eest

ainepunkte (Negash jt, 2016; Olmstead jt, 2013). Kui uuring on selliselt üles ehitatud, siis peaks olema tudengitel võimalus ka alternatiivsele viisile neid ainepunkte teenida ehk nad ei ole kohustatud uuringus osalema (Students as research..., 2012). Veel huvitavam eetiline aspekt, mis osadest analüüsitud teadustöödest ilmnes ning millega tulevikus peaks kindlasti põhjalikumalt tegelema oli see, et osades uuringutes osalemise eest said uuritavad raha või kinkekaarte (Arrington-Sanders jt, 2015; Peter ja Valkenburg, 2011; Weinberg jt, 2010) ning ühes uuringus osalemise eest sai uuritav kas kolm pudelit veini või 250 DKK ehk umbes 40 USA dollarit (Hald ja Malamuth, 2015) või näiteks viie euro väärtuses kondoomi ning libesti (Jonas jt, 2014).

Kokkuvõtvalt toovad Sieber ja Stanley (1988:55 viidatud Dickson-Swift jt, 2008 kaudu) välja veel ühe aspekti, mis on seotud tundlike teemade vähese uurimisega: tundlikud teemad kätkevad endas sageli ühiskonna valulikke küsimusi ning kuigi tundlike teemade puhul eetiliste aspektide eiramine ei ole vastutustundlik, siis veel vähem on vastutustundlik see, kui teemasid ei käsitleta pelgalt seetõttu, et vältida vastustust ning vastuolulisi uurimissubjekte, nagu näiteks ka pornograafia uurimist.

4.3. Meetodi kriitika

Bakalaureusetöö valimi moodustasid kolm teadusajakirja, mis olid kahe andmebaasi põhjal pornograafia teemal kõige rohkem kirjutisi avaldanud. Lisaks neile ka Porn Studies, mis on esimene akadeemiline väljaanne, mis on pühendatud pornograafiaga seotud teemade uurimisele. Leian, et Porn Studies'i lisamine valimisse oli põhjendatud, sest tegemist on ajakirjaga, mis on kõige tihedamalt seotud pornograafia teemaga. Samas aga tihe seotus nimetatud teemaga, muudab valimi veidi kallutatuks, sest ehkki Porn Studies'i toimetajad ei pea väljaannet *sex-positive* suuna esindajaks (Cadwalladr, 2013), viitavad paljud artiklid sellele, et tegemist pole väljaandega, mis üritaks siduda näiteks pornograafiat naistevastase vägivallaga. Ka ilmnes analüüsitud artiklitest, et tegelikult tuleb *sex-positive* lähenemine esile väga paljudest Porn Studies'i uurimistöödest.

Kuigi valisin valimisse kõik ajakirjad peale Porn Studiesi samade kriteeriumide alusel, on siiski oluline märkida, et ka nende väljaannete ja artiklite valimisse kaasamise puhul tegin eelnevalt välistavaid otsuseid. Pornograafia uurimise kohta saab teha n-ö ülevaadet ka teistest

kriteeriumidest lähtudes ning teisi väljaandeid valimisse kaasates. Bakalaureusetöös teen järeldusi teema uurimise kohta küll valimi väljaannete põhjal, kuid tegelikult ei saa teha nende põhjal kõike üldistusi pornograafia uurimise kohta. Tegemist on tulemuste ja järeldustega, mis on tehtud nelja teadusajakirja analüüsitud artiklite põhjal.

Valimi moodustasid nelja akadeemilise väljaande artiklid, kuid tegelikult tuli nende puhul esile see, et väga paljud Porn Studies ja Sexualities artiklid ei vastanud bakalaureusetöö valimi kriteeriumidele⁴, mistõttu ei saanud ma neid ka analüüsitava valimisse kaasata. Kuna nelja ajakirja artiklite proportsioonid olid valimis erinevad, siis paratamatult iseloomustavad osad analüüsitavad kategooriad rohkem neid väljaandeid ja nende ajakirjade kaudu teema uurimist, mille artiklid vastasid enam minu uurimistöö kriteeriumidele. Samuti jäid kindlate kriteeriumide tõttu valimist välja artiklid osadest riikidest, kus tegelikult on pornograafia teemat mingil moel näiteks käsitletud. Tegelikult oleks olnud ka üheks valimi moodustamise strateegiaks see, et kaasan kõikidest väljaannetest sama palju artikleid valimisse. Samas kuna nelja väljaande stiil on suhteliselt erinev, siis oleks olnud tõenäoliselt järeldusi teema kohta sel viisil keerulisem teha.

Leian, et minu töö üheks tugevuseks oli selgelt piiritletud ajaline valim – 2000. aasta algusest 2016. aasta septembrikuu lõpuni. Samas on valimi periood (peaaegu 17 aastat) suhteliselt pikk periood, mille põhjal teha järeldusi teema kohta, mis on väga seotud just tehnoloogia arenguga. Ka tulemusest ilmnes see, et tegelikult ilmus valimi põhjal aastas üle kahe uurimistöö pornograafia teemal alles 2010. aastal. Seega oleks võib-olla olnud mõistlik kaasata valimisse näiteks vaid viimased kümme aastat. Samas andis valimi alguseks 2000. aasta valimine võimaluse teha üldistusi 21. sajandi kohta ning samuti näitas täpsemalt seda, millal hakati pornograafiat rohkem uurima.

Valimis kombineerisin kolme erinevat andmeanalüüsimeetodit: standardiseeritud kontentanalüüs, kvalitatiivne sisuanalüüs ja diskursuseanalüüs. Leian, et kõikide nende meetodite kasutamine oli põhjendatud, sest just sel viisil sain anda enda hinnangul piisava ülevaate sellest, mida ning kuidas on varem pornograafilise meediasisu tarbimise kohta uuritud. Seesugust kombineeritud meetodit kasutades sain ühtviisi anda nii arvulisi tulemusi

---

⁴ Bakalaureusetöö valimis olid empiirilised artiklid, milles oli kirjas andmekogumismeetod ja valim.

kui ka selgitada nende sisu. Diskursuseanalüüsi kaudu sain aga esile tuua artiklite raamistava lähenemise pornograafiasse.

Leian, et bakalaureusetöö maht oli võrdlemisi suur ning fookust oli töö otsingulise eesmärgi ja vähese uurijakogemuse tõttu kohati keeruline hoida. Valimis oli 91 teadusartiklit ning töös 13 põhikategooriat, millest pea kõikidel olid veel alakategooriad. Kuna rakendasin kolme erinevat andemete analüüsimeetodit, siis andmete analüüsime oli äärmiselt ajamahukas. Samuti oli töö ajamahukas ka seetõttu, et enne teadusartikli valimisse kaasamist, pidin selle kord juba (põgusamalt) läbi töötama, et teada saada, kas artiklis on kirjas kindel meetod ja valim. Bakalaureusetöö eesmärgiks oli anda ülevaade sellest, kuidas on pornograafiat uuritud, mistõttu oli analüüsitava kategooriate rohkus hea, sest nii sain anda artiklite erinevatest nüanssidest parema ülevaate. Samas oleks ehk bakalaureusetöö raames piisanud ka vähemate aspektide analüüsimisest. Näiteks bakalaureusetööga sarnanevas Short jt (2012) uurimistöös analüüsiti põhjalikumalt vaid uurimistööde sisu ning metodoloogiat. Samal ajal oli Short jt (2012) valimis pea kaks korda vähem analüüsitavaid teadustöid, mitu akadeemikut uurimiserühmas, töö oluliselt põgusam ning teooriale põhistamata.

Toon aga kriitikana välja teoreetilise raamistiku kategooria, millesse märkisin teooriad ja lähenemised, mida oli konkreetses artiklis kasutatud. Kuna tegemist on bakalaureusetööga ning olen alles algaja uurija rollis, siis võib-olla ei suutnud ma teadusartiklitest kõiki teooriad ja lähenemisi tuvastada. Seda enam, et väga paljudes teadustöodes ei olnud eraldi teooria peatükki, mis oleks andnud selle jaoks suuniseid. Kriitikana toon välja ka märksõnade kategooria. Valimi ühes väljaandes märksõnad puudusid ning kuigi märksõnu tabelisse kandes koondasin kokku samad sõnad, siis tegelikult märksõnastavad uurijad enda teadustöid väga paljude sünonüümide ja sarnaste fraasidega, mistõttu ei hakanud ma neid enda nägemuse järgi koondama. Samuti oleksin võinud ühe kategooriana Shorti jt (2012) eeskujul vaadata, kas ja kuidas üldse uurimistöodes pornograafiat defineeritakse. Lisaks toon välja selle, et mõni teine uurija ei pruugi uurimisküsimuste ja hüpoteeside põhjal artiklite teemasid samal viisil kodeerida nagu mina.

Otsisin analüüsitud artiklitest ka *anti-porn* ja *sex-positive* lähenemisi kindlate tunnuste abil. See aga, et jaotasin tööd vastava lähenemise alla, ei tähenda automaatselt seda, et uurija oleks seda taotlenud. Analüüsitud teadustöodes ei kohanud ma kordagi, et mõni uurija oleks ise

enda tööd kindlast suunast lähtudes iseloomustanud. Samas leian, et liigitasin tööd vastava lähenemise alla põhjendatult ning n-ö õiglaselt. Sealjuures, oli kasutusel ka „neutraalne“ kategooria, kuhu kuulusid tööd, millest ei leidnud ma tõendeid, et paigutada töö kas *anti-porn* või *sex-positive* lähenemise alla.

4.4. Edasised võimalikud uurimissuunad

Pornograafia teemat on Eestis vähe uuritud, eelkõige täiskasvanute seas, mistõttu on üldiselt teemal kui kaardistamata alal mitmeid uurimisvõimalusi. Kuna aga bakalaureusetöö raames töötasin kirjalike allikatega ning analüüsisin neid, siis toon esmalt välja võimalused, kuidas jätkata tööd teadustekstidega.

Üheks võimaluseks on tulevikus kaasata teadustöösse rohkem analüüsitavaid üksuseid. Bakalaureusetöös tõin analüüsitud uurimisküsimuste ja hüpoteeside põhjal välja valdkonnad, mille kaudu on pornograafiat uuritud. Samas kogusin esialgu tegelikult andmeid ka uurimistööde tulemuste kohta ehk kas hüpoteesid pidasid paika ning mis ilmnes uurimisküsimustest. Kuna aga tulemuste kategooria analüüsimine oleks osutunud väga ajamahukaks ning nende kaasamine bakalaureusetöösse polnud ka üks eesmärkidest, siis otsustasin tulemuste välja toomisest loobuda. Seega saaks tulevikus kaasata teadustöösse ka artiklite tulemused. Niisamuti on tulevikus võimalik pöörata rohkem tähelepanu teadusartiklite eetilisele aspektile, mis tuleb eriti hästi esile pornograafia kui tundliku teema puhul. Kogusin tegelikult ka käesoleva töö raames andmeid eetiliste aspektide kohta, kuid nende kaasamine andemete analüüsi oleks teinud juba suhteliselt mahuka bakalaureusetöö mahu veelgi suuremaks.

Teiseks võimaluseks on valimi spetsiifilisemaks muutumine. Huvitav oleks rohkemate teadusajakirjade põhjal analüüsida näiteks metodoloogilisi iseärasusi pornograafia uurimisel. Eeskujuks saaks võtta Short jt (2012) teadustöö, mis keskenduski kümne aasta põhjal pornograafia teemal ilmunud artiklite sisule ja metodoloogiale. Seejuures saab tegelikult siduda tulevikus töö enam näiteks mõne konkreetse valdkonna uurimisega: näiteks võtta fookuseks feministlik pornograafia ning uurida selle muutumist ajas.

Kuna käesolev bakalaureusetöö ei ole niivõrd Eesti-keskne, siis pean töö huvitavaks edasiarenduseks varianti fokuseerida läbi viidud uuring tugevamalt mõnele relevantsele aspektile, tõlkida inglise keelde ning püüda seda ehk mõnes teadusajakirjas publitseerida.

Bakalaureusetöö artikleid analüüsides sain tegelikult ka konkreetseid mõtteid, kuidas uurida Eestis täiskasvanute seas pornograafia teemat. Kuigi järgmised soovitused pole võib-olla nii otsesed bakalaureusetöö edasiarendused, leian, olen saanud piisavalt ideid ning olen piisavalt teadlik eetilistest ja tundlikes aspektidest, et mõelda teema reaalsele uurimisele inimeste peal. Eestlaste pornotarbimise uurimisel võiks olla eeskujuks Soomes Paasoneni jt (2015) tehtud uuring, kus analüüsiti tagasivaatavalt pornograafiatarbimist Soomes. Selleks lasid uurijad kirjutada valimisse kuuluvatel inimestel üles enda meenutused pornograafiaga kokkupuudetest. Just sellisest uuringust võiks Eestis alustada, sest siis saaks teada, kuidas on täiskasvanutel pornograafiatarbimine alanud ning milliseid emotsioone see neis tekitab ehk kuidas sellest kirjutatakse. Kuna andmekogumismeetodiks oleksid valimisse kuuluvate inimeste kirjutised, siis on neil kontroll ka selle üle, kui palju informatsiooni nad enda kohta ära annavad.

Teiseks n-ö rakenduslikuks variandiks on alustada pornograafiatarbimise uurimisest tudengite seas, võttes eeskujuks Böhm jt, (2015) uuringu, kus uuriti tudengite soolisi erinevusi pornotarbimisel. Tudengite seas oleks uuringu läbiviimine tegelikult kõige mõistlikum, sest tõenäoliselt on just nemad kõige rohkem pornograafiaga kokku puutunud ning see pole nende jaoks niivõrd tabuteema kui näiteks vanemate inimeste jaoks, kes võivad pornograafias näha vaid *anti-porn* lähenemisele iseloomulikke jooni, nagu vägivald ja inimeste allutamine. Paljud välismaal tehtud uuringud on tudengitele uuringutes osalemise eest andnud ainepunkte (Negash jt, 2016; Olmstead jt, 2013; Paul, 2009; Sirianni ja Vishwanath, 2016). Ehkki ma pole kindel, kas tudengid peaksid saama uuringus osalemise eest ainepunkte ja kuivõrd eetiline see on, võivad uuringus osalemise motiiviks ainepunktid siiski olla ning nende abil võib olla lihtsam tudengeid uuringutesse leida.

KOKKUVÕTE

Pornograafiline meediasisu on tehnoloogia arengu tõttu muutnud üha kättesaadavaks, mistõttu saavad inimesed seda tarbida sisuliselt igal hetkel. Pornograafia on paljude inimeste jaoks üks osa seksuaalelust ning osad neist üritavad pornograafias nähtut jäljendada ning võrrelda enda seksuaaluskuseid nähtuga. Sealjuures on pornograafia puhul tegemist tundliku teemaga, millele tuleb erilisel tähelepanu pöörata ning mis võib mõjutada seda, kui palju ja kuidas pornograafiat uuritakse.

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli teha ülevaade sellest, kuidas ning mil määral on pornograafiat alates 2000. aasta algusest kuni 2016. aasta septembri lõpuni akadeemiliselt uuritud, põhinedes neljal peamisel ajakirjal, mis teemaga seonduvaid artikleid on avaldanud. Kuna pornograafia ja selle tarbimine on Eestis täiskasvanute seas äärmiselt vähe uuritud ala, siis keskendusingi ühtegi riiki välistamata sellele, kuidas on pornograafiat maailmas uuritud, andes ülevaate ka aja jooksul toimunud pornograafia akadeemilisest ja ühiskondlikust raamistamisest. Bakalaureusetöö valimi moodustasid nelja erineva pornograafiat käsitleva teadusajakirja (Journal of Sex Research, Archives of Sexual Behavior, Porn Studies ja Sexualities) 91 artiklit. Andmeanalüüsimeetoditest kasutasin standardiseeritud kontentanalüüsi, kvalitatiivset sisuanalüüsi ja diskursuseanalüüsi.

Mitmete analüüsitavate kategooriate ja uurimisküsimuste põhjal oli töö eesmärgiks saada vastused kolmele peamisele küsimusele.

1. Millised tendentsid ilmnevad pornograafilist meediasisu ja selle tarbimist käsitlevates uuringutes 21. sajandil avaldatud inglisekeelsete artiklite põhjal?
2. Kuidas raamistavad valimisse kuuluvad pornograafilist meediasisu ja selle tarbimist käsitlevad artiklid teemat?
3. Millised metodoloogilised tendentsid ilmnevad pornograafilist meediasisu ja selle tarbimist käsitlevate artiklite puhul?

Samuti sain analüüsitud andmete põhjal iseloomustada valimi nelja teadusajakirja.

Tulemustest ilmnes, et pornograafia uurimine on maailmas jagunenud suhteliselt ebavõrdselt ning kõige rohkem uurimistöid viiakse läbi USA-s ning ka avaldatakse USA teadlaste poolt väljaannetes, mille päritolumaa on USA. Eelnev tuli eelkõige esile Journal of Sex Researchi ja

Archives of Sexual Behavior puhul. Pornograafia uurimine on analüüsitud valimi põhjal alates 2013. aastast kasvanud ning teemale pööratakse üha rohkem tähelepanu. Enamasti on pornograafia kui tundliku teema kohta tehtud uurimistööd valminud mitme uurija koostööl. Analüüsitud artiklitest tuli esile ka see, et 21. sajandi jooksul on kõige rohkem uuritud pornograafia puhul inimeste tarbimisharjumusi ning selle põhjal tarbijaid iseloomustatud. Samuti on palju tähelepanu pööratud soolistele erinevustele, seksuaalsele riskikäitumisele ja tervisega seotud teemadele ning pornograafias nähtu analüüsimisele. Valimi põhjal on pornograafiat kõige rohkem uuritud kvantitatiivselt ning andmekogumismeetodidest oli enim kasutatud *online*-küsitlus. Kvalitatiivsete uurimistööde puhul kasutati kõige rohkem silmast silma intervjuusid.

Enamasti pornograafiat uurides teadlased mõnest kindlast teoreetilisest raamistusest ei lähtu. Siiski ilmnes see, et kõige rohkem põhistatakse uurimistöid seksuaalse stsenaariumi ehk laiemalt sotsiaalse õppimise ja jälgendamise teooriatele. Nelja analüüsitud väljaande puhul tuli esile ka see, et Archives of Sexual Behavior tööd kannavad endas rohkem *anti-porn* lähenemist, mille järgi on pornograafia tihedalt seotud vägivallaga ning Porn Studies ja Sexualities teadusartiklid esindavad *sex-positive* suunda, mis peab pornograafiat seksuaalelu üheks normaalseks osaks. Bakalaureusetööst ilmneseid selged viisid, kuidas pornograafiat on 21. sajandil uuritud. Sealjuures tulid hästi esile ka analüüsitud tunnused nelja erineva väljaande põhjal, mis annavad pornograafia uurijatele aimu konkreetsete teadusajakirjade publitseerimisloogikast ning võivad aidata neil enda teadustöid rahvusvaheliselt publitseerida.

Käesolev bakalaureusetöö on esimene põhjalikum eestikeelne ülevaatlik uurimistöö, mis toob välja selle, kuidas on pornograafiat uuritud ning ka mitmeid võimalusi teema edasiseks uurimiseks. Loodetavasti ei jää Eestis pornograafia uurimise takistuseks tsitaat, millele viitasin töö sissejuhatuses: „*You don't want to be “the porn guy”*,” ning tulevikus ilmub ka Eestis mõni empiiriline teadustöö, mis uuriks eestlaste pornograafiatarbimist.

SUMMARY

A review of empirical studies about pornography from 2000 until 2016 based on four topically relevant academic journals

The aim of the present bachelor's thesis is to give an overview about how pornography has been researched academically from the beginning of 2000 until the end of September 2016. Year by year pornography is becoming more accessible and for some people pornography has become one aspect of normal sexual life. In addition, according to the statistics Pornhub recently published, there were 23 billion visits to their site in the year 2016. When it comes to Estonia, there are almost no academic studies published about pornography usage among adults.

The sample for the present bachelor's thesis consists of four academic journals that publish empirical works about pornography: Journal of Sex Research, Archives of Sexual Behavior, Sexualities and Porn Studies. In total, 91 empirical articles were analyzed while using different research methods such as content analysis, qualitative data analysis and discourse analysis. The research comprises many different categories and therefore had enough various results to make conclusions about each journal publishing strategy.

The present bachelor's thesis consists of four grand chapters. In the first chapter I explain the theory of framing and topics and issues that have framed both academic studies and public attitudes about pornography. Thesis research questions are also part of the first chapter. The second part introduces the sampling process for the present thesis and focuses on the methodologies used. All results are written in the third chapter. The fourth chapter consists of conclusions, discussion, methodology criticism and different opportunities or future research in this field based on the results of the analysis.

The goal of the present thesis is to answer to three main questions which all were also subdivided:

- Based on the four academic journals from year 2000 until 2016, what trends occur when researching pornography?
- Based on the analyzed articles, how is pornography as a research topic framed?

- What kind of methodological trends occurs, based on the analyzed articles?

According to analyzed articles researching the field of pornography has become more popular since 2013. It stands out that empirical articles about pornography and its consumption are usually collaborative works. Geographically speaking, the division about researching pornography is very uneven around the world: most studies are usually conducted in the United States by the American researchers and also published in the journals based on US. The division about doing research on pornography is very uneven around the world. The most researched fields among pornography are concerning its users: what kind of pornography and how often they use; why do they use it; how do pornography consumption differs from each other by gender; does watching unsafe sex acts lead to unsafe sex life in real world.

As a result of the research it appeared that there are two kinds of attitudes that stand out from the academic articles. The first – anti-porn attitude – signifies that porn is “bad” and consists of different violent acts. The other – sex-positive attitude – considers pornography as one of the aspects of sex life and does not connect pornography automatically with violence. As a result of the research it appeared that these attitudes are very closely associated with certain academic journals. The Journal of Sex Research and Archives of Sexual Behaviour seems to favour anti-porn attitudes and frames their research topic through anti-porn ideas. Sexualities and Porn Studies prefers sex-positive attitudes and frames pornography as any other culture field. In addition, there are a lot of articles where are no theoretical framework used when researching pornography. The only theory that stood out was sexual script theory.

Most studies about pornography use quantitative methods such as online-questionnaires. When it comes to qualitative methods, face-to-face interviews have been used the most. The reason why quantitative methods are in favour may be because it is cheaper and it might be also easier to use them for researching as sensitive topic as pornography: cause those methods do not necessarily need face-to-face contact with the researcher and it might be easier for research subjects to disclose personal information about themselves with feelings of more anonymity. It also occurred that Journal of Sex Research and Archives of Sexual Behaviour prefers quantitative methods more than Sexualities and Porn Studies.

The present bachelor's thesis is the first comprehensive review about pornography in Estonian. Now when the researchers are more aware of the publishing strategies that analyzed journals use, they might find it easier to publish their scientific articles in these journals internationally. Hopefully porn as a research subject in Estonia and in elsewhere will not be dictated by saying „You don't want to be “*the porn guy*”,“ (Burke, 2014).

KASUTATUD ALLIKAD

1. Adams-Thies, B. (2015). Choosing the right partner means choosing the right porn: how gay porn communicates in the home. *Porn Studies*, 2:2-3, 123–136. doi:10.1080/23268743.2015.1060007,
2. Akkoc, R. (2015). Mapped: These are the world's most religious countries. *The Telegraph*, 13. aprill. Kasutatud jaanuar 2017
<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/11530382/Mapped-These-are-the-worlds-most-religious-countries.html>
3. Albright, J. M. (2008). Sex in America Online: An Exploration of Sex, Marital Status, and Sexual Identity in Internet Sex Seeking and Its Impacts. *The Journal of Sex Research*. 45:2, 175–186. doi:10.1080/00224490801987481.
4. Albury, K. (2009). Reading Porn Reparatively. *Sexualities*, 12:5, 647–653. doi:10.1177/1363460709340373.
5. Albury, K. (2014). Porn and sex education, porn as sex education. *Porn Studies*, 1:1–2, 172–181. doi:10.1080/23268743.2013.863654.
6. Albury, K. (2015). Iloveclaude.com: pornographic vernacular in sexual health promotion for women. *Porn Studies*, 2:2–3, 222–236. doi:10.1080/23268743.2015.1052938.
7. Allen, A. (2016). Feminist Perspectives on Power. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, 7. juuli. Kasutatud jaanuar 2017
<https://plato.stanford.edu/entries/feminist-power/>
8. Arrington-Sanders, R., Harper, G. W, Morgan, A., Ogunbajo, A., Trent, M. ja Fortenberry, J. D. (2015). The Role of Sexually Explicit Material in the Sexual Development of Same-Sex-Attracted Black Adolescent Males. *Archives of Sexual Behavior*, 44 (3): 597–608. doi:10.1007/s10508-014-0416-x.
9. Attwood, F. (2002). Reading Porn: The Paradigm Shift. in Pornography Research. *Sexualities*, 5 (1): 91–105. doi:10.1177/1363460702005001005.
10. Babchishin, K. M., Hanson, R. K. ja VanZuylen, H. (2015). Online Child Pornography Offenders are Different: A Meta-analysis of the Characteristics of Online and Offline Sex Offenders Against Children. *Archives of Sexual Behavior*, 44:1, 45–66. doi:10.1007/s10508-014-0270-x.

11. Bandura, A. (1971). *Social Learning Theory*. New York City: General Learning Press.
Kasutatud november 2016
http://www.esludwig.com/uploads/2/6/1/0/26105457/bandura_sociallearningtheory.pdf
12. Bank, K. (2010). „Tahan särada, teada, et ma olen ilus“: Suvetüdraku konkursi diskursused osalejate ja Õhtulehe tõlgendustes. Magistritöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut.
13. Barker, M. (2014). The ‘problem’ of sexual fantasies. *Porn Studies*, 1:1–2, 143–160. doi:10.1080/23268743.2013.863656.
14. Barron, M. ja Kimmel, M. (2000). Sexual violence in three pornographic media: Toward a sociological explanation. *The Journal of Sex Research*, 37:2, 161–168. doi:10.1080/00224490009552033.
15. Beggan, J. K. ja Allison, S. T. (2003). Reflexivity in the Pornographic Films of Candida Royalle. *Sexualities*, 6:3–4, 301–324. doi:10.1177/136346070363003.
16. Benford, D. R. ja Snow, A. D. (2000). Framing processes and social movements: An overview and assessment. *Annual Review of Sociology*, 26, 611–639. doi:10.1146/annurev.soc.26.1.611.
17. Benjamin, O. ja Tlusten, D. (2010). Intimacy and/or degradation: Heterosexual images of togetherness and women’s embracement of pornography. *Sexualities*, 13:5, 599–23. doi:10.1177/1363460710376492.
18. Beres, M. A. (2014). Points of Convergence: Introducing Sexual Scripting Theory to Discourse Approaches to the Study of Sexuality. *Sexuality & Culture*, 18: 76–88. doi:10.1007/s12119-013-9176-3.
19. Berg, H. (2014). Labouring porn studies. *Porn Studies*, 1:1–2, 75–79. doi:10.1080/23268743.2013.874621.
20. Berg, H. (2016). ‘A scene is just a marketing tool’: alternative income streams in porn’s gig economy. *Porn Studies*, 3:2, 160–174. doi:10.1080/23268743.2016.1184478.
21. Bergner, D. (2009). What do women want?. *The New York Times Magazine*, 22. jaanuar. Kasutatud oktoober 2016
http://www.nytimes.com/2009/01/25/magazine/25desire-t.html?_r=2&
22. Bhattacharjee, A. (2012). *Social Science Research: Principles, Methods, and Practices*. Florida: University of South Florida Scholar Commons. Kasutatud

8.01.2017

http://scholarcommons.usf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1002&context=oa_textbooks

23. Blaikie, N. (2009). *Designing Social Research*. UK: Polity Press.
24. Bleakley, A., Hennessy, M. ja Fishbein, M. (2011). A Model of Adolescents' Seeking of Sexual Content in Their Media Choices. *The Journal of Sex Research*, 48:4, 309–315. doi: 10.1080/00224499.2010.497985.
25. Bradley, J., Potty Rajaram, S. P., Isac, S., Gurav, K., Ramesh, B. M., Gowda, C., Moses, S. ja Alary, M. (2016). Pornography, Sexual Enhancement Products, and Sexual Risk of Female Sex Workers and their Clients in Southern India. *Archives of Sexual Behavior*, 45:945. doi:10.1007/s10508-015-0486-4.
26. Braithwaite, S. R., Coulson, G., Keddington, K. ja Fincham, F. D. (2015). The Influence of Pornography on Sexual Scripts and Hooking Up Among Emerging Adults in College. *Archives of Sexual Behavior*, 44:1, 111–123. doi:10.1007/s10508-014-0351-x.
27. Burke, N. (2014). Positionality and pornography. *Porn Studies*, 1:1–2, 71–74. doi:10.1080/23268743.2014.882646
28. Burrell, G. ja Morgan, G. *Sociological Paradigms and Organisational Analysis*. Suurbritannia: Heinemann Educational Books. Kasutatud jaanuar 2017
http://sonify.psych.gatech.edu/~ben/references/burrell_sociological_paradigms_and_organisational_analysis.pdf
29. Böhm, M., Franz, P., Dekker, A. ja Matthiesen, S. (2015). Desire and dilemma – gender differences in German students' consumption of pornography. *Porn Studies*, 2:1, 76–92. doi:10.1080/23268743.2014.984923.
30. Cadwalladr, C. (2013). Porn wars: the debate that's dividing academia. *The Guardian*, 16. juuni. Kasutatud oktoober 2016
<http://www.theguardian.com/culture/2013/jun/16/internet-violent-porn-crime-studies>
31. Castleman, M. (2016). Dueling Statistics: How Much of the Internet Is Porn?. *Psychology Today*, 3. november. Kasutatud 27.12.2016
<https://www.psychologytoday.com/blog/all-about-sex/201611/dueling-statistics-how-much-the-internet-is-porn>
32. Ciclitira, K. (2004). Pornography, Women and Feminism: Between Pleasure and Politics. *Sexualities*, 7: 3, 281–301. doi:10.1177/1363460704040143.

33. Clark, C. A. ja Wiederman, M. W. (2000). Gender and reactions to a hypothetical relationship partner's masturbation and use of sexually explicit media. *The Journal of Sex Research*, 37:2, 133–141. doi:10.1080/00224490009552030.
34. Cliff, T. (1984). *Class Struggle and Women's Liberation*. London. Kasutatud jaanuar 2017 <https://www.marxists.org/archive/cliff/works/1984/women/>
35. Cole, K. L. (2014). Pornography, censorship, and public sex: exploring feminist and queer perspectives of (public) pornography through the case of Pornotopia. *Porn Studies*, 1:3, 227–241. doi:10.1080/23268743.2014.927708.
36. Comella, L. (2014). Studying porn cultures. *Porn Studies*, 1:1–2, 64–70. doi:10.1080/23268743.2014.882611.
37. Crossman, A. (2016). Feminist Theory in Sociology. *About Education*, 10. detsember. Kasutatud jaanuar 2017 <http://sociology.about.com/od/Sociological-Theory/a/Feminist-Theory.htm>
38. Daneback, K., Træen, B. ja Månsson, S. A. (2009). Use of Pornography in a Random Sample of Norwegian Heterosexual Couples. *Archives of Sexual Behavior*, 38:5, 746–753. doi:10.1007/s10508-008-9314-4.
39. Diamond, M., Jozifkova, E. ja Weiss, P. (2011). Pornography and Sex Crimes in the Czech Republic. *Archives of Sexual Behavior*, 40:5, 1037–1043. doi: 10.1007/s10508-010-9696-y.
40. Dickson-Swift, V., James, E. L. ja Liamputtong, P. (2008). Undertaking Sensitive Research in the Health and Social Sciences. *Managing Boundaries, Emotions and Risks*. Cambridge: Cambridge University Press. Kasutatud jaanuar 2017 http://www.langtoninfo.co.uk/web_content/9780521718233_excerpt.pdf
41. Dickson-Swift, V., James, E. L., Kippen, S. ja Liamputtong, P. (2009). Researching sensitive topics: qualitative research as emotion work. *Qualitative Research*, 9:1, 61–79. doi:10.1177/1468794108098031.
42. Dines, G. (2010). *Pornland: How Porn Has Hijacked Our Sexuality*. Boston: Beacon.
43. Dines, G., Jensen, R. ja Russo, A. (1998). *Pornography: the production and consumption of inequality*. New York, London: Routledge.
44. Doornwaard, S. M.; van den Eijnden, R. J. J. M., Overbeek, G. ja ter Bogt, T. F. M. (2015). Differential Developmental Profiles of Adolescents Using Sexually Explicit Internet Material. *The Journal of Sex Research*, 52:3, 269–281. doi:10.1080/00224499.2013.866195.

45. Downing, M. J., Schrimshaw, E.W., Antebi, N. ja Siegel, K. (2014). Sexually Explicit Media on the Internet: A Content Analysis of Sexual Behaviors, Risk, and Media Characteristics in Gay Male Adult Videos. *Archives of Sexual Behavior*, 43:4, 811–821. doi:10.1007/s10508-013-0121-1.
46. Dugdale, J. (2013). Porn studies is the new discipline for academics. *The Guardian*, 2. mai. Kasutatud 8.01.2016
<http://www.theguardian.com/books/booksblog/2013/may/02/porn-studies-new-discipline-academics>
47. Dworkin, A. (1989). *Men Possessing Women*. USA: Penguin Group. Kasutatud detsember 2016 <http://www.feministes-radicales.org/wp-content/uploads/2010/11/Andrea-DWORKIN-Pornography-Men-Possessing-Women-1981.pdf>
48. Dworkin, A. ja MacKinnon, C. A. (1988). *Pornography and civil rights: A new day for women's equality*. Minneapolis, MN: Organization Against Pornography.
49. Dworkin, S. L. ja O'Sullivan, L. (2005) Actual versus desired initiation patterns among a sample of college men: Tapping disjunctures within traditional male sexual scripts. *The Journal of Sex Research*, 42:2, 150–158. doi:10.1080/00224490509552268.
50. Entman, R. M. (1993). Framing: Towards Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 43:4, 51–58. doi:10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x.
51. Entman, R. M. (2002). Framing: Towards Clarification of a Fractured Paradigm. D. McQuail (toim.), *McQuail's Reader in Mass Communication Theory* (lk 391–397). London: Sage.
52. Ferguson, A., Hennessy, R. ja Nagel, M. (2016). Feminist Perspectives on Class and Work. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, 28. september. Kasutatud jaanuar 2017
<https://plato.stanford.edu/entries/feminism-class/>
53. Fisher, W. A. ja Barak, A. (2001). Internet pornography: A social psychological perspective on internet sexuality. *The Journal of Sex Research*, 38:4, 312–323. doi:10.1080/00224490109552102.
54. Gibson, P. C. ja Kirkham, N. (2014). Revisiting dirty looks. *Porn Studies*, 1:1–2, 41–52. doi:10.1080/23268743.2014.885778.
55. Giori, M. (2015). A story of love and blood: the strange connection between Ludwig II, Luchino Visconti and Italian pornographic comic books. *Porn Studies*, 2:1, 4–18. doi:10.1080/23268743.2014.993892.

56. Goffman, E. (1986). *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Boston: Northeastern University Press. Kasutatud 5. jaanuar 2016
<http://is.muni.cz/el/1423/podzim2013/SOC571E/um/E.Goffman-FrameAnalysis.pdf>
57. Goodson, P., McCormick, D. ja Evans, A. (2001). Searching for Sexually Explicit Materials on the Internet: An Exploratory Study of College Students' Behavior and Attitudes. *Archives of Sexual Behavior*, 30:2, 101–118. doi:10.1023/A:1002724116437.
58. Green, A. I. (2007). Queer Theory and Sociology: Locating the Subject and the Self in Sexuality Studies. *Sociological Theory*, 25:1, 26–45. doi:10.1111/j.1467-9558.2007.00296.x.
59. Green, S. (2001). Argument as Conversation: The Role of Inquiry in Writing a Researched Argument. W. Bishop ja P. Zemliansky (toim.), *The Subject is Research: Processes and Practices*. Portsmouth: Heinemann. Kasutatud jaanuar 2017
60. Griffith, J. D., Hayworth, M., Adams, L. T., Mitchell, S. ja Hart, C. (2013). Characteristics of Pornography Film Actors: Self-Report versus Perceptions of College Students. *Archives of Sexual Behavior*, 42:4, 637–647. doi:10.1007/s10508-012-0033-5.
61. Griffith, J. D., Mitchell, S., Hart, C. L., Adams, L. T. ja Gu, L. L. (2013a). Pornography Actresses: An Assessment of the Damaged Goods Hypothesis. *The Journal of Sex Research*, 50:7, 621–632. doi:10.1080/00224499.2012.719168.
62. Grubbs, J. B., Exline, J. J., Pargament, K. I., Hook, J. N. ja Carlisle, R. D. (2015). Transgression as Addiction: Religiosity and Moral Disapproval as Predictors of Perceived Addiction to Pornography. *Archives of Sexual Behavior*, 44:1, 125–136. doi:10.1007/s10508-013-0257-z.
63. Grubbs, J. B., Exline, J. J., Pargament, K. I., Volk, F. ja Lindberg, M. J. (2016). Internet Pornography Use, Perceived Addiction, and Religious/ Spiritual Struggles. *Archives of Sexual Behavior*, 1–13. doi: 10.1007/s10508-016-0772-9.
64. Hald, G. M. (2006). Gender differences in pornography consumption among young heterosexual Danish adults. *Archives of Sexual Behavior*, 35:5, 577–585. doi:10.1007/s10508-006-9064-0.
65. Hald, G. M. ja Malamuth, N. M. (2008). Self-perceived effects of pornography consumption. *Archives of Sexual Behavior*, 37:4, 614–625. doi: 10.1007/s10508-007-9212-1.

66. Hald, G. M. ja Malamuth, N. N. (2015). Experimental Effects of Exposure to Pornography: The Moderating Effect of Personality and Mediating Effect of Sexual Arousal. *Archives of Sexual Behavior*, 44:1, 99–109. doi:10.1007/s10508-014-0291-5.
67. Hald, G. M. ja Štulhofer, A. (2016). What Types of Pornography Do People Use and Do They Cluster? Assessing Types and Categories of Pornography Consumption in a Large-Scale Online Sample. *The Journal of Sex Research*, 53:7, 849–859. doi:10.1080/00224499.2015.1065953.
68. Helgadóttir, Á. G. (2014). The Icelandic initiative for pornography censorship. *Porn Studies*, 1:3, 285–298. doi:10.1080/23268743.2014.928462.
69. Hendriks, T. (2014). Race and desire in the porno-tropics: Ethnographic perspectives from the post-colony. *Sexualities*, 17:1-2, 213–229. doi:10.1177/1363460713511100.
70. Hester, H., Jones, B. ja Taylor-Harman, S. (2015). Giffing a fuck: non-narrative pleasures in participatory porn cultures and female fandom. *Porn Studies*, 2:4, 356–366. doi:10.1080/23268743.2015.1083883.
71. Hofer, K. P. (2014). Pornographic domesticity: amateur couple porn, straight subjectivities, and sexual labour. *Porn Studies*, 1:4, 334–345. doi:10.1080/23268743.2014.947735.
72. Hofer, K. P. (2016). Approaching analog amateur porn empirically: Video practices in Austrian swinger classifieds, 1981–1990. *Sexualities*, 19:3, 263–285. doi:10.1177/1363460715583608.
73. Hooton, C. (2014). A long list of sex acts just got banned in UK porn. *The Independent*, 2. detsember. Kasutatud detsember 2016
<http://www.independent.co.uk/news/uk/a-long-list-of-sex-acts-just-got-banned-in-uk-porn-9897174.html>
74. Hsieh, H. F. ja Shannon, S. E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, 15:9, 1277–1288. doi:10.1177/1049732305276687.
http://cwcomposition.weebly.com/uploads/3/7/9/8/37987993/greene_argument_as_conversation.pdf
75. Hudson, M. (2006). The Pornography Wars: Exploring Two Distinct Feminist Identities. *Elements*, 2:1, 73–78. doi:10.6017/eurj.v2i1.8969.
76. Hughes, C. (n.d.). *Qualitative and quantitative approaches to social research*. Õppematerjal internetis. Kasutatud jaanuar 2017

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:GUNkR6JtpaYJ:www2.warwick.ac.uk/fac/soc/sociology/staff/hughes/researchprocess/quantitative_and_qualitative_approaches.docx+&cd=1&hl=et&ct=clnk&gl=ee

77. Iqani, M. (2015). The top shelf and its failures: the semiotics of softcore porn magazines at the newsstand. *Porn Studies*, 2:1, 35–48.
doi:10.1080/23268743.2014.988037.
78. Jacobs, K. (2014). Internationalizing porn studies. *Porn Studies*, 1:1–2, 114–119.
doi:10.1080/23268743.2014.882178.
79. Johnson, P. (2014). Pornography and the European Convention on Human Rights. *Porn Studies*, 1:3, 299–320. doi:10.1080/23268743.2014.927706.
80. Johnson-Lewis, J. (2016). What Is Radical Feminism?. *About Education*, 31. mai. Kasutatud jaanuar 2017
<http://womenshistory.about.com/od/feminism/g/radicalfeminism.htm>
81. Jonas, K. J., Hawk, S. T., Vastenburg, D. ja de Groot, P. (2014). "Bareback" Pornography Consumption and Safe-Sex Intentions of Men Having Sex with Men. *Archives of Sexual Behavior*, 43:4, 745–753. doi: 10.1007/s10508-014-0294-2.
82. Jones, B. ja Nurka, C. (2015). Labiaplasty and pornography: a preliminary investigation. *Porn Studies*, 2:1, 62–75. doi:10.1080/23268743.2014.984940.
83. Jones, S. ja Mowlabocus, S. (2009). Hard Times and Rough Rides: The Legal and Ethical Impossibilities of Researching 'Shock' Pornographies. *Sexualities*, 12:5, 613–628. doi: 10.1177/1363460709340371.
84. Kald, I. (2014). 1. ja 2. klassi laste online-riskikogemused ja toimetulekustrateegiad. *Magistritöö*. Tartu Ülikool, ühiskonnateaduste instituut.
85. Kalmus, V. (2015a). Standardiseeritud kontentanalüüs. *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Kasutatud detsember 2016 <http://samm.ut.ee/kontentanalyyis>
86. Kalmus, V. (2015b). Diskursuseanalüüs. *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Kasutatud detsember 2016 <http://samm.ut.ee/diskursusanalyys>
87. Kalmus, V., Karu, K., Komp, L., Runnel, P., Pruulmann-Vengerfeldt, P., Siibak, A. ja Ugur, K. (2010). *Riskid ja turvalisus internetis: Euroopa laste vaatenurk*. Kasutatud 7.01.2017
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/15411/EU_Kids_Online_peamiste_tulemus_te_kokkuvote.pdf?sequence=3&isAllowed=y

88. Kalmus, V., Masso, A. ja Linno, A. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Kasutatud detsember 2016
<http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
89. Kanger, L. ja Roosna, M. (2005). *Eesti pornograafiliste ajakirjade loodud naisekuvand ja selle muutumine aastatel 1991-1997 ja 1998-2004*. Seminaritöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.
90. Karama, K. (2016). *Pornograafilise meediasisu tarbimise uurimise võimalused*. Seminaritöö. Tartu, Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava.
91. Karnö, C. (2016). *Eesti noorte kokkupuude pornograafilise meediasisuga ning seonduvad pädevused: ekspertide hinnangud*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava.
92. Karro, P. (2016). Porno, mis on hingele hea. *Müürileht*, 12. märts. Kasutatud 21.11.2016 <https://www.muurileht.ee/porno-mis-on-hingele-hea/>
93. Khan, K. S., Kunz, R., Kleijnen, J. ja Antes, G. (2003). Five steps to conducting a systematic review. *Journal of the Royal Society of Medicine*, 96:3, 118–121.
Kasutatud jaanuar 2017 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC539417/>
94. Klaassen, M. J. E. ja Peter, J. (2015). Gender (In)equality in Internet Pornography: A Content Analysis of Popular Pornographic Internet Videos, *The Journal of Sex Research*. 52:7, 721–735. doi:10.1080/00224499.2014.976781.
95. Klein, M. (2006). *America's War on Sex: The Continuing Attack on Law, Lust, and Liberty*. Westport, CT: Praeger.
96. Kohut, T., Baer, J. L. ja Watts, B. (2016). Is Pornography Really about “Making Hate to Women”? Pornography Users Hold More Gender Egalitarian Attitudes Than Nonusers in a Representative American Sample. *The Journal of Sex Research*, 53:1, 1–11. doi:10.1080/00224499.2015.1023427.
97. Kraavi, J. (2016). Post-sõnastik XXXII – Pornograafia. *Sirp*, 8. juuli. Kasutatud 7.12.2016 <http://www.sirp.ee/s1-artiklid/c9-sotsiaalia/post-sonastik-xxxii-pornograafia/>
98. Kraus, S. ja Rosenberg, H. (2014). The Pornography Craving Questionnaire: Psychometric Properties. *Archives of Sexual Behavior*, 43:3, 451–462.
doi:10.1007/s10508-013-0229-3
99. Kuhn, A. (1985). *The power of the image: essays on representation and sexuality*. London, New York: Routledge.

100. Kuhn, T. (1970). *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago, The University of Chicago.
101. Laier, C., Schulte, F. P. ja Brand, M. (2013). Pornographic Picture Processing Interferes with Working Memory Performance. *The Journal of Sex Research*, 50:7, 642–652. doi:10.1080/00224499.2012.716873.
102. Lakshmi-Ratan, R. A. ja Iyer, E. (1988). Similarity analysis of cognitive scripts. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 16:2, 36–42. doi:10.1007/BF02723314.
103. Lam, C. B. Ja Chan, D. K. (2007). The Use of Cyberpornography by Young Men in Hong Kong: Some Psychosocial Correlates. *Archives of Sexual Behavior*, 36:4, 588–598. doi:10.1007/s10508-006-9124-5.
104. Lasén, A. ja García, A. (2015). ‘... but I haven’t got a body to show’: Self-pornification and male mixed feelings in digitally mediated seduction practices. *Sexualities*, 18:5–6, 714–730. doi:10.1177/1363460714561720.
105. Lee, B. (2014). It’s a question of breeding: Visualizing queer masculinity in bareback pornography. *Sexualities*, 17:1–2, 100–120. doi:10.1177/1363460713511099.
106. Lee, R. M. (1993). *Doing Research on Sensitive Topics*. California: Sage Publications.
107. Lee, R. M. ja Renzetti, C. M. (1990). The Problems of Researching Sensitive Topics An Overview and Introduction. *American Behavioral Scientist*, 33:5, 510–528. Kasutatud jaanuar 2017
<http://journals.sagepub.com.ezproxy.utlib.ut.ee/doi/pdf/10.1177/0002764290033005002>
108. Lee, Y.-O. ja Lee, R. M. (2012). Methodological Research on “Sensitive” Topics: A Decade Review. *Bulletin de méthodologie sociologique*. 114, 35–49. doi:10.1177/0759106312437139.
109. Levine, L. J. (2008). Research involving adolescents as subjects: ethical considerations. doi: 10.1196/annals.1429.039.
110. Lewis, J. (2003). Design Issues. J. Ritchie ja J. Lewis (toim.), *Qualitative Research Practice: A Guide for Social Science Students and Researchers* (lk 47-76). London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage.

111. Liberman, R. (2015). 'It's a really great tool': feminist pornography and the promotion of sexual subjectivity. *Porn Studies*, 2:2–3, 174–191. doi:10.1080/23268743.2015.1051913.
112. Luder, M. T., Pittet, I., Berchtold, A., Akre, C., Michaud, P. A. ja Suris, J. C. (2011). Associations Between Online Pornography and Sexual Behavior Among Adolescents: Myth or Reality?. *Archives of Sexual Behavior*, 40:5, 1027–1035. doi:10.1007/s10508-010-9714-0
113. Löfgren-Mårtenson, L. ja Månsson, S.-A. (2010). Lust, Love, and Life: A Qualitative Study of Swedish Adolescents' Perceptions and Experiences with Pornography. *The Journal of Sex Research*, 47:6, 568–579. doi: 10.1080/00224490903151374.
114. MacKinnon, C. A. (1996). *Only Words*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press. Kasutatud november 2016
<https://foundationsofgenderstudies.files.wordpress.com/2013/01/catharine-mackinnon-only-words.pdf>
115. Maddox, A. M., Rhoades, G. K. ja Markman, H. J. (2011). Viewing Sexually-Explicit Materials Alone or Together: Associations with Relationship Quality. *Archives of Sexual Behavior*, 40:2, 441–448. doi:10.1007/s10508-009-9585-4.
116. Madrigal, A. C. (2014). Why It's Time for the Journal of Porn Studies. *The Atlantic*, 21. märts. Kasutatud oktoober 2016
<http://www.theatlantic.com/technology/archive/2014/03/why-its-time-for-the-journal-of-em-porn-studies-em/284576/>
117. Malamuth, N. M. ja Donnerstein, E. (1982). The effects of aggressive-pornographic mass media stimuli. *Advances in Experimental Social Psychology*, 15, 103–136. Kasutatud oktoober 2016
<http://www.sscnet.ucla.edu/comm/malamuth/pdf/82AESP15.pdf>
118. Mazières, A., Trachman, M., Cointet, J. P., Coulmont, B. ja Prieur, C. (2014). Deep tags: toward a quantitative analysis of online pornography. *Porn Studies*, 1:1–2, 80–95. doi:10.1080/23268743.2014.888214.
119. McCormick, N. B. (2010). Preface to sexual scripts: social and therapeutic implications, *Sexual and Relationship Therapy*, 25:1, 91–95. doi:10.1080/14681990903563707.

120. McElroy, W. (2016). *A feminist overview of pornography, ending in a defense thereof*. Kasutatud oktoober 2016 <http://www.wendymcelroy.com/freeinqu.htm>
121. McGlotten, S. (2014). Zombie porn: necropolitics, sex, and queersocialities. *Porn Studies*, 1:4, 360–377. doi: 10.1080/23268743.2014.957492.
122. McKee, A. (2005). The objectification of women in mainstream pornographic videos in Australia. *The Journal of Sex Research*, 42:4, 277–290. doi:10.1080/00224490509552283.
123. McKee, A. (2014). Humanities and social scientific research methods in porn studies. *Porn Studies*, 1:1–2, 53–63. doi:10.1080/23268743.2013.859465.
124. McKee, A. (2015). Methodological Issues in Defining Aggression for Content Analyses of Sexually Explicit Material. *Archives of Sexual Behavior*. 44:1, 81–87. doi:10.1007/s10508-013-0253-3.
125. McLeod, S. (2016). Bandura - Social Learning Theory. *Simply Psychology*. Kasutatud jaanuar 2017 <http://www.simplypsychology.org/bandura.html>
126. McNair, B. (2009). Teaching porn. *Sexualities*, 12:5, 558–567. doi:10.1177/1363460709340367.
127. Miller-Young, M. (2010). Putting Hypersexuality to Work: Black Women and Illicit Eroticism in Pornography. *Sexualities*, 13:2, 219–235. doi:10.1177/1363460709359229.
128. Morgan, E. M. (2011). Associations between Young Adults' Use of Sexually Explicit Materials and Their Sexual Preferences, Behaviors, and Satisfaction. *The Journal of Sex Research*, 48:6, 520–530. doi:10.1080/00224499.2010.543960.
129. Mowlabocus, S., Harbottle, J. ja Witzel, C. (2013). Porn laid bare: Gay men, pornography and bareback sex. *Sexualities*, 16:5–6, 523–547. doi:10.1177/1363460713487370.
130. Mulholland, M. (2015). Walking a fine line: Young people negotiate pornified heterosex. *Sexualities*, 18:5–6, 731–749. doi:10.1177/1363460714561721.
131. Negash, S., Sheppard, N. V. N., Lambert, N. M. ja Fincham, F. D. (2016). Trading Later Rewards for Current Pleasure: Pornography Consumption and Delay Discounting. *The Journal of Sex Research*, 53:6, 689–700. doi:10.1080/00224499.2015.1025123.
132. Nelson, K. M., Pantalone, D. W., Gamarel, K. E. ja Simoni, J. M. (2016). A New Measure of the Perceived Influence of Sexually Explicit Online Media on the

- Sexual Behaviors of Men Who Have Sex With Men. *The Journal of Sex Research*, 53:4–5, 588–600. doi:10.1080/00224499.2015.1066744.
133. Nelson, K. M., Simoni, J. M., Morrison, D. M., George, W. H., Leickly, E., Lengua, L. J. ja Hawes, S. E. (2014). Sexually Explicit Online Media and Sexual Risk Among Men Who Have Sex with Men in the United States. *Archives of Sexual Behavior*, 43(4):833-843. doi:10.1007/s10508-013-0238-2.
  134. Neville, L. (2015). Male gays in the female gaze: women who watch m/m pornography. *Porn Studies*, 2:2-3, 192-207. doi:10.1080/23268743.2015.1052937.
  135. Noble, B. (2014). Porn's pedagogies: teaching pornstudies in the academic–corporate complex. *Porn Studies*, 1:1–2, 96–113. doi:10.1080/23268743.2013.863658.
  136. Noland, C. M. (2012). Institutional Barriers to Research on Sensitive Topics: Case of Sex Communication Research Among University Students. *Journal of Research Practice*, 8:1, 9 p. Kasutatud detsember 2016
<http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ998231.pdf>
  137. Olmstead, S. B., Negash, S., Pasley, K. ja Fincham, F. D. (2013). Emerging Adults' Expectations for Pornography Use in the Context of Future Committed Romantic Relationships: A Qualitative Study. *Archives of Sexual Behavior*, 42:4, 625–635. doi:10.1007/s10508-012-9986-7.
  138. Paasonen, S. (2014). Between meaning and mattering: on affect and porn studies. *Porn Studies*, 1:1–2, 136–142. doi: 10.1080/23268743.2014.880225.
  139. Paasonen, S., Kyrölä, K., Nikunen, K. ja Saarenmaa, L. (2015). ‘We hid porn magazines in the nearby woods’: Memory-work and pornography consumption in Finland. *Sexualities*, 18:4, 394–412. doi: 10.1177/1363460714550911.
  140. Paul, B. (2009). Predicting Internet Pornography Use and Arousal: The Role of Individual Difference Variables. *The Journal of Sex Research*, 46:4, 344–357. doi:10.1080/00224490902754152.
  141. Perry, S. L. (2016). Does Viewing Pornography Diminish Religiosity Over Time? Evidence From Two-Wave Panel Data. *The Journal of Sex Research*, 54:2, 214–226. doi:10.1080/00224499.2016.1146203.
  142. Person, C., Hurka, S. ja Knill, C. (2016). Opposite Trends in the Regulation of Pornography? Policy Differentiation and Policy Convergence Across 26 Countries Between 1960 and 2010. *The Journal of Sex Research*, 53:7, 860–872. doi:10.1080/00224499.2015.1100701.

143. Peter, J. ja Valkenburg, P. M. (2011). The Influence of Sexually Explicit Internet Material on Sexual Risk Behavior: A Comparison of Adolescents and Adults. *Journal of Health Communication*, 16:7, 750-765.
doi:10.1080/10810730.2011.551996.
144. Petley, J. (2014). The regulation of pornography on video-on-demand in the United Kingdom. *Porn Studies*, 1:3, 260–284. doi:10.1080/23268743.2014.927705.
145. Popovic, M. (2011). Pornography Use and Closeness with Others in Men. *Archives of Sexual Behavior*, 40:2, 449-46. doi:10.1007/s10508-010-9648-6.
146. Poulsen, F. O., Busby, D. M. ja Galovan, A. M. (2013). Pornography Use: Who Uses It and How It Is Associated with Couple Outcomes. *The Journal of Sex Research*, 50:1, 72–83. doi:10.1080/00224499.2011.648027.
147. Price, J., Patterson, R., Regnerus, M. ja Walley, J. (2016). How Much More XXX is Generation X Consuming? Evidence of Changing Attitudes and Behaviors Related to Pornography Since 1973. *The Journal of Sex Research*, 53:1, 12–20.
doi:10.1080/00224499.2014.1003773
148. Regnerus, M., Gordon, D. ja Price, J. (2016). Documenting Pornography Use in America: A Comparative Analysis of Methodological Approaches. *The Journal of Sex Research*, 53:7, 873–881. doi:10.1080/00224499.2015.1096886.
149. Rissel, C., Richters, J., de Visser, R. O., McKee, A., Yeung, A. ja Caruana, T. (2016). A Profile of Pornography Users in Australia: Findings From the Second Australian Study of Health and Relationships. *The Journal of Sex Research*.
doi:10.1080/00224499.2016.1191597
150. Rothman, E. F., Kaczmarzky, C., Burke, N., Jansen, E. ja Baughman, A. (2015). “Without Porn ... I Wouldn't Know Half the Things I Know Now”: A Qualitative Study of Pornography Use Among a Sample of Urban, LowIncome, Black and Hispanic Youth. *The Journal of Sex Research*, 52:7, 736–746.
doi:10.1080/00224499.2014.960908.
151. Rämmer, A. (2014) Valimi moodustamine. *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Kasutatud november 2016 <http://samm.ut.ee/valimid>
152. Ryberg, I. (2015). Carnal fantasizing: embodied spectatorship of queer, feminist and lesbian pornography. *Porn Studies*, 2:2–3, 161–173.
doi:10.1080/23268743.2015.1059012.

153. Saharov, J. (2016). Frame/framing. *Käitumis-, sotsiaal- ja terviseteaduste doktorikooli terminoloogiaveeb*. Kasutatud oktoober 2016
http://www.doktorikool.ut.ee/kstt/term/ET/tahestik/frame_framing/
154. Sanders-McDonagh, E. (2015). Porn by any other name: women's consumption of public sex performances in Amsterdam. *Porn Studies*, 2:4, 329–341.
doi:10.1080/23268743.2015.1100092.
155. Scarcelli, C. M. (2015). 'It is disgusting, but...': adolescent girls' relationship to internet pornography as gender performance. *Porn Studies*, 2:2-3, 237–249.
doi:10.1080/23268743.2015.1051914.
156. Schneider, J. P. (2000). Effects of cybersex addiction on the family: Results of a survey. *Sexual Addiction & Compulsivity*, 7, 31–58. Kasutatud oktoober 2016
http://www.jenniferschneider.com/articles/cybersex_family.html
157. Seto, M. C. (2010). Child Pornography Use and Internet Solicitation in the Diagnosis of Pedophilia. *Archives of Sexual Behavior*, 39:3, 591–603.
doi:10.1007/s10508-010-9603-6.
158. Seto, M. C., Hermann, C. A., Kjellgren, C., Priebe, G., Svedin, C. G. ja Långström, N. (2015). Viewing Child Pornography: Prevalence and Correlates in a Representative Community Sample of Young Swedish Men. *Archives of Sexual Behavior*, 44:1, 67–79. doi:10.1007/s10508-013-0244-4.
159. Shaughnessy, K., Byers, E. S., Walsh, L. (2011). Online Sexual Activity Experience of Heterosexual Students: Gender Similarities and Differences. *Archives of Sexual Behavior*, 40: 419–427. doi:10.1007/s10508-010-9629-9.
160. Short, M. B., Black, L., Smith A. H., Wetterneck C. T. ja Wells D. E. (2012). A Review of Internet Pornography Use Research: Methodology and Content From the Past 10 Years. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 15(1):13–23.
doi:10.1089/cyber.2010.0477.
161. Sinković, M., Štulhofer, A. ja Božić, J. (2013). Revisiting the Association between Pornography Use and Risky Sexual Behaviors: The Role of Early Exposure to Pornography and Sexual Sensation Seeking. *The Journal of Sex Research*, 50:7, 633–641. doi:10.1080/00224499.2012.681403.
162. Sirianni, J. M. ja Vishwanath, A. (2016). Problematic Online Pornography Use: A Media Attendance Perspective. *The Journal of Sex Research*, 53:1, 21–34.
doi:10.1080/00224499.2014.980496.

163. Smith, C. ja Attwood, F. (2014). Anti/pro/critical porn studies. *Porn Studies*, 1:1–2, 7–23. doi:10.1080/23268743.2014.887364
164. Snyder-Hall, R. C. (2010). Third-Wave Feminism and the Defense of “Choice”. *Perspectives on Politics*, 8:1, 255–261. doi:10.1017/S1537592709992842.
165. Society information. (2017). *The Journal of Sex Research*. Kasutatud jaanuar 2017
<http://www.tandfonline.com/action/journalInformation?show=societyInformation&journalCode=hjsr20>
166. Soo, K. (2004). Seksuaalne väärkohtlemine. K. Soo ja D. Kutsar (toim.), *Seksuaalse väärkohtlemise kogemused ja hoiakud Eesti noorte hulgas* (lk 57–76). Sotsiaaluuring: Tartu.
167. Soo, K., Lukk, M., Ainsaar, M., Beilmann, M., Sammul, M., Tamm, G., Espenperg, K., Murakas, R., Arak, T., Aksen, M., Vahaste-Pruul, S., Kutsar, D. (2016). *Laste ja noorte seksuaalse väärkohtlemise leviku uuring*. Tartu: Tartu Ülikool.
168. Stardust, Z. (2014). ‘Fisting is not permitted’: criminal intimacies, queer sexualities and feminist porn in the Australian legal context. *Porn Studies*, 1:3, 242–259. doi:10.1080/23268743.2014.928463.
169. Stein, A. ja Plummer, K. (1994). „I Can’t Even Think Straight“ „Queer“ Theory and the Missing Sexual Revolution Sociology. *Sociological Theory*, 12:2, 178–187. doi:10.2307/201863.
170. Stein, D., Silvera, R., Hagerty, R. ja Marmor, M. (2012). Viewing Pornography Depicting Unprotected Anal Intercourse: Are There Implications for HIV Prevention Among Men Who Have Sex with Men?. *Archives of Sexual Behavior*, 41:2, 411–419. doi: 10.1007/s10508-011-9789-2.
171. Stern, S. E. ja Handel, A. D. (2001). Sexuality and mass media: The historical context of psychology's reaction to sexuality on the internet. *The Journal of Sex Research*, 38:4, 283–291. doi:10.1080/00224490109552099.
172. Sumerau, J. E. ja Cragun, R. T. (2015). ‘Don’t push your immorals on me’: Encouraging anti-porn advocacy in The Church of Jesus Christ of Latter-Day Saints. *Sexualities*, 18:1–2, 57–79. doi:10.1177/1363460714531433.
173. Sun, C., Bridges, A., Johnson, J. A., Ezzell, M. B. (2016). Pornography and the Male Sexual Script: An Analysis of Consumption and Sexual Relations. *Archives of Sexual Behavior*, 45: 983–994. doi:10.1007/s10508-014-0391-2.

174. Sõster, A. (2011). *Interneti kasutamise teadlikkusest ja sellega kaasnevad ohud I ja II kooliastme õpilaste seas*. Magistritöö. Tartu Ülikool, klassiõpetaja õppekava.
175. Štulhofer, A., Buško, V. ja Landripet, I. (2010). Pornography, Sexual Socialization, and Satisfaction Among Young Men. *Archives of Sexual Behavior*, 39:1, 168–178. doi:10.1007/s10508-008-9387-0.
176. Ziv, A. (2014). Girl meets boy: Cross-gender queer sex and the promise of pornography. *Sexualities*, 17:7, 885–905. doi: 10.1177/1363460714532937.
177. Tamm, G. (2016). Noorte kokkupuude prostitutsiooni ja pornograafiaga. K. Soo, M. Lukk, M. Ainsaar, M. Beilmann, M. Sammul, G. Tamm, K. Espenperg, R. Murakas, T. Arak, M. Aksen, S. Vahaste-Pruul ja D. Kutsar (toim.). *Laste ja noorte seksuaalse väärkohtlemise leviku uuring*, (lk 43–50). Tartu: Tartu Ülikool.
178. Tenneberg, K. (2013). *Eesti 6-7-aastaste lasteaialaste teadlikkus internetis valitsevatest privaatsus- ja sisuriskidest ja kokkupuude nende riskidega laste endi hinnangul Tartu linna lasteaegade näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava.
179. Træen, B., Nilsen, T. S. ja Stigum, H. (2006). Use of pornography in traditional media and on the internet in Norway, *The Journal of Sex Research*, 43:3, 245–254. doi:10.1080/00224490609552323.
180. Træen, B., Spitznogle K. ja Beverfjord, A. (2004). Attitudes and use of pornography in the Norwegian population 2002. *The Journal of Sex Research*, 41:2, 193–200. doi:10.1080/00224490409552227.
181. Tsaliki, L. ja Chronaki, D. (2016). Producing the porn self: anintrospection of the mainstream Greek porn industry. *Porn Studies*, 3:2, 175–186. doi:10.1080/23268743.2016.1184480.
182. Tzankova, V. (2015). Watching porn in Turkey: women, sex, andparadigm shifts. *Porn Studies*, 2:2–3, 208–221. doi: 10.1080/23268743.2015.1061745
183. Tversky, A. ja Kahneman, D. (1981). The Framing of Decisions and the Psychology of Choice. *Science*, 211:4481, 453–458. Kasutatud oktoober 2016 <http://psych.hanover.edu/classes/cognition/papers/tversky81.pdf>
184. van Oosten, J. M. F., Peter, J. ja Boot, I. (2015). Women's Critical Responses to Sexually Explicit Material: The Role of Hyperfemininity and Processing Style. *The Journal of Sex Research*, 52:3, 306–316. doi:10.1080/00224499.2013.858305.

185. Vannier, S. A., Currie, A. B. ja O'Sullivan, L. F. (2014). Schoolgirls and Soccer Moms: A Content Analysis of Free "Teen" and "MILF" Online Pornography, *The Journal of Sex Research*. 51:3, 253–264. doi: 10.1080/00224499.2013.829795.
186. Webber, V. (2013). Shades of gay: Performance of girl-on-girl pornography and mobile authenticities. *Sexualities*, 16:1–2, 217–235.
doi:10.1177/1363460712471119.
187. Weinberg, M. S., Williams, C. J., Kleiner, S. ja Irizarry, Y. (2010). Pornography, Normalization, and Empowerment. *Archives of Sexual Behavior*, 39:6, 1389–1401. doi:10.1007/s10508-009-9592-5.
188. Victor, L. (2008). Systematic reviewing. *Social Research Update*, 54, 1–4.
Kasutatud jaanuar 2017 <http://sru.soc.surrey.ac.uk/SRU54.pdf>
189. Williams, L. (2014). Pornography, porno, porn: thoughts on a weedy field. *Porn Studies*, 1:1–2, 24–40. doi:10.1080/23268743.2013.863662.
190. Willis, E. (2005). Lust Horizons. *The Village Voice*, 18. oktoober. Kasutatud november 2016 <http://www.villagevoice.com/news/lust-horizons-6401720>
191. Willoughby, B. J. ja Busby, D. M. (2016). In the Eye of the Beholder: Exploring Variations in the Perceptions of Pornography. *The Journal of Sex Research*, 53:6, 678–688. doi:10.1080/00224499.2015.1013601.
192. Willoughby, B. J., Carroll, J. S., Busby, D. M. ja Brown, C. C. (2016). Differences in Pornography Use Among Couples: Associations with Satisfaction, Stability, and Relationship Processes. *Archives of Sexual Behavior*. 45:1, 145–158.
doi:10.1007/s10508-015-0562-9.
193. Wood, R. (2015). Sexual consumption within sexual labour: producing and consuming erotic texts and sexual commodities. *Porn Studies*, 2:2–3, 250–262.
doi:10.1080/23268743.2015.1051308.
194. Voss, G. (2012). 'Treating it as a normal business': Researching the pornography industry. *Sexualities*, 15:3–4, 391–410. doi:10.1177/1363460712439650.
195. Wright, P. J. (2013). U.S. Males and Pornography, 1973–2010: Consumption, Predictors, Correlates. *The Journal of Sex Research*, 50:1, 60–71.
doi:10.1080/00224499.2011.628132.
196. Wright, P. J. (2015). Americans' Attitudes Toward Premarital Sex and Pornography Consumption: A National Panel Analysis. *Archives of Sexual Behavior*, 44(1): 89–97. doi:10.1007/s10508-014-0353-8.

197. Wright, P. J., Bae, S. ja Funk, M. (2013). United States Women and Pornography Through Four Decades: Exposure, Attitudes, Behaviors, Individual Differences. *Archives of Sexual Behavior*, 42:7, 1131–1144. doi:10.1007/s10508-013-0116-y.
198. Vörös, F. 2015. Troubling complicity: audience ethnography, male porn viewers and feminist critique. *Porn Studies*, 2:2–3, 137–149. doi:10.1080/23268743.2015.1052936.
199. Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikool. Kasutatud jaanuar 2017 http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf
200. Шершеневич, С. (2015). Размещение порнографии в социальных сетях влечет уголовную ответственность. *Следственный комитет Республики Беларусь*, 24. juuni. Kasutatud detsember 2016 <http://sk.gov.by/ru/news-ru/view/razmeschenie-pornografii-v-sotsialnyx-setjax-vlechet-ugolovnuju-otvetstvennost-1323/>
201. About Stop Porn Culture International. (2016). *Stop Porn Culture*. Kasutatud jaanuar 206 <http://stoppornculture.org/about/about-stop-porn-culture-international/>
202. About us. (2016). *Culture Reframed*. Kasutatud november 2016 <http://www.culturereframed.org/about-us/>
203. Aims and scope. (2016a). *The Journal of Sex Research*. Kasutatud november 2016 <http://www.tandfonline.com/action/journalInformation?show=aimsScope&journalCode=hjsr20>
204. Aims and Scope. (2016b). *Sexualities*. Kasutatud november 2016 <https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/journal/sexualities#aims-and-scope>
205. Aims and scope. (2017). *Porn Studies*. Kasutatud jaanuar 2017 <http://www.tandfonline.com/action/journalInformation?show=aimsScope&journalCode=rprn20>
206. *Archives of Sexual Behavior* kodulehekül. Kasutatud november 2016 <http://link.springer.com/journal/10508>
207. *Culture Reframed* kodulehekül. (2016). Kasutatud november 2016 <http://www.culturereframed.org/>

208. Editorial board. (2017a). *The Journal of Sex Research*. Kasutatud jaanuar 2017
<http://www.tandfonline.com/action/journalInformation?show=editorialBoard&journalCode=hjsr20>
209. Editorial board. (2017b). *Porn Studies*. Kasutatud jaanuar 2017
<http://www.tandfonline.com/action/journalInformation?journalCode=rprn20>
210. *Eesti keele seletav sõnaraamat*. (2017). Kasutatud 7.01.2016
<https://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=pornograafia&F=M>
211. Film, uudised. (2016a). Minu seksuaalsus on kunstiteos. Filmiõhtu post-pornost. *Müürileht*, 15. veebruar. Kasutatud 7.12.2016
<https://www.muurileht.ee/minu-seksuaalsus-on-kunstiteos-filmiohtu-post-pornost/>
212. Film, uudised. (2016b). Pornofilmiohtu Genklubis. *Müürileht*, 19.september. Kasutatud 7.12.2016 <https://www.muurileht.ee/pornofilmiohtu-genklubis/>
213. History of SPC. (2016). *Stop Porn Culture*. Kasutatud 8.01.16
<http://stoppornculture.org/about/history-of-spc/>
214. Internet Population and Penetration. (2013). *World Bank*. Kasutatud jaanuar 2017 http://geography.oii.ox.ac.uk/wp-content/uploads/2013/06/InternetPopulation2011_HexCartogram_v7-01.png
215. Journal information. (2016). *Porn Studies*. Kasutatud oktoober 2016
<http://www.tandfonline.com/action/journalInformation?journalCode=rprn20>
216. Journal information. (2016). *The Journal of Sex Research*. Kasutatud november 2016 <http://www.tandfonline.com/action/journalInformation?journalCode=hjsr20>
217. Pornhub's 2016 Year in Review. (2017). *Pornhub insights*, 4. jaanuar. Kasutatud 7.01.2017 <http://www.pornhub.com/insights/2016-year-in-review>
218. Pornography Statistics: Annual Report 2015. (2017). *Covenant Eyes*. Kasutatud 27.12.16 <http://www.covenanteyes.com/pornstats/>
219. Pros & Cons of Interviewing. (2003). *University of Wisconsin-Extension*. Kasutatud jaanuar 2017 <https://learningstore.uwex.edu/assets/pdfs/g3658-12.pdf>
220. *Sexualities kodulehekülg*. (2016). Kasutatud november 2016
<http://journals.sagepub.com/home/sex>
221. *Sociological Research Skills*. (2017). Kasutatud jaanuar 2017
<http://www.sociology.org.uk/methodq.pdf>
222. *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. (2016). Kasutatud oktoober 2016 <http://samm.ut.ee/andmekogumismetodid>

223. *Stop Porn Culture* kodulehekül. (2016). Kasutatud jaanuar 2016
<http://stoppornculture.org/>
224. *Students as Research Subjects: How to Avoid Undue Influence and Coercion*.
(2012). Õppematerjal. Kasutatud jaanuar 2017
<http://www.colorado.edu/innovate/sites/default/files/attached-files/Students%20as%20Research%20Subjects-%20How%20to%20Avoid%20Undue%20Influence%20and%20Coercion.pdf>
225. The Culture Reframed Team. (2016). *Culture Reframed*. Kasutatud november 2016 <http://www.culturereframed.org/team/>

LISAD

Lisa 1. Kodeerimisjuhend

A. järjekorranumber

B. pealkiri

C. Autorid

D. Autorite arv

E. aasta

F. riik

1. USA (42)
2. Suurbritannia (8)
3. Kanada (7)
4. Holland (6)
5. Austraalia (5)
6. Taani (4)
7. Norra (3)
8. Horvaatia (3)
9. Rootsi (2)
10. Saksamaa (2)
11. Prantsusmaa (2)
12. Iisrael (2)
13. Soome (1)
14. Itaalia (1)
15. Hispaania (1)
16. Austria (1)
17. Šveits (1)
18. Kreeka (1)
19. India (1)
20. LAV (1)
21. Hong Kong kui Hiina (1)
22. Fidži (1)

G. Uurimisküsimus/hüpotees ehk uurimistöö valdkond

1. soolised erinevused
2. seksuaalne sättumus
  - 2.1. homoseksuaalne
  - 2.2. heteroseksuaalne
3. taust
  - 3.1. sotsiaalne taust
  - 3.2. seksuaalne taust
4. suhtestaatus
  - 4.1. kindel partner
  - 4.2. mitteregulaarne partner
5. tarbimisharjumused
6. tarbijate iseloomustus
7. seksuaalne rahulolu
8. seksuaalne riskikäitumine
9. seksuaalne vägivald/väärkohtlemine/kuritegevus
10. pornograafia žanr
11. pornotööstus
  - 11.1. näitlejad
  - 11.2. tootmine/tööstus
12. moraal/religioon
13. tervis
  - 13.1. füüsiline
  - 13.2. vaimne
14. haridus
15. sõltuvus
16. feminism
17. seksuaalfantaasiad
18. seksualiseeritud massimeediumid
19. meetodi/instrumendi väljatöötamine
20. pornograafias nähtu jäljendamine
21. pornograafia kui seksuaalseid piire avardav tegur

H. Lähenedmine pornograafilise meediasisu tarbimise uurimisele

1. *anti-porn*
2. *sex-positive*
3. neutraalne/suund ei tule esile

I. Andmeanalüüsi meetod

1. kvantitatiivne
2. kvalitatiivne
3. kvantitatiivne + kvalitatiivne

J. täpsem meetod

1. intervjuu
  - 1.1. silmast silma intervjuu
  - 1.2. telefoniintervjuu
  - 1.3. silmast silma ja telefoniintervjuu kombineerimine
2. küsitlus
  - 2.1. ankeetküsitlus veebis
  - 2.2. ankeetküsitlus paberil
  - 2.3. ankeetküsitlus telefoni teel
  - 2.4. ankeetküsitlus veebis ning paberil
3. standardiseeritud kontentanalüüs
  - 3.1. standardiseeritud kontentanalüüs tekstile
  - 3.2. standardiseeritud kontentanalüüs visuaalile
4. kvalitatiivne sisuanalüüs
  - 4.1. kvalitatiivne sisuanalüüs tekstile
  - 4.2. kvalitatiivne sisuanalüüs tekstile ja visuaalile
5. muu meetod
6. vaatlus
  - 6.1. osalusvaatlus
7. eksperiment
8. kombineeritud meetod
  - 8.1. intervjuu + küsimustik veebis
  - 8.2. intervjuu + küsimustik paberil
  - 8.3. intervjuu + fookusgrupp

- 8.4. eksperiment + küsimustik
- 8.5. kvalitatiivne sisuanalüüs tekstile + diskursuseanalüüs
- 8.6. fookusgrupp + intervjuu + küsitlus
- 8.7. vaatlus + intervjuu + küsitlus
- 8.8. kvalitatiivne sisuanalüüs visuaalile + fookusgrupp + intervjuu
- 8.9. kvalitatiivne sisuanalüüs visuaalile + diskursuseanalüüs

K. teoreetiline raamistik

- 1. seksuaalse stsenaariumi teooria
- 2. sotsiaalse õppimise teooria
- 3. sotsiaalkognitiivne teooria
- 4. pole kindlat teooriat, eelmised uuringud
- 5. *sexual socialization*
- 6. *cultivation theory*
- 7. *feminist theory*
- 8. *cognitive scripts*
- 9. *social exchange theory*
- 10. *radical feminism theory*
- 11. *queer theory*
- 12. *selective exposure theory*
- 13. *objectification theory*
- 14. *symbolic interaction theory*
- 15. *theory of imitative behavior*
- 16. *theory of planned behavior*
- 17. *sexual involvement theory*
- 18. *interactionism*
- 19. *hegemonic masculinity ehk gender order theory*
- 20. *social comparison theory*
- 21. *uses and gratifications theory*
- 22. *third-wave feminism*
- 23. *Marxist feminism*
- 24. *reflexivity*
- 25. *feminist film theory*
- 26. *third-person effect*

27. *evolutionary psychology*
28. *neurobehavioral decision systems theory*
29. *theory of moral conflict*
30. *sexual victimization*
31. *theory of reasoned actions*

L. Valimi suurus

- * mitu erinevat valimi suurust

M. Valimi koosseis

1. *Adolescents*
2. Tudengid
3. Täiskasvanud
4. Üldpopulatsioon

N. Märksõnad

1. internet
2. erotica
3. attitudes
4. behavior
5. undergraduates
6. pornography
7. sexual media
8. sexuality (sh male, female, queer)
9. gender differences
10. Denmark
11. online pornography
12. peer influence
13. sexual harassment
14. young men
15. Hong Kong
16. sex differences
17. sex
18. couples
19. Norway
20. sexually explicit material(s)/media (SEM)

21. youth
22. sexual socialization
23. sexual scripts
24. intimacy
25. sexual satisfaction
26. gender
27. sexual preference
28. normalization
29. empowerment
30. closeness
31. pornography users
32. pornography non-users
33. relationship quality
34. infidelity
35. online sexual activity
36. gender difference
37. sexual attitudes
38. adolescent sexual behavior
39. health information
40. adolescents
41. media exposure
42. HIV/AIDS
43. men who have sex with men (MSM)
44. unprotected anal intercourse (UAI)
45. health behavior
46. expectations
47. emerging adults
48. romantic relationships
49. porn stars
50. porn actors
51. sexual behavior
52. stereotypes
53. women

54. permissive sex
55. craving
56. university students
57. safe sex
58. bareback sex
59. imitation
60. content analysis
61. sexual risk behaviors
62. sexual risk-taking
63. premarital sex
64. selective exposure
65. 3AM
66. hooking up
67. internet pornography
68. religiosity
69. addiction
70. morality
71. child pornography use
72. antisociality
73. sexual deviance
74. sex offenders against children
75. personality
76. sexual arousal
77. violence against women
78. rape myth
79. gay men
80. sexual orientation
81. sexual identity
82. sexualized media consumption
83. permissive sexual attitudes
84. perceived realism
85. marriage
86. sexual desire

87. sex education
88. cognitive script theory
89. relationships
90. sexual enhancement products
91. risk behaviors
92. anal sex
93. India
94. female sex workers
95. clients of female sex workers
96. hypersexual behavior
97. religion
98. spirituality
99. computational social sciences
100. sexual categories
101. network analysis
102. sexual fantasy
103. porn research Project
104. paradox of explicitness
105. body genres
106. censorship
107. public sex
108. feminism
109. moral conflict
110. magazine
111. top shelf
112. retail space
113. public
114. power
115. pleasure
116. plastic surgery
117. female genital cosmetic surgery
118. labiaplasty
119. genital satisfaction

120. Germany
121. pornography consumption
122. students
123. gay male pornography
124. space
125. the home
126. online hook-up culture
127. masculinity
128. audiences
129. methodology
130. feminist
131. masculinities
132. female-to-male
133. trans men
134. homoerotic film
135. ejaculation
136. XTube
137. cum
138. orgasm
139. genitals
140. gay
141. female gaze
142. male/male pornography
143. feminist pornography
144. audience reception
145. sexual subjectivity
146. media studies
147. female porn consumption
148. Republic of Turkey
149. online sexual narratives
150. sexual confession
151. erotik itiraf sites
152. sexual health

153. representation
154. social media
155. e-health
156. girls
157. erotic fiction
158. sex toys
159. sexual consumption
160. sex work
161. GIFs
162. microporn
163. prosumer
164. narrative
165. fan pleasure
166. labour
167. sex work
168. class
169. US adult film industry
170. gig economy
171. porn labour
172. Greek porn production
173. Greek porn celebrity
174. ethics of the self
175. meta-pornography
176. objectification
177. reflexivity
178. anti-porn feminism
179. qualitative
180. heterosexual relationships
181. passion
182. authenticity
183. girl-on-girl
184. performativity
185. bareback

- 186. gift-giving
- 187. queer
- 188. fantasy
- 189. lesbian porn
- 190. activism
- 191. advocacy
- 192. anti-porn
- 193. LDS
- 194. mormon
- 195. sexual controversies
- 196. memory-work
- 197. media history
- 198. porn consumers
- 199. Finland
- 200. digital self-portraits
- 201. online flirting,
- 202. self-pornification
- 203. subjectivation
- 204. gender resistance
- 205. heteronormativity
- 206. pornification
- 207. respectability
- 208. young people
- 209. amateur
- 210. analog video
- 211. contact magazines
- 212. swinging

Lisa 2. Kodeerimistabel

A.	B.	C.	D.	E.	F.	G	H	I.	J.	K.	L.	M.	N.
JOURNAL OF SEX RESEARCH													
1	"Sexual violence in three pornographic media: Toward a sociological explanation"	Barron ja Kimmel	2	2000	1	1; 9; 10; 18	1	1	3.1	7; 19	50		
2	"Gender and reactions to a hypothetical relationship partner's masturbation and use of sexually explicit media"	Clark ja Wiederman	2	2000	1	1; 4.1; 5; 6; 7	1	1	2.1	1	445	2	
3	"Attitudes and use of pornography in the Norwegian population 2002"	Træen, Spitznogle ja Beverfjord	3	2004	7	1; 5; 6; 12; 21	3	1	2.3	5	1004	4	
4	"The objectification of women in mainstream pornographic videos in Australia"	McKee	1	2005	5	1; 9; 10; 11.1	1	1	3.2	4	50		

5	"Use of pornography in traditional media and on the internet in Norway"	Træen, Nilsen ja Stigum	3	2006	7	1; 2.1; 2.2; 5; 6; 10	3	1	2.1	3	3232	3	
6	"Sex in America Online: An Exploration of Sex, Marital Status, and Sexual Identity in Internet Sex Seeking and Its Impacts"	Albright	1	2008	1	1; 2.1; 2.2; 5; 6; 18	1	1	2.1	9	15 246	3	
7	"Predicting Internet Pornography Use and Arousal: The Role of Individual Difference Variables"	Paul	1	2009	1	1; 6; 13.2	1	1	2.1	1; 17	337	2	
8	"Lust, Love, and Life: A Qualitative Study of Swedish Adolescents' Perceptions and Experiences with Pornography"	Löfgren-Mårtenson ja Månsson	2	2010	9	1; 5; 6; 10; 21	2	2	8.3	1; 18	*	1	
9	"A Model of Adolescents' Seeking of Sexual Content in Their Media Choices"	Bleakley, Hennessy ja Fishbein	3	2011	1	1; 5; 18	1	1	2.1	21	810	1	

10	"Associations between Young Adults' Use of Sexually Explicit Materials and Their Sexual Preferences, Behaviors, and Satisfaction"	Morgan	1	2011	1	1; 2.2; 3.2; 5; 7; 20; 21	3	1	2.1	1; 6	782	2	
11	"Pornography Use: Who Uses It and How It Is Associated with Couple Outcomes"	Poulsen, Busby ja Galovan	3	2013	1	1; 2.2; 4.1; 6; 7	2	1	2.1	1; 9; 14	1234		
12	"U.S. Males and Pornography, 1973–2010: Consumption, Predictors, Correlates"	Wright	1	2013	1	3.1; 3.2; 6; 8; 12; 21	1	1	1.3	1; 8	14 193	4	
13	"Pornography Actresses: An Assessment of the Damaged Goods Hypothesis"	Griffith, Mitchell, Hart, Adams ja Gu	5	2013	1	3.1; 3.2; 7; 9; 11.1; 13.1; 13.2; 14	1	1	2.2	4	177	3	
14	"Pornographic Picture Processing Interferes with Working Memory Performance"	Laier, Schulte ja Brand	3	2013	10	13.2; 15	1	1	7	4	28	3	

15	"Revisiting the Association between Pornography Use and Risky Sexual Behaviors: The Role of Early Exposure to Pornography and Sexual Sensation Seeking"	Sinković, Štulhofer ja Božić	3	2013	8	1; 3.2; 6; 8	1	1	2.2	3	1005	2	
16	"Schoolgirls and Soccer Moms: A Content Analysis of Free "Teen" and "MILF" Online Pornography"	Vannier, Currie ja O'Sullivan	3	2014	3	1; 9; 10; 11.1	3	1	3.2	1	100		
17	"Differential Developmental Profiles of Adolescents Using Sexually Explicit Internet Material"	Doornwaard, van den Eijnden, Overbeek ja ter Bogt	4	2015	4	1; 6; 20	3	1	2.1	12	787	1	
18	"Women's Critical Responses to Sexually Explicit Material: The Role of Hyperfemininity and Processing Style"	van Oosten, Peter ja Boot	3	2015	4	6; 10; 11.2	1	1	8.4	4	195	3	
19	"Gender (In)equality in Internet Pornography: A Content Analysis of Popular Pornographic Internet Videos"	Klaassen ja Peter	2	2015	4	1; 9; 10; 11.1	1	1	3.2	13	400		

20	"Without Porn ... I Wouldn't Know Half the Things I Know Now": A Qualitative Study of Pornography Use Among a Sample of Urban, Low-Income, Black and Hispanic Youth"	Rothman, Kaczmarzsky, Burke, Jansen ja Baughman	5	2015	1	3.1; 5; 6; 20; 21	3	2	1.1	1	23	1	
21	"Is Pornography Really about "Making Hate to Women"? Pornography Users Hold More Gender Egalitarian Attitudes Than Nonusers in a Representative American Sample"	Kohut, Baer ja Watts	3	2016	3	1; 6; 9	2	1	1.3	10	25 047	3	
22	"Problematic Online Pornography Use: A Media Attendance Perspective"	Sirianni ja Vishwanath	2	2016	1	1; 5; 6	1	1	2.1	3	340	2	
23	"How Much More XXX is Generation X Consuming Evidence of Changing Attitudes and Behaviors Related to Pornography Since 1973"	Price, Patterson, Regnerus ja Walley	4	2016	1	1; 5; 6	3	1	5	4	57 000	3	

24	"Does Viewing Pornography Diminish Religiosity Over Time? Evidence From Two-Wave Panel Data"	Perry	1	2016	1	5; 6; 12	1	1	8.1	4	*	4	
25	"A New Measure of the Perceived Influence of Sexually Explicit Online Media on the Sexual Behaviors of Men Who Have Sex With Men"	Nelson, Pantalone, Gamarel ja Simoni	4	2016	1	2.1; 8; 19	3	3	8.1	1	*	3	
26	"A Profile of Pornography Users in Australia: Findings From the Second Australian Study of Health and Relationships"	Rissel, Richters, de Visser, McKee, Yeung ja Caruana	6	2016	2, 5	1; 3.1; 5; 6; 15	2	1	1.2	4	20 094	4	
27	"Trading Later Rewards for Current Pleasure: Pornography Consumption and Delay Discounting"	Negash, Sheppard, Lambert ja Fincham	4	2016	1, 22	5; 6; 15	3	1	8.4	27; 28	*	2	
28	"In the Eye of the Beholder: Exploring Variations in the Perceptions of Pornography"	Willoughby ja Busby	2	2016	1	1; 3.1; 5; 6; 12	3	1	2.1	4	2089	3	

29	"What Types of Pornography Do People Use and Do They Cluster? Assessing Types and Categories of Pornography Consumption in a Large-Scale Online Sample"	Hald ja Štulhofer	2	2016	6, 8	2.1; 2.2; 3.2; 5; 6; 10	3	1	2.1	4	2337	3	
ARCHIVES OF SEXUAL BEHAVIOR													
1	"Searching for Sexually Explicit Materials on the Internet: An Exploratory Study of College Students' Behavior and Attitudes"	Goodson, McCormick ja Evans	3	2001	1	1; 5; 6	3	1	2.2	3	506	2	1; 2; 3; 4; 5
2	"Gender Differences in Pornography Consumption among Young Heterosexual Danish Adults"	Hald	1	2006	6	1; 2.2; 3.1; 5; 6	3	1	2.1	4	688	3	6; 7; 8; 9; 10
3	"The Use of Cyberpornography by Young Men in Hong Kong: Some Psychosocial Correlates"	Lam ja Chan	2	2007	21	3.1; 5; 6; 13.2	1	1	2.4	4	229	2	11;. 12; 13; 14; 15

4	"Self-Perceived Effects of Pornography Consumption"	Hald ja Malamuth	2	2008	6	1; 5; 6; 10	2	1	2.1	4	688	3	6; 8; 10; 16; 17
5	"Use of Pornography in a Random Sample of Norwegian Heterosexual Couples"	Daneback, Træen ja Månsson	3	2009	7	2.2; 4.1; 5; 6; 7; 21	2	1	2.2	1	796	3	1; 6; 8; 18; 19
6	"Pornography, Sexual Socialization, and Satisfaction Among Young Men"	Štulhofer, Buško ja Landripet	3	2010	8	3.1; 3.2; 5; 6; 7; 10	1	1	2.1	1; 5	650	2	6; 20; 21; 22; 23; 24; 25
7	"Pornography, Normalization, and Empowerment"	Weinberg, Williams, Kleiner ja Irizarry	4	2010	1	1; 3.2; 5; 6; 21	3	3	8.1	1	245	2	6; 23; 26; 27; 28; 29
8	"Pornography Use and Closeness with Others in Men"	Popovic	1	2011	2	3.2; 5; 6; 7	3	1	2.2	4	164	3	6; 24; 30; 31; 32
9	"Viewing Sexually-Explicit Materials Alone or Together: Associations with Relationship Quality"	Maddox, Rhoades ja Markman	3	2011	1	1; 4.1; 5; 7	1	1	2.1	4	1291	3	6; 18; 20; 33; 34
10	"Online Sexual Activity Experience of Heterosexual Students: Gender Similarities and Differences"	Shaughnessy, Byers ja Walsh	3	2011	3	1; 2.2; 4.1; 5; 6; 8; 21	3	1	2.2	1	217	2	20; 22; 35; 36; 37

11	"Associations Between Online Pornography and Sexual Behavior Among Adolescents: Myth or Reality?"	Luder, Pittet, Berchtold, Akre, Michaud ja Suris	6	2011	17	3.1; 3.2; 5; 6; 8	1	1	2.2	4	6054	1	1; 6; 9; 38; 39
12	"The Use of Sexually Explicit Internet Material and Its Antecedents: A Longitudinal Comparison of Adolescents and Adults"	Peter ja Valkenburg	2	2011	4	3.1; 3.2; 4.1; 5; 6; 7	3	1	2.1	21	*	1; 3	6; 21; 40; 41
13	"Viewing Pornography Depicting Unprotected Anal Intercourse: Are There Implications for HIV Prevention Among Men Who Have Sex with Men?"	Stein, Silvera, Hagerty ja Marmor	4	2012	1	2.1; 4.2; 6; 8; 10; 13.1; 20	1	1	2.1	31	751	3	6; 42; 43; 44; 45
14	"Emerging Adults' Expectations for Pornography Use in the Context of Future Committed Romantic Relationships: A Qualitative Study"	Olmstead, Negash, Pasley ja Fincham	4	2013	1	2.2; 3.2; 4.1; 5; 12; 21	3	2	2.1	4	404	2	6; 26; 46; 47; 48

15	"Characteristics of Pornography Film Actors: Self-Report versus Perceptions of College Students"	Griffith, Hayworth, Adams, Mitchell ja Hart	5	2013	1	3.1; 3.2; 8; 11.1; 11.2; 13.1; 14	1	1	2.2	20	*	2; 3	6; 49; 50; 51; 52
16	"United States Women and Pornography Through Four Decades: Exposure, Attitudes, Behaviors, Individual Differences"	Wright, Bae ja Funk	3	2013	1	3.1; 3.2; 5; 6; 12; 21	1	1	1.1	1; 2; 6	18 225	3	6; 20; 22; 53; 54
17	"The Pornography Craving Questionnaire: Psychometric Properties"	Kraus ja Rosenberg	2	2014	1	3.1; 3.2; 5; 6	1	1	2.1	4	*	2	1; 6; 17; 55; 56
18	"Bareback" Pornography Consumption and Safe-Sex Intentions of Men Having Sex with Men"	Jonas, Hawk, Vastenburg ja de Groot	4	2014	4	2.1; 5; 6; 8; 20	1	1	8.4	15	*	3	6; 42; 43; 57; 58; 59
19	"Sexually Explicit Media on the Internet: A Content Analysis of Sexual Behaviors, Risk, and Media Characteristics in Gay Male Adult Videos"	Downing, Schrimshaw, Antebi ja Siegel	4	2014	1	2.1; 5; 6; 8; 10; 20	1	1	3.2	4	302		1; 6; 20; 43; 60; 61

20	"Sexually Explicit Online Media and Sexual Risk Among Men Who Have Sex with Men in the United States"	Nelson, Simoni, Morrison, George, Leickly, Lengua ja Hawes	7	2014	1	2.1; 5; 8; 13.1; 20	1	1	2.1	4	1170	3	6; 20; 42; 43; 62
21	"Americans' Attitudes Toward Premarital Sex and Pornography Consumption: A National Panel Analysis"	Wright	1	2015	1	5; 6; 12	3	1	1.1	5	420	4	6; 22; 63; 64; 65
22	"The Influence of Pornography on Sexual Scripts and Hooking Up Among Emerging Adults in College"	Braithwaite, Coulson, Keddington ja Fincham	4	2015	1	3.2; 4.2; 5; 6; 8; 21	1	1	2.1	1	*	2	6; 23; 47; 66
23	"Transgression as Addiction: Religiosity and Moral Disapproval as Predictors of Perceived Addiction to Pornography"	Grubbs, Exline, Pargament, Hook ja Carlisle	5	2015	1	3.1; 5; 12; 15	1	1	2.1	4	*	2; 3	8; 67; 68; 69; 70

24	"Viewing Child Pornography: Prevalence and Correlates in a Representative Community Sample of Young Swedish Men"	Seto, Hermann, Kjellgren, Priebe, Svedin ja Långström	6	2015	3, 9	3.1; 3.2; 5; 9; 10; 21	1	1	2.2	16; 30	19878	1	71; 72; 73; 74
25	"Experimental Effects of Exposure to Pornography: The Moderating Effect of Personality and Mediating Effect of Sexual Arousal"	Hald ja Malamuth	2	2015	6	3.1; 3.2; 6; 9	1	1	7	4	201	3	6; 75; 76; 77; 78
26	"The Role of Sexually Explicit Material in the Sexual Development of Same-Sex-Attracted Black Adolescent Males"	Arrington-Sanders, Harper, Morgan, Ogunbajo, Trent ja Fortenberry	6	2015	1	2.1; 3.1; 3.2; 8; 13.1; 14; 20	3	3	8.2	1	47	1	20; 40; 79; 80; 81
27	"Perceived Realism Moderates the Relation Between Sexualized Media Consumption and Permissive Sexual Attitudes in Dutch Adolescents"	Baams, Overbeek, Dubas, Doornwaard, Rommes ja van Aken	6	2015	4	1; 3.2; 6; 18; 21	3	1	2.2	1; 3; 12	444	1	40; 82; 83; 84

28	"Differences in Pornography Use Among Couples: Associations with Satisfaction, Stability, and Relationship Processes"	Willoughby, Carroll, Busby ja Brown	4	2016	1	2.2; 4.1; 5; 7	3	1	2.1	1	3510	3	6; 8; 85; 86
29	"A Common-Fate Analysis of Pornography Acceptance, Use, and Sexual Satisfaction Among Heterosexual Married Couples"	Brown, Carroll, Yorgason, Busby, Willoughby ja Larson	6	2016	1	1; 2.2; 4.1; 5; 6; 7	2	1	2.1	14; 31	652	3	6; 8; 18; 25; 85
30	"Pornography and the Male Sexual Script: An Analysis of Consumption and Sexual Relations"	Sun, Bridges, Johnson ja Ezzell	4	2016	1	2.2; 5; 7, 20	1	1	2.1	1; 8	487 1	2	6; 8; 87; 88; 89
31	"Pornography, Sexual Enhancement Products, and Sexual Risk of Female Sex Workers and their Clients in Southern India"	Bradley, Rajaram, Isac, Gurav, Ramesh, Gowda, Moses ja Alary	8	2016	3, 19	4.2; 5; 8; 20	1	1	1.1	4	684	3	6; 42; 90; 91; 92; 93; 94; 95
32	"Internet Pornography Use, Perceived Addiction, and Religious/Spiritual Struggles"	Grubbs, Exline, Pargament, Volk ja Lindberg	5	2016	1	3.1; 3.2; 5; 12; 15	1	1		4	*	2	6; 69; 96; 97; 98

PORN STUDIES													
1	"Deep tags: toward a quantitative analysis of online pornography"	Mazières, Trachman, Cointet, Coulmont ja Prieur	5	2014	11	10	3	1	5	4	1,166,278		11; 99; 100; 101
2	"The 'problem' of sexual fantasies"	Barker	1	2014	2	5; 17	1	2	2.1	4	5490	3	102; 103; 104; 105
3	"Pornography, censorship, and public sex: exploring feminist and queer perspectives of (public) pornography through the case of Pornotopia"	Cole	1	2014	1	6; 10; 16	2	2	4.1	29	10		6; 106; 107; 108; 109
4	"The top shelf and its failures: the semiotics of softcore porn magazines at the newsstand"	Iqani	1	2015	20	10; 16	2	2	6.1	11	584		6; 110; 111; 112; 113; 114; 115
5	"Labiaplasty and pornography: a preliminary investigation"	Jones ja Nurka	2	2015	5	5; 7; 13.1; 20	3	2	2.1	13	1083	3	6; 116; 117; 118; 119

6	"Desire and dilemma – gender differences in German students' consumption of pornography"	Böhm, Franz, Dekker ja Matthiesen	4	2015	10	1; 4.1; 5; 6; 7	3	3	8.1	4	*	2	9; 89; 120; 121; 122
7	"Choosing the right partner means choosing the right porn: how gay porn communicates in the home"	Adams-Thies	1	2015	1	2.1; 3.2; 4.2; 5; 8; 20	2	2	1.1	4	32	3	79; 123; 124; 125; 126; 127
8	"Troubling complicity: audience ethnography, male porn viewers and feminist critique"	Vörös	1	2015	11	2.1; 2.2; 3.2; 5; 6; 16; 17	3	2	1.1	4	34	3	6; 128; 129; 130; 131
9	"The cum shot: trans men and visual economies of ejaculation"	Edelman	1	2015	1	10; 11.1	3	2	8.5	4	428		132; 133; 134; 135; 136; 137; 138; 139
10	"Male gays in the female gaze: women who watch m/m pornography"	Neville	1	2015	2	1; 2.1; 5; 6; 10	2	2	8.6		275	3	6; 53; 140; 141; 142
11	"'It's a really great tool': feminist pornography and the promotion of sexual subjectivity"	Liberman	1	2015	1	5; 6; 10; 11.1; 11.2; 16	2	2	8.6	22	*	3	143; 144; 145; 146
12	"Watching porn in Turkey: women, sex, and paradigm shifts"	Tzankova	1	2015	3	3.1; 5; 6; 12	2	2	4.1	4	56		147; 148; 149; 150; 151

13	"Iloveclaude.com: pornographic vernacular in sexual health promotion for women"	Albury	1	2015	5	3.2; 8; 13.1; 14	2	2	8.7	4	81	3	6; 53; 152; 153; 154; 155
14	"'It is disgusting, but ...': adolescent girls' relationship to internet pornography as gender performance"	Scarcelli	1	2015	14	1; 5; 6	3	2	8.3	1	*	1	1; 6; 40; 156
15	"Sexual consumption within sexual labour: producing and consuming erotic texts and sexual commodities"	Wood	1	2015	2	3.2; 5; 6; 10; 11.2	2	2	1.1	4	9	3	8; 157; 158; 159; 160
16	"Giffing a fuck: non-narrative pleasures in participatory porn cultures and female fandom"	Hester, Jones ja Taylor-Harman	1	2015	2	6; 10	2	2	4.2	4	25		128; 161; 162; 163; 164; 165
17	"'A scene is just a marketing tool': alternative income streams in porn's gig economy"	Berg	1	2016	1	11.1; 11.2	3	2	1.1	23	81	3	160; 166; 167; 168; 169; 170

18	"Producing the porn self: an introspection of the mainstream Greek porn industry"	Tsaliki ja Chronaki	2	2016	18	3.1; 3.2; 7; 11.1; 11.2	2	2	1.1	4	6	3	171; 172; 173; 174
SEXUALITIES													
1	"Reflexivity in the Pornographic Films of Candida Royalle"	Beggan ja Allison	2	2003	1	6; 10; 11.1; 11.2; 16	2	2	3.2	24; 25	14		6; 108; 175; 176; 177
2	"Pornography, Women and Feminism: Between Pleasure and Politics"	Ciclitira	1	2004	2	3.1; 3.2; 5; 6; 16	2	2	1.1	7	34	3	6; 53; 108; 178; 179
3	"Intimacy and/or degradation: Heterosexual images of togetherness and women's embracement of pornography"	Benjamin ja Tlusten	2	2010	12	2.2; 4.1; 5; 6; 7	3	2	1.1	4	20	3	6; 8; 24; 180; 181
4	"Shades of gay: Performance of girl-on-girl pornography and mobile authenticities"	Webber	1	2013	3	2.1; 10; 11.1; 11.2	2	2	1.1	1; 11	8	3	6; 26; 182; 183; 184
5	"Porn laid bare: Gay men, pornography and bareback sex"	Mowlabocus, Harbottle ja Witzel	3	2013	2	2.1; 8; 10	3	2	8.8	26	*	3	6; 79; 152; 185; 186

6	"It's a question of breeding: Visualizing queer masculinity in bareback pornography"	Lee	1	2014	1	2.1; 8; 10; 11.2; 13.1	3	2	8.9	11; 19	20		6; 58; 79; 131; 187
7	"Girl meets boy: Cross-gender queer sex and the promise of pornography"	Ziv	1	2014	12	2.1; 10; 17	3	2	4.1	11	3		8; 145; 157; 188; 189
8	"Don't push your immorals on me': Encouraging anti-porn advocacy in The Church of Jesus Christ of Latter-Day Saints"	Sumerau ja Cragun	2	2015	1	12; 14	1	2	8.5	4	427		6; 190; 191; 192; 193; 194; 195
9	"We hid porn magazines in the nearby woods': Memory-work and pornography consumption in Finland"	Paasonen, Kyrölä, Nikunen ja Saarenmaa	4	2015	13	3.1; 3.2; 5; 19	3	2	4.1	4	45	3	6; 196; 197; 198; 199
10	"... but I haven't got a body to show': Self-pornification and male mixed feelings in digitally mediated seduction practices"	Lasén ja García	2	2015	15	2.2; 6	3	2	8.8	4	29	3	131; 200; 201; 202; 203

11	"Walking a fine line: Young people negotiate pornified heterosex"	Mulholland	1	2015	5	2.2; 10; 18	1	2	5	4	60	1	6; 204; 205; 206; 207; 208
12	"Approaching analog amateur porn empirically: Video practices in Austrian swinger classifieds, 1981–1990"	Hofer	1	2016	16	10; 11.2	3	2	3.2	4	611		6; 209; 210; 211; 212

Lisa 3. Kombineeritud andmekogumismeetodid

Kombineeritud andmekogumismeetodite esinemine kordades, n=18.

Meetod	Esinemise kord
Intervjuu + küsimustik veebis	4
Eksperiment + küsimustik	3
Intervjuu + fookusgrupp	2
Fookusgrupp + intervjuu + küsitlus	2
Kvalitatiivne sisuanalüüs tekstile + diskursuseanalüüs	2
Intervjuu + küsimustik paberil	1
Vaatlus + intervjuu + küsitlus	1
Kvalitatiivne tekstianalüüs visuaalile + fookusgrupp + intervjuu	2
Kvalitatiivne sisuanalüüs visuaalile + diskursuseanalüüs	1

Lisa 4. Rohkem kui üks kord esinenud märksõnad

Rohkem kui üks kord artiklites esinenud märksõnad, n=145.

	Märksõna	Esinemise kord		Märksõna	Esinemise kord
1.	Pornography	41	19.	sex work	2
2.	Internet	10	20.	audiences	2
3.	Sexuality	9	21.	sexual subjectivity	2
4.	sexually explicit material(s)/media (SEM)	7	22.	sexual risk-taking	2
5.	sexual socialization	5	23.	addiction	2
6.	HIV/AIDS	4	24.	relationships	2
7.	men who have sex with men (MSM)	4	25.	bareback sex	2
8.	Women	4	26.	emerging adults	2
9.	gay men	4	27.	expectations	2
10.	Masculinities	3	28.	media exposure	2
11.	Feminism	3	29.	sexual satisfaction	2
12.	Adolescents	3	30.	sexual scripts	2
13.	gender differences	3	31.	youth	2
14.	Couples	3	32.	sex	2
15.	Intimacy	3	33.	denmark	2
16.	Gender	3	34.	online pornography	2
17.	sexual health	2			
18.	erotic fiction	2			

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kätlin Karama

(sünnikuupäev: 28.07.1994)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose **Pornograafiat käsitlevate empiiriliste uuringute ülevaade nelja peamise valdkonna teadusajakirja näitel ajavahemikus 2000-2016,**

mille juhendaja on Maria Murumaa-Mengel,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
  3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Pärnus, 19. jaanuar 2017